

294.307

๕ ๗๒๓

- ๕ ๕

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
และโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชมพูนุท ศรีมุกดา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กันยายน 2530

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177062

๗๖ เมษายน ๒๕๓๕

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
และโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา

บทคัดย่อ
ของ
ชมพูนุท ศรีนุกดา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2530

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้างนี้ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
เจตคติต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างนักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีสอนแบบ
สืบสวนสอบสวน กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียน
วัดประสาธต์ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 74 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 39 คน
กลุ่มควบคุม 35 คน กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กลุ่มควบคุมเรียน
ตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลอง
รวมทั้งสิ้น 10 คาบ คาบละ 50 นาที แบบแผนการวิจัยใช้ Non Randomized

Control-group pre-test post-test Design

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการสอนวิธีสอนแบบสืบสวน
สอบสวน แบบทดลองวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดเจตคติต่อ
พระพุทธศาสนา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.6375 และ 0.9027 ตามลำดับ วิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้สถิติ ANCOVA และ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อ
พระพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองภายหลังการทดลอง
สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

/

A COMPARATIVE STUDY OF MATHYOM SUKSA IV STUDENT'S ACHIEVEMENT
AND ATTITUDE TOWARDS BUDDHISM THROUGH INQUIRY METHOD
AND THROUGH METHODS IN THE TEACHER'S MANUAL
OF THE SUPERVISORY UNIT, THE GENERAL
EDUCATION DEPARTMENT

AN ABSTRACT
BY
CHOMPOONOOT SRIMUKDA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
September 1987

The purpose of this study was to compare academic achievement and attitude towards Buddhism between two groups of students taught by the inquiry method and by methods in the teacher's manual of the Supervisory Unit.

The sample in this study consisted of 74 Mathyom Suksa IV students during the second semester of the academic Year 1986, at Wat Prasart School, Bangkok. The sample was divided into two groups; 39 students in the experimental group taught by the Inquiry method, and 35 students in the control group taught by methods in the teacher's manual. It took ten period for the experiment with 50 minutes in each. The design of this study was the Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest.

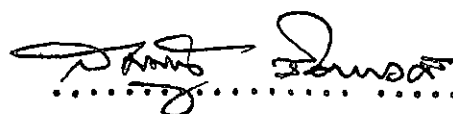
The inquiry-method lesson plans, the achievement test and the questionnaires of attitude towards Buddhism with the reliability of 0.6375 and 0.9027, were used as the instruments of data collecting. The ANCOVA and the t-test were statistically employed to analyze the data.

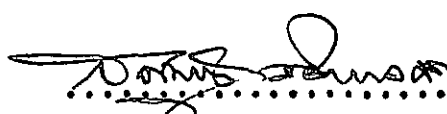
The results of the data analysis revealed that the achievement and the attitude towards Buddhism of both groups of students studying Buddhism were not significantly different. But the achievement and the attitude towards Buddhism of the experimental group increased significantly after the study at the .01 level.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบได้พิจารณา
ปัญหานี้นั้นจบนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

.....ประธาน

๗/๖/๖๖กรรมการ

๗/๖/๖๖กรรมการ

๗/๖/๖๖กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์
ดร.สมบุญ ชิตพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรูเนตร อัสขสวัสดิ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและ
ข้อคิดเห็น ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ และอาจารย์ ดร.ปรีชา
วงศ์ศิริ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูง

ขอกราบมัสการพระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโม) และกราบขอบพระคุณ
อาจารย์คณิน อินทสระ ที่ได้อธิบายและชี้แจงขอบข่าย เนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาให้แก่
ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลเพ็ญ วิเชียร โชติ ขอบคุณอาจารย์
จิระวรรณ สิทธิชัย อาจารย์พัชรา บุญลาโก และอาจารย์ศิวพร เส้นยาวที่ ณ อยุธยา
ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการสร้างแผนการสอน วิธีการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน
การเขียนข้อทดสอบ ตลอดจนการร่างข้อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย และคุณเสาริมศิริ บุญสุคนธ์
ที่กรุณาตรวจแก้ไขบทความภาษาอังกฤษ

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ คณะครู และขอใจนักเรียนโรงเรียนวัดประสาท
โรงเรียนวัดหนองแขม กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่ได้ให้
ความร่วมมือ อำนวยความสะดวกในการทดลองและเก็บข้อมูลการวิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อนร่วมงาน และ
ญาติพี่น้อง ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

ส่วนหนึ่งของงานวิจัยครั้งนี้ ได้รับความสนับสนุนในค่าทุนจากสำนักงานคณะกรรมการ
สภาวิจัยแห่งชาติ เป็นเงินจำนวนห้าพันบาท ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นวิทยาทาน ขอบพระคุณเป็นเครื่องบูชาพระคุณ
คุณแม่ ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ ที่ได้ให้ความอุปการะและเป็นกำลังใจ จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้
สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย

ชมพูนุท ศรีมุกดา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	2
ความมุ่งหมายในการศึกษาคนควา	5
ความสำคัญของการศึกษาคนควา	5
ขอบเขตของการศึกษาคนควา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควา	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ	32
งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	40
งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน	41
งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติ	44
สมมติฐานในการศึกษาคนควา	47
3 วิธีดำเนินการศึกษาคนควา	48
ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคนควา	48
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	49
แบบแผนการวิจัย	52
วิธีดำเนินการทดลอง	53
การวิเคราะห์ข้อมูล	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
5 สรุปผล อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	64
ความมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้	64
สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้	64
วิธีดำเนินการศึกษาครั้งนี้	65
การวิเคราะห์ข้อมูล	๐6
สรุปผลการทดลอง	67
อภิปรายผล	๐7
ขอเสนอแนะ	73
ข้อสังเกตจากผู้วิจัย	74

บรรณานุกรม	75
------------------	----

ภาคผนวก	84
---------------	----

บัญชีตาราง

ตาราง	๕	หน้า
1	แบบแผนการวิจัย	52
2	ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม	55
3	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	58
4	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	59
5	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	60
6	เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อพระพุทธศาสนา หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ..	61
7	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง	62
8	เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง	63

ภูมิหลัง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทยมาแต่โบราณ ปัจจุบันมีคนไทยประมาณ ร้อยละเก้าสิบห้านับถือศาสนานี้ นับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอันสำคัญ ที่เป็นหลักคำขวัญ คีลธรรมและจริยธรรมของคนไทยทั้งมวล เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแบบประเพณี ตลอดจน วัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น แต่ปรากฏว่า มีเยาวชน และชาวพุทธไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการจริยธรรมของพระพุทธศาสนา (สุทธิพงศ์ คันทยาพิสุทธิ์ 2527 : 12 - 13) ที่เป็นเช่นนั้นอาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่คนไทย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธตามบรรพบุรุษ ถึงแม้จะมีศรัทธาและเลื่อมใสอย่างจริงใจก็ตาม แต่ ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเกี่ยวกับศาสนามักเป็นไปเพียงผิวเผิน ทำให้ไม่ค่อยพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามวิธีการของพุทธศาสนา เป็นเหตุให้นำไปใช้ในทางที่ผิด จึงทำให้นักต่อไปอีกว่า พระพุทธศาสนา แก้ปัญหาอะไรไม่ได้ หรือเป็นที่พึ่งไม่ได้ จิตใจจึงโน้มเอียงหาหลักที่เป็นแก่นแท้ของศาสนาออกไป (คึกฤทธิ์ ปราโมช 2526 : 138) ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า ประชาชนส่วนมากรวมทั้งบุคคล ชี้นำของประเทศ ไม่เข้าใจในแก่นคำสอนของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง กลับไปเน้นที่เปลือก กระพี้ พิธีกรรม ตลอดจนไสยศาสตร์มากกว่าแก่นที่ตัวสติปัญญา (พุทธทาสภิกขุ 2526 : 153) ประกอบ กับสภาพสังคมไทยในยุคนี้ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาก และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการ สันนิษฐานความเจริญทางวัตถุเพียงด้านเดียว ทำให้ค่านิยมของคนส่วนใหญ่เป็นไปในด้านที่ค่าทาง วัตถุสูงกว่าคุณธรรม และเห็นคุณค่าทางวัตถุว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต (สถาพร มาดีเวชพงศ์ 2517 : 2) จึงพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ อาจเกิดขึ้นกับผู้อื่น จากสาเหตุทั้ง 2 ประการดังกล่าว เป็นผลให้สภาพจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนอุปนิสัยของประชาชนคนไทยเสื่อมลง สภาพสังคมที่เคยสงบสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี เห็นอกเห็นใจกันมีน้อยลง จะเห็นแต่สภาพสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน เบียดเบียนกดขี่ข่มเหงกัน แกร่งแย่งชิงดีกัน เห็นแก่ตัวอยู่แทบทุกหนทุกแห่ง (สมลักษณ์ ล้อศรีเมือง

2520 : 15) แม้แต่เด็กวัยรุ่นที่มีอาการกระทำผิดหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น การขาดความเคารพเชื่อฟัง การขาดความกตัญญู การขาดระเบียบวินัยที่ดี ฝ่าฝืนกฎข้อบังคับของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (สันติศักดิ์ สินธุพันธุ์ประทุม 2523 : 2) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อยกกระชับจิตใจของเยาวชนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการแนะแนวทางการดำรงชีวิตที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียน โดยยึดหลักธรรม จริยธรรม ตามแนวทางของศาสนาพุทธ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ควบคู่การส่งเสริมการเรียนรู้การสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาในหมวดสังคมศึกษา ที่ปัจจุบันหลักสูตรมัธยมศึกษาได้กำหนดเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทุกชั้นตอนของโรงเรียน แต่การสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งใดแก่วิชาศีลธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนเท่าที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ของประสบกับความล้มเหลว เพราะวิธีสอนมุ่งถ่ายทอดความรู้มากกว่าฝึกให้นักเรียนคิด จึงทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดหาเหตุผล (สุนทรียา เปรมวารี 2523 : 1) จากการวิจัยเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พบว่า ครูสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายหรืออธิบาย เมื่อสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียน จะให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกันพอสรุปได้ว่า วิธีสอนของครูไม่น่าสนใจ ครูสอนน่าเบื่อหน่าย และมีความรู้ดีกว่าไม่มีประโยชน์ เพราะไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ (เพ็ญจันทร์ กุประเสริฐ 2513 : 90 - 96 และปราณี วิฑูรวานิชย์ 2515 : 73 - 77) แม้ในปัจจุบันครูจะเริ่มเข้าใจวิธีสอน หรือวิธีการให้การศึกษาวรรณเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างลักษณะนิสัยอย่างถูกต้องที่เหมาะสมแล้วก็ตาม แต่ครูก็ยังคงคิดในเนื้อหาและทักษะเฉพาะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการเสียเวลาและสอนไม่จบหลักสูตร ถ้าเน้นการสอนให้คิด (สุนัน ธรรมวิวัฒน์ 2526 : 58) การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้โดยผสมบูรณนั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักดังนี้คือ ต้องให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรม และสาระสำคัญของพุทธศาสนา ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญหรือคุณค่าของพุทธศาสนา ที่มีต่อการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และเพื่อให้สามารถนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 21) ดังที่ ผู้สืบทอด โยชิโนวัก ได้เสนอแนะว่า ครูที่สอนควรยึดหลักที่จะให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะให้นักเรียนท่องจำจากตำราเพื่อสอบอย่างเดียว

(มุสตี โยธินทวี 2508 : 64) และควรให้สอดคล้องกับคำกล่าวของพระพุทธชินสีห์ว่า การศึกษาควรเป็นการขจัดสิ่งที่ควรขจัด และเพิ่มพูนสิ่งที่ควรเพิ่มพูน เพื่อมนุษย์จะสามารถควบคุมตนเอง จากการกระทำตามสัญชาตญาณอย่างสัตว์ (สุนน ฌมวิวัฏฐ 2526 : 44) ดังนั้น การสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงควรมุ่งส่งเสริมให้เกิดรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ให้มีทักษะในกระบวนการ คนความสามารถคนพบความรู้และทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อนำไปใช้อย่างใดก็ได้ (สุนทร สุนันท์ชัย 2510 : 43) และที่สำคัญ คือการสอนให้รู้เห็นจริงเห็นจังเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของการปฏิบัติเท่าที่จะทำได้ มิใช่การอ้างขึ้นมาลอย ๆ โดยที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับข้ออ้างนั้น และเรื่องที่สอนก็ควร เป็นเรื่องที่ผู้เรียนสามารถรับรู้และปฏิบัติตามได้ (อวย เกตุสิงห์ 2513 : 128 - 129) จึงกระทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมาย

การสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวิชาพระพุทธศาสนา เพราะมีวิธีที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทาเป็น แก้ปัญหาเป็น มีขั้นตอนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน คนพบความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล คือคิดจากผลไปหาเหตุและคิดจากเหตุไปหาผล จนสามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ได้ ดังที่ วีรบุทท วิเชียรโชติ ได้ให้ความเห็นว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นการสอนที่เน้นกระบวนการคิด หากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในสิ่งที่ เป็นปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการ ศึกษา โดยสืบสวนว่าสิ่งที่ เป็นปัญหานั้น มีเหตุและผลเกี่ยวข้องกันอย่างไร เพื่อนำไปสู่การแสวงหา ความจริงทางธรรมชาติ กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติและลักษณะคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการควบคุม สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมภายในของมนุษย์คือจิตใจทางจิต สิ่งแวดล้อม ภายนอก คือโลกทางวัตถุและโลกทางสังคม (วีรบุทท วิเชียรโชติ 2521 : 15) นอกจากนี้ การเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนยังส่งเสริมวิธีการทางประชาธิปไตย โดยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีเสรีภาพในการคิดทุกขั้นตอน สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนให้สามารถนำหลักการและวิธีการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและส่วนรวมตรงตามจุดหมายของหลักสูตร สำหรับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแบบของ วีรบุทท วิเชียรโชติ นี้ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ (วีรบุทท วิเชียรโชติ 2525 : 3)

1. ขั้นที่ 1 "สน" คือขั้นการให้สังเกตกับแนวทาง ซึ่งได้แก่ การเตรียมพร้อมทางการเรียน ให้กับผู้เรียน โดยตั้งเอาความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ จะสอนใหม่ มาสัมพันธ์กัน รวมทั้งการปูพื้นฐานความรู้ใหม่ที่เป็นสำหรับการเรียนรู้ เนื้อหาสาระใหม่ให้ผู้เรียน และการจูงใจให้พร้อมที่จะเรียน

2. ชั้นที่ 2 "ส" คือชั้นของการสังเกตสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของจิต ในขั้นนี้จะสร้างสถานการณ์ให้เป็นปัญหานั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตและวิเคราะห์องค์ประกอบธรรมชาติของปัญหาอย่างละเอียด การเรียนรู้ที่สำคัญในขั้นนี้ ก็คือ การเรียนรู้ลักษณะรวม (สังกัป) ของสถานการณ์และขององค์ประกอบต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

3. ชั้นที่ 3 "อ" คือชั้นของการอธิบายปัญหาของจิตโดยอาศัยความสามารถในการหาเหตุผลมาอธิบายถึงสาเหตุของปัญหา ส่วนมากการอธิบายมักจะอยู่ในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล ชั้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างทฤษฎีสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้ที่สำคัญในขั้นนี้คือ ใหญ่หลักของผลที่ปรากฏออกมาในรูปปัญหาว่าอะไรควรจะเป็นเหตุหรือสาเหตุของการเกิดผลนั้น

4. ชั้นที่ 4 "ท" คือชั้นของการหานายผล เป็นชั้นของการตั้งสมมติฐานเพื่อจะทดสอบว่าคำอธิบายในชั้นที่ 3 ถูกต้องมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการคาดคะเนผลของสาเหตุต่าง ๆ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอย่างรอบคอบ การเรียนรู้ที่สำคัญในขั้นนี้คือ การเรียนรู้วิธีแก้ปัญหา โดยนำเอาหลักการเรียนรู้ในชั้นที่ 3 มาใช้

5. ชั้นที่ 5 "ค" คือชั้นของการควบคุมและสร้างสรรค์ ทั้งสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก เป็นขั้นที่นำผลของการแก้ปัญหาไปปฏิบัติในชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายใน (ทางจิตใจ) และการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก (ทางวัตถุ) ชั้นนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเรียนรู้ที่สำคัญในขั้นนี้ คือ เรียนรู้วิธีสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่า วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีที่ฝึกให้ผู้เรียนพิจารณาปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้หลักเหตุผลทุกขั้นตอน ซึ่งตรงกับลักษณะวิชาพระพุทธศาสนาที่ยึดหลักความเป็นเหตุเป็นผลกัน ดังคำอธิบายของ สมเด็จพระธีรญาณมุนีเกี่ยวกับความประเสริฐของพระพุทธศาสนาที่ว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล อากัฏฐ์หลักแห่งเหตุผล พระพุทธองค์ตรัสว่า ทุกสิ่งเกิดจากเหตุอันใดสิ่งใด และมีเหตุอันเป็นมูลฐานอันนั้นเสมอไป ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ ทุกชีวิตย่อมเป็นผลสืบมาจากเหตุและปัจจัย ดังเช่น หลักอริยสัจ และปัจจุสมุปบาท ทรงแสดงเป็นเหตุเป็นผลทั้งสิ้น" (สมเด็จพระธีรญาณมุนี 2526 : 224) และสอดคล้องกับคำกล่าวของ พันโทประสาร ทองภักดี ที่กล่าวถึงหลักการสอนวิชาพระพุทธศาสนาว่า ควรสอนอย่างมีเหตุผล

(พันโทประสาร ทองภักดี 2513 : 160) ซึ่งการเรียนคววิธีที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชานี้ นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นแล้ว ยังจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องควย สำหรับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ว่า ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้นั้น จากการศึกษาวิจัยของ สันตัก สันตัพพัชร์ประทุม พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะขึ้นอยู่กับนักเรียนที่มีความรู้และความเชื่อในพระพุทธศาสนา มากน้อยแค่ไหน (สันตัก สันตัพพัชร์ประทุม 2523 : 74) ดังนั้น ผู้เรียนนอกจากจะเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างถ่องแท้แล้ว จึงควรมีเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า การสอนคววิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนจะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาสูงขึ้น

ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน จากการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา นำวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครู เกิดแนวคิดในการนำวิธีสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพไปใช้ในการเรียนการสอน

3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับศึกษานิเทศก์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้นำวิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวนไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดประสาธ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 136 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนจากกลุ่มประชากร โดยการสุ่มเป็นห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แลวนำห้องเรียนที่สุ่มได้มาจับฉลากอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดังนี้
 - 2.1 กลุ่มทดลองสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
 - 2.2 กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. ในการทดลองครั้งนี้ กระทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ใช้เวลาทดลอง กลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที
4. เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาจากหลักสูตรหมวดสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พระ 4 : ธรรมอันเป็นพลังในการดำเนินชีวิตและอริยวัฑฒิ 5 หลักความเจริญงอกงามของอารยชน
5. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน 2 วิธี คือ
 - 5.1.1 วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
 - 5.1.2 วิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
 - 5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 5.2.2 เจตคติต่อพระพุทธศาสนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยการถามตอบเป็นสำคัญ การดำเนินการสอนแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นให้สังเกตกับแนวทาง (สน.) เป็นขั้นเตรียมความพร้อมทางการเรียนให้กับนักเรียน โดยการดึงเอาความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งที่จะสอนใหม่มาสัมพันธ์กัน รวมทั้งการให้พื้นฐานความรู้ใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการ เรียนรู้เนื้อหาสาระใหม่ให้กับผู้เรียน และจูงใจให้พร้อมที่จะเรียน

1.2 ขั้นสังเกต (ส.) เป็นขั้นที่ครูสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนสังเกตซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยครูอาจสร้างสถานการณ์ขึ้นเอง หรือนำเรื่องที่เกิดขึ้นจริงมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างให้นักเรียนสังเกตลักษณะต่าง ๆ จากเนื้อหาในสถานการณ์นั้นอย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุม ในขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดอย่างวิเคราะห์

1.3 ขั้นอธิบาย (อ.) เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุของปัญหา จนสรุปเป็นกฎเกณฑ์ หลักการ หรือทฤษฎีได้ ขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผลคือคิดจากสาเหตุไปหาผล หรือคิดจากผลไปหาสาเหตุ

1.4 ขั้นทำนายและทดสอบ (ท.) เป็นขั้นที่ครูช่วยให้นักเรียนหาวิธีพิสูจน์กฎเกณฑ์ หรือทฤษฎีที่นักเรียนสร้างขึ้น ขั้นนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักทำนายสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ และฝึกคิดแก้ปัญหา

1.5 ขั้นควบคุมและสร้างสรรค์ (ค.) เป็นขั้นที่ครูส่งเสริมให้นักเรียนนำหลักการกฎเกณฑ์ และวิธีแก้ปัญหาไปใช้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมภายใน ก่อ ด้านจิตใจ และภายนอก คือด้านสังคมและสถานการณ์ต่าง ๆ

ทุกขั้นตอนที่กล่าวมานี้ ครูใช้คำถามเป็นสื่อสำคัญในการสอนและเฝ้าให้นักเรียนถามคำถาม เพื่อสืบสวนสอบสวนเป็นขั้น ๆ จนสามารถค้นพบความจริง

2. วิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวที่คณะกรรมการประมุขปฏิบัติการทำแผนการสอนหลักสูตร

พุทธศาสนาชัยศึกมาตอนปลาย ที่ประกาศเพิ่มเติมตามคำสั่งของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำขึ้น โดยกำหนดขั้นตอนการสอนดังต่อไปนี้

2.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูเป็นผู้สร้างความสนใจผู้เรียน โดยการใช้อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียน

2.2 ชี้สอนและกิจกรรม ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา เช่น แบ่งกลุ่มอภิปรายและวิเคราะห์ปัญหาหรือเตรียมเอกสารให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองแล้ว นำมารายงานหรือให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติแล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอื่น ๆ จากนั้น ครูจะเป็นผู้ซักถามปัญหา อธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมและสรุปบทเรียนร่วมกับนักเรียน

2.3 ชี้นำประเมินผล ครูจะเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการเข้าร่วม กิจกรรม จากการทํารายงานหรือจากการทาบแบบฝึกหัด

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถที่ได้จากการเรียนการสอน เรื่อง พละ 4 และ อริยวัฑฒิ 5 ซึ่งในที่นี้ หมายถึง คะแนนการตอบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. เจตคติหรือทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งอาจจะ แสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ลักษณะต่อไปนี้

4.1 เจตคติที่ดีหรือเจตคติทางบวก (Positive Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน เป็นต้น

4.2 เจตคติที่ไม่ดีหรือเจตคติทางลบ (Negative Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่สนับสนุน เป็นต้น

4.3 เจตคติแบบกลาง ๆ (Indifferent Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด

5. เจตคติต่อพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อแนวคิดในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาพุทธในลักษณะพึงพอใจ ชอบ เห็นด้วย หรือในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ และไม่เห็นด้วย หรือในลักษณะกลาง ๆ ซึ่งนักเรียน แสดงออกภายหลังจากที่เรียนจากบทเรียนแล้ว ซึ่งในที่นี้ หมายถึง คะแนนการตอบแบบสอบถาม วัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควาในครั้งนี้ ประกอบด้วยเรื่องต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 นั้น ในส่วนที่ว่าด้วยการส่งเสริมและการพัฒนาศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้ระบุไว้ว่า "เร่งทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจ และพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมของประชาชน ให้ระเบียบวินัยทั้งส่วนตนและส่วนรวม โดยจะทำนุบำรุงพุทธศาสนา ในประเทศให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเด็กและเยาวชน ประชาชน ให้มาศึกษาสิ่งที่เป็นแก่นแท้ของศาสนา คือ ธรรมะ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดียิ่ง การประกอบอาชีพ ที่สุจริตและเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจ" (กรมการศาสนา 2525 : 140) เพื่อให้สอดคล้อง และบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาฉบับดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พิจารณาเพิ่มเติมเนื้อหา วิชาพระพุทธศาสนาขึ้น สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นให้เป็นไปตามประกาศกระทรวง ศึกษาธิการ เรื่องการเพิ่มเติมรายวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ประกาศ ณ วันที่ 6 มกราคม 2527 โดยมีใจความสำคัญคือให้เพิ่มเติมรายวิชา พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรกลุ่มสังคมศึกษา จำนวน 6 รายวิชา ได้แก่ ส 048 ส 049 ส 0410 ส 0411 ส 0412 ส 0413 รายวิชาละ 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค และให้โรงเรียนจัดให้นักเรียนที่นับถือ พุทธศาสนาทุกคนได้เรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาที่เพิ่มเติมนี้ ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ตลอด 3 ปี ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

พุทธศักราช 2524 ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 15 - 16) ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงควรพิจารณาในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในการสอน

ในการเรียนการสอนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาใดก็ตาม สิ่งสำคัญประการแรกที่คุณครูสอนควรคำนึงถึง คือ การกำหนดจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการสอนดังนี้ วทีน อินทร์สระ (วทีน อินทร์สระ 2526 : 15 - 20) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้าว่ามีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

1. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ หมายถึง ทรงสอนให้รู้จริงเห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ศิษย์นั้น ๆ

2. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ นั่นคือคำสอนนั้นต้องไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป เพื่อให้ผู้ฟังสามารถไขปัญหาพิจารณาด้วยตนเองได้

3. ทรงสอนให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรตามกำลังการปฏิบัติของตน
 สุนน ฌมรวิวัฒน์ (สุนน ฌมรวิวัฒน์ 2514 : 131) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสอนก็ธรรมโดยแยกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในหลักศาสนา และหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของศาสนาอย่างลึกซึ้ง

2. เพื่อสร้างสำนึก (Concept) ทางศีลธรรม ซึ่งจะมีผลต่อเจตคติและทศปฏิบัติกรรมของตน

3. เพื่อปูพื้นฐานคุณธรรมทางจิตใจให้กับนักเรียน ให้สามารถนำหลักศีลธรรมไปใช้แก้ปัญหาประจำวันได้

4. เพื่อให้นักเรียนใคร่จักคิด เปรียบเทียบและตัดสินใจว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรเว้น

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2515 : 45) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการสอนวิชาใด ๆ ย่อมมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ (Knowledge) มีน้ำใจที่จะปฏิบัติ (Attitude)

และมีความกลองแกล้วว้าของการปฏิบัติ (Skill) ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีความมุ่งหมายในการสอนเพื่อเป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางให้ครูเลือกเนื้อหา และวิธีสอนที่เหมาะสม

สำหรับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดวัตถุประสงค์รายวิชาพระพุทธศาสนา ไว้ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 21)

1. เพื่อเสริมความรู้พระพุทธศาสนาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเท่าที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบัน
2. เพื่อให้นักเรียนทราบพระพุทธประวัติ พุทธกิจ พุทธจริยา และพระพุทธรูปที่สำคัญ ตลอดจนความหมายของหลักสูตรเดิม
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและสาระสำคัญของพระพุทธศาสนา สามารถมองเห็นภาพรวมของพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้นักเรียนทราบเรื่องสำคัญเกี่ยวกับพระสงฆ์ในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์พระพุทธศาสนา
5. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับหลักทางวิทยาศาสตร์ได้
6. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต พัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และประเทศชาติ
7. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. หลักการสอน

ประสาร ทองภักดี (ประสาร ทองภักดี 2513 : 30) ได้เสนอแนะหลักการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ 8 ประการดังนี้

1. ต้องรู้จักบุคคลที่จะสอนก่อน
2. ต้องเลือกสิ่งที่จะสอนให้เหมาะสมกับบุคคล
3. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม

4. สอนจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก
5. สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่ว
6. สอนด้วยอุปมาอุปไมย หรือเปรียบเทียบ
7. สอนโดยใช้รูปแบบการสอน ซึ่งแยกเป็น 3 อย่าง คือ
 - 7.1 ใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอุปกรณ
 - 7.2 ใช้ภาพนิมิตเหมือนฉายภาพยนตร์
 - 7.3 ใช้วิธีให้ทดลองด้วยตนเอง
8. สอนโดยการสาธิตให้ดูหรือทำตัวอย่างให้ดู

พุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ 2505 : 336 - 337) ได้เสนอแนะหลักในการสอน
ศีลธรรมว่าควรจะทำเป็น 3 วิธี คือ

1. สอนให้เกิดความเข้าใจ
2. ทำให้ดูเพื่อให้เกิดความเชื่อและเลื่อมใส
3. มีตัวอย่างความสุขให้เห็น ทำให้เกิดความไว้วางใจอยากทำตาม

อวย เกตุสิงห์ (อวย เกตุสิงห์ 2513 : 128 - 129) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ
การสอนจริยธรรมว่า ควรคำนึงถึงหลักสำคัญ 5 ประการคือ

1. ต้องใช้วิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ การที่จะสอนโดยให้จดหรือท่องจำ
จะได้ผลแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น วิธีเรีกรองความสนใจ ก็ต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัยและระดับ
ความรู้ของผู้เรียนด้วย

2. ต้องมีการแสดงประโยชน์ และโทษของการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเห็นจริงเห็นจังเท่าที่
จะทำได้ มิใช่การอ้างขึ้นมาลอย ๆ โดยที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับข้ออ้างนั้น

3. ควรสอนเรื่องให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และปฏิบัติตามได้ หากเรื่องที่สอนยากเกินไป
ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจหรือปฏิบัติตามได้ การสอนนั้น ๆ ก็ยอมสูญเปล่า

4. ควรให้มีการปฏิบัติประกอบกับการสอนไปด้วย ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจะติดเป็น
นิสัย ผงอยู่ในตัวของผู้เรียนต่อไปเป็นเวลานาน

5. ควรถือว่า การสอนต้องทำอยู่ตลอดเวลา มิใช่เฉพาะแต่เรียนตามตารางสอนเท่านั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องช่วยกันทั้งครูและผู้นักเรียน เมื่อใดเห็นเด็กประพฤติไม่ถูก ต้องตักเตือนและแนะนำการปฏิบัติที่ถูกต้องให้ทุกครั้ง

กรมการศาสนา (กรมการศาสนา 2521 : 18 - 20) ได้เสนอหลักการสอนจริยศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาคลาคลึงกับที่กล่าวมาแล้วดังนี้

1. สาระของการ เรียนรู้ จะต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และจัดวิธีสอนให้เหมาะสมด้วย

2. การสอนจะต้องมีเหตุผล สนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติ

3. การปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นผู้นำทางจริยธรรม

4. การแนะนำให้ประพฤติดีนั้น ต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า หลักในการสอนศีลธรรมควรจะต้องเน้นความสำคัญของวิชา ให้เห็นคุณค่าอันควรแก่การเอาใจใส่ เพื่อให้เกิดความสนใจในวิชานี้ เช่น อาจชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำวันนั้น ถ้าขาดศีลธรรมหรือคุณธรรมในใจแล้ว จะทำให้เกิดเรื่องใดๆ และลุกลามไปใหญ่โต ยกตัวอย่างเช่น การทะเลาะวิวาทกันในหมู่นักเรียนมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจกันเพียงนิดเดียว แต่เนื่องจากนักเรียนขาดหลักศีลธรรมประจำใจ จึงไม่มีใครทรงกันอย่างรอบคอบ จนทำให้เกิดเหตุร้ายแรงถึงขั้นเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก หรืออาจถึงแก่ชีวิตได้เหล่านี้เป็นต้น

3. วิธีสอน

วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือการสอนให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนาที่นับว่า ได้ผลที่สุด คือ วิธีสอนของพระพุทธเจ้าหรือการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ได้จากการวิเคราะห์ ผลการสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งว่า ผลการสอนจะออกมาในรูปแบบที่งดงามสมบูรณ์ด้วยเนื้อหา สาระ ปลุกเกื้อกูลและความชื่นชมยินดีให้แก่ผู้ฟัง ดังคำยืนยันที่มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ว่า

"อาทิกุลยานัม มชฺเฌกุลยานัม ปรีโยสานกุลยานัม สาธุถัม สหฺยณฺณํ เกวลปรีณฺณํ ปรีสุทฺธํ ..."

"คำสอนของพระพุทธองค์ทรงไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง และในที่สุด
สมบูรณด้วยอรรถรส และพยานุชนะรส บริสุทธิ์บริบูรณ์ทุกประการ ..."

(ประสาร ทองภักดี 2526 : 41)

ดังนั้น ครูสอนศีลธรรมทุกคนจึงควรจะได้ศึกษาแนวการสอนของพระองค์ เพื่อนำมา
ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาศีลธรรม ซึ่ง สมทรง
บุญญฤทธิ์ (สมทรง บุญญฤทธิ์ 2525 : 11 - 17) ได้ให้ความเห็นว่าการสั่งสอนธรรมะใน
พระพุทธศาสนา เราควรยกย่องให้พระพุทธเจ้าเป็นพระบรมครู หมายถึง ครูที่เยี่ยมยอดที่สุด
พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนหลายอย่างตามแต่ระดับปัญญาของผู้ศึกษา เทาที่รวบรวมได้มีดังต่อไปนี้

1. ทรงสอนโดยท้าวอย่างใหญ่ พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติคือปฏิบัติชอบให้เป็นแบบอย่าง
แก่สาวกทั้งหลาย ไม่ยอมให้ความโลภ โกรธ หลง มาบั่นทอนใจเห็นพระองค์
2. ทรงสอนโดยใช้อุปกรณ์ เช่น ดอกบัว ผ้า น้ำ ฯลฯ ดังเช่นเรื่องของภิกษุจุลมันทก
พระอรหันต์ภิกษุ ผู้พิชิตจะสั่งสอนอย่างไรก็ไม่จำ ไม่ไฉน เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบ จึงทรงส่ง
ผ้าขาวสะอาดผืนหนึ่งให้ลูบคลำ เมื่อลูบคลำนาน ๆ สีจะคล้ำลงจนเห็นไฉฉก ทำให้ภิกษุจุลมันทก
เข้าใจว่าจิตนั้นสกปรกใดเพราะสิ่งภายนอก จึงได้บรรลุดุธรรมในที่สุด

3. ทรงสั่งสอนโดยใช้เวลา ประกอบด้วยองค์ 9 คือ

- 3.1 สอนให้เข้าใจจากการฟัง (สุตตะ)
- 3.2 สอนรอยแฉกแฉวแทรกด้วยบทกวี (เคยยะ)
- 3.3 สอนรอยแฉกฉวน ๆ (เวยยาकरणะ)
- 3.4 สอนเป็นบทกวีฉวน (คาถา) เช่น กาถาธรรมบท
- 3.5 สอนควบการเปล่งวาจาเป็นคติ (สุทธาน)
- 3.6 สอนโดยอ้างอิงคำพูดที่เคยพูดกันไว้มาก่อนแล้ว (อิติวุตตะกะ)
- 3.7 สอนโดยวิธีเล่านิยายประกอบหลักธรรม (ชาดก)
- 3.8 สอนเรื่องแปลกน่าอัศจรรย์ (อัปมูตธรรม)
- 3.9 สอนเรื่องที่ตอ้งใช้สติปัญญาขั้นสูงในการขบคิด (เวทลลละ)

4. ทรงสอนด้วยวิธีซักถาม ให้ยอมรับหรือเห็นจริงด้วยตนเอง เพื่อทดสอบความเข้าใจ และเปิดทางมิให้ผู้นั้นคัดค้าน

5. ทรงสอนโดยวิธีเปรียบเทียบ การอุปมาอุปไมย เป็นวิธีการหนึ่งที่พระองค์ทรงใช้บ่อย เพื่อช่วยให้คำสอนนั้นชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น

6. ทรงสอนโดยใช้เรื่องราวที่ผู้ฟังเข้าใจอยู่แล้ว เพื่อเป็นเครื่องนำไปสู่ธรรมะ เช่น ทรงสอนขุณฺโณผู้เคยกับการบูชาไฟว่า ไฟภายใน ไคแก ก็เผลอต่าง ๆ ประกอบด้วย รากะ โมหะ โทสะ เป็นของร้อนที่แผดเผาจิตใจ

7. ทรงสอนโดยวิธีกล่าวอ้างประวัติศาสตร์ขึ้นมาใช้มโนโยง

8. ทรงสั่งสอนโดยเทียบเคียงกับวิชาการต่าง ๆ ในสมัยนั้น เช่น การฝึกช้าง ฝึกม้า การรบ การทูต การช่าง ฯลฯ

9. ทรงสั่งสอนโดยให้ใช้สติปัญญาของตนกำกับ เพื่อมิให้เชื่ออย่างมกมายและให้หา ธรรมะจากสิ่งแวดล้อม

10. ทรงสอนโดยวิธีเลื่อนความเข้าใจของผู้ฟังเป็นขั้น ๆ ถ้าผู้ฟังไม่พินความเข้าใจ เบื้องต้นมาก่อน พระองค์จะไม่ทรงสอนอริยสัจซึ่งเป็นธรรมชั้นสูง แต่จะสอนเรื่องราวต่าง ๆ เป็นการปูพินความเข้าใจระหว่างโลกกับธรรมให้คลี่คลายก่อน

11. ทรงสั่งสอนโดยให้ดูความรู้สึกของตัวเองเปรียบเทียบกับคนอื่น เช่น สอนให้ เอาใจเขามาใส่ใจเรา การไม่เบียดเบียนกัน การทำความดีงามต่อกัน ฯลฯ

12. ทรงสอนให้เห็นว่าเรื่องของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องสมมติ คือไม่ใช่เรื่องของ การเดาหรือนึกคิดเอาเอง แต่เป็นเรื่องที่สามารถค้นพบความจริงได้ โดยไม่ทรงปฏิบัติ แล้วนำ ความจริงที่ค้นพบนั้นมาสั่งสอน เป็นการปฏิเสธการเดาการคาดคะเน

ในการสอนแต่ละครั้ง พระองค์ทรงสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดย แบ่งบุคคลออกเป็น 4 จำพวก เปรียบเทียบกับบัว 4 เหล่า คือ (สันตติ สันตุพฺพนํประทุม 2523 : 13)

1. อุกมกัตถุญญ ญาณจรรุธรรมโคฬลัน เปรียบเหมือนดอกบัวอยู่เหนือน้ำพอดูแสงอาทิตย์ กับาน

2. วิปจิตัญญู ผู้อาจารย์ธรรมโคตมเมื่อท่านได้อธิบาย เปรียบเหมือนดอกบัวอันจะบานในวันรุ่งขึ้น

3. เนยยะ ผู้พอจะแนะนำได้ คือต้องแนะนำสิ่งสอนน้อย ๆ จึงจะรู้ตามได้ เปรียบเหมือนดอกบัวอันจะบานในวันต่อไป

4. ปถปรมะ พวกบรมโง่ คือพวกที่แม้จะแนะนำสิ่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจหรือไม่รับฟัง ดังนั้น เปรียบเหมือนดอกบัวซึ่งติดอยู่กับดินอันจะเป็นอาหารของปลาและเต่า

ในบรรดาบุคคลเหล่านี้ พระองค์จะทรงสั่งสอนบุคคล 3 ประเภทแรก โดยทรงเลือกธรรมะให้เหมาะสมกับอุปนิสัย และปัญญาวารมียของบุคคลนั้น

ถ้าเรานำวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ในปัจจุบันมาพิจารณาเปรียบเทียบกับวิธีสอนของพระพุทธองค์ทรงโปรดสอนให้แก่วรรณิกซึ่งกล่าวมาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะเห็นว่าโดยหลักการสอนไม่แตกต่างกัน จะแตกต่างกันบ้างในด้านวิธีการซึ่งต้องให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและกาลสมัย สำหรับในปัจจุบันได้มีนักวิชาการต่าง ๆ คิดค้นวิธีสอน โดยนำวิชาการในสาขาอื่นมาผนวก เช่น วิชาปรัชญา จิตวิทยา เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ เพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมายดียิ่งขึ้น ดังเห็นได้จาก สุมณ อมรวิวัฒน์ (สุมณ อมรวิวัฒน์ 2513 : 197 - 214) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการสอนที่ผสมรวมไว้หลายประการดังนี้

1. สอนโดยการบรรยายหรืออธิบาย ครูควรใช้ภาษาที่ง่าย ใช้อุปกรณ์การสอนทุกครั้ง ที่สอน อุปกรณ์ประกอบการสอนอาจมีได้ทั้งประเภทสัญลักษณ์ เหตุการณ์ และบุคคลตัวอย่าง

2. สอนโดยการตั้งปัญหา เมื่อครูได้เร้าความสนใจของนักเรียนแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งปัญหาที่ตนสนใจ อย่างรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

3. การสอนแบบคนควาและรายงาน โดยการให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเอง อาจแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มหรือให้คนควาเป็นรายบุคคลก็ได้

4. การเรียนรู้ด้วยการรู้ความรูมาบรรยาย

5. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ โดยให้นักเรียนเป็นผู้เล่า

6. การเรียงความปากเปล่าคือการแต่งหรือเล่าเรื่องนั้นเองแต่แทนที่จะใช้เขียนบนกระดานกลับให้ใช้วิธีพูดแทน โดยครูเป็นผู้วางขอบเขตและอธิบายวิธีการเรียงความให้

7. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ
8. โศกนาฏิกานาหารธรรมะ
9. การแสดงบทบาทประกอบเรื่องหรือสุภาษิต
10. ไขเพลงประกอบการเรียน
11. ทาสมูภาพและสมุดศัพท์
12. การอ่านและฟังนิทานชาดก
13. การฝึกหัดมารยาทและการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2515 : 45) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอนศีลธรรมหรือศาสนาไว้ว่า น่าจะนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีการแก้ปัญหามาใช้ได้ ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นปัญหา มีการถกเถียงปัญหากันระหว่างผู้เรียน ในปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคม
2. ช่วยกันอภิปรายปัญหาวouldช่วยกันแก้ปัญหานั้นอย่างไร ปัญหาที่รากฐานมาอย่างไร เป็นขั้นสมมติกันว่าปัญหาเกิดจากสิ่งนั้น ๆ จะแก้โดยวิธีการนั้น ๆ
3. ขั้นทดลองปฏิบัติตามที่ได้อภิปรายกัน เพื่อทราบความจริงที่ว่า ปัญหาเกิดจากสิ่งนั้น ๆ จะแก้โดยวิธีนั้น ๆ ได้จริงหรือไม่ เป็นขั้นรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นเอาเหตุการณ์รายวันมาพิจารณาว่าได้เกิดความสุขในโลกขนาดไหนสมควรจะปฏิบัติต่อไปอย่างไร
5. ขั้นสุดท้ายเมื่อได้วิเคราะห์แล้ว จะสรุปลงเป็นกฎ และจะยึดมั่นในกฎเหล่านั้นอย่างไรต่อไป

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (พระธีรญาณมุนี 2526 : 224) ได้กล่าวเกี่ยวกับความประเสริฐแห่งพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาไม่มีการบังคับใหญ่โตจากต้องเชื่อในคำสั่งสอน ปล่อยให้เป็นเรื่องพิจารณาสอบสวนด้วยความคิดเห็นของเขาเองแต่ละคนและเป็นศาสนาแห่งเหตุผล อาศัยหลักแห่งเหตุและผล ถึงที่พระพุทธองค์ตรัสว่า

"สารพัดทุกสิ่งเกิดจากเหตุอันใดสักอย่าง และมีเหตุอันเป็นมูลฐานสำหรับเหตุอันนั้นเสมอไป ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ มิฉะนั้นเราจะรู้จักเหตุอันนั้นหรือไม่ ตลอดทั่วทุกชีวิตขมเป็นผลเกิดสืบมาจากเหตุปัจจัยทั้งสิ้น"

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมาทดลองสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้น
พิจารณาหาสาเหตุด้วยตนเอง ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวในเอกสารการสอนแบบสืบสวนสอบสวน
โดยตรง

หน้า ๑๖

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

๑. ความหมายของการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ซันด์ และโทรวบริจ (Sund and Trowbridge. 1967 : 73) ได้นิยาม
การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry) ว่าเป็นการค้นคว้าหาความรู้หรือความจริงโดยเน้น
วิธีการหาความจริงมากกว่าตัวความจริงซึ่งเป็นผลมาจากการค้นคว้า สิ่งสำคัญในการสอนแบบนี้
คือ ครูจะต้องให้นักเรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ จะเห็นว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวนนี้ มีความ
สัมพันธ์ในรูปแบบการสอน เป็นการสอนที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มุ่งให้
ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูจะเป็นผู้เรา
เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย ช่วยจัดสถานการณ์และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหา
และอาจรวมมืออภิปรายกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้สังเกตสิ่งที่ถูกทดลอง

ซีรชัย ปุณณโชติ (ซีรชัย ปุณณโชติ 2517 : 46) ได้อธิบายว่า วิธีสอนแบบสืบสวน
สอบสวนนี้จะเน้นเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของนักเรียน โดยเฉพาะกระบวนการค้นคว้า
ทางวิทยาศาสตร์ คือให้นักเรียนลองปฏิบัติเองอย่างนักวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมในการตั้งและ
กำหนดปัญหา การสังเกต การจำแนกสิ่งต่าง ๆ การทำนาย หรือการตั้งสมมติฐาน การสอนแบบนี้
เน้นให้นักเรียนลงมือกระทำ ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน นักเรียนจะต้องใช้
สติปัญญาความสามารถของตนในการแก้ปัญหา บทบาทของครูคือ จัดเตรียมสถานการณ์ให้เหมาะสม

โสภี วงศ์ทองเหลือ (โสภี วงศ์ทองเหลือ 2520 : 27) ได้กล่าวถึงวิธีการสืบเสาะ
หาความรู้ ว่าเป็นการจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด ครูจะบอกนักเรียน
ให้น้อยที่สุด และทำตัวเป็นผู้นำแนวทางมีอิสระแนวทางซึ่งวิธีการนี้จะทำให้นักเรียนรู้จักแสดง
ความคิดเห็นของตนเอง เป็นการช่วยให้นักเรียนรู้ความสามารถของตนเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 96) ให้นิยามความหมายของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการสร้างนิสัยให้ผู้เรียนเป็นคนช่างคิด รู้จักซักถามและแก้ปัญหา เป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและเชื่อมั่นในตนเอง

เสริมศรี เสวตาพร และสาดี งามศิริ (เสริมศรี เสวตาพร และสาดี งามศิริ 2521 : 73) กล่าวว่าวิธีการฝึกแบบสืบค้น เป็นวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดจากความสงสัยอยากรู้อาจเกิดจากการคิดหาเหตุผลด้วยตนเองก็ได้ เป็นวิธีการที่เน้นการฝึกให้เด็กคิดค้นคว้าเอง แต่วิธีการนี้มีหลายอย่าง เช่น เด็กถามคำถามหรือครูถามคำถาม เด็กจะทดลองหรือครูทดลองก็ได้ ขอสำคัญจะต้องใช้วิธีกระตุ้นให้เด็กสนใจหรือสงสัยก่อน

วีรบุทข วิเชียรโชติ (วีรบุทข วิเชียรโชติ 2525 : 6 - 7) ได้อธิบายความหมายของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนว่า เป็นกระบวนการสืบแสวงหาความจริง เพื่อนำไปสู่การค้นพบตามธรรมชาติ ลักษณะคุณสมบัติต่าง ๆ ตลอดจนคนพบกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ แล้วนำกฎเกณฑ์คนพบมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ โค้ชควบคุมสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมภายในของมนุษย์คือโลกทางจิต สิ่งแวดล้อมภายนอกคือ โลกทางวัตถุ และสังคม

อัญชลี แจมเจริญ (อัญชลี แจมเจริญ 2526 : 222 - 223) กล่าวว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นการค้นหาคำถามหรือความจริงโดยเน้นวิธีการที่ใฝ่หาซึ่งความรู้มากกว่าตัวการของความรู้ ดังนั้นการสอนแบบสืบสวนสอบสวน จึงไม่ใช่เป็นการบอกความจริงให้แก่ผู้เรียน แต่เป็นการให้ผู้เรียนเกิดปัญหาแล้วหาทางวางแผนและกำหนดวิธีการค้นหาคำถามหรือคำตอบปัญหานั้นด้วยตนเอง

2. จิตวิทยาพื้นฐานในการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

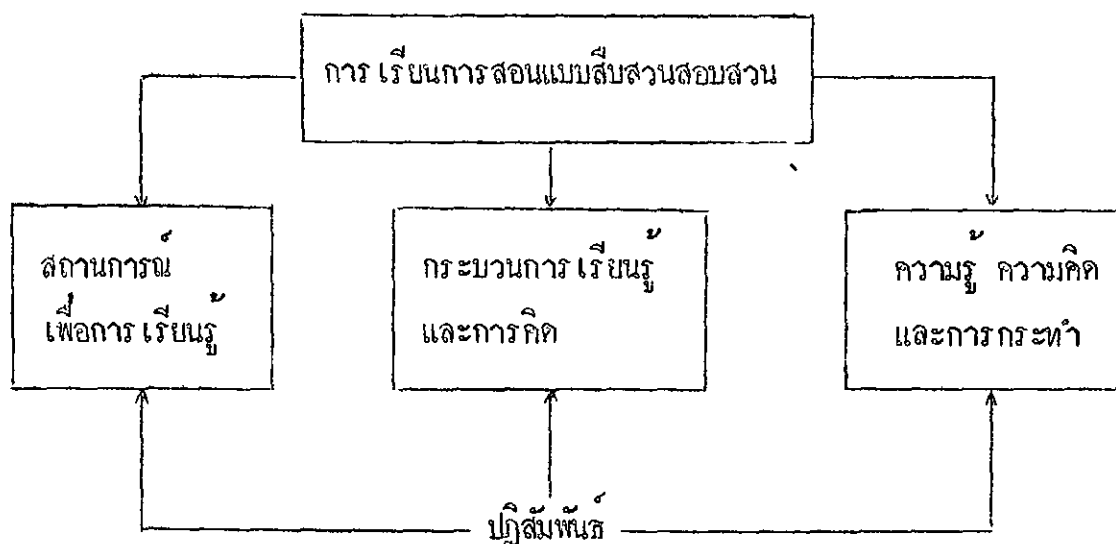
จิตวิทยาการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องบ่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน สำหรับจิตวิทยาพื้นฐานในการสอนแบบสืบสวนสอบสวน วีรบุทข วิเชียรโชติ (วีรบุทข วิเชียรโชติ 2524 : 58 - 60) ได้อธิบายจิตวิทยาพื้นฐานในการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ดังนี้

2.1 จิตวิทยาในเรื่องการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

2.1.1 สถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ เพราะในการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นพบด้วยตนเอง จึงต้องมีสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เราให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และความคิด

2.1.2 กระบวนการเรียนรู้และการคิด การเรียนการสอนแบบเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้และการคิดอย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งที่ยาก และซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ

2.1.3 ผลการเรียนรู้คือความรู้ความึกและการกระทำ เป็นผลที่ได้ของผู้เรียนโดยทั้งสามส่วนนี้ประสานสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นระบบของการเรียนรู้ ดังแสดงในแผนภูมิ

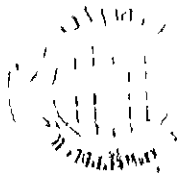
2.2 จิตวิทยาการเรียนรู้ด้วยการกระทำ คือเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเป็นผู้กระทำกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

2.3 จิตวิทยาในเรื่องแรงจูงใจใฝ่รู้ คือเน้นให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้จากการสังเกตและเปรียบเทียบ เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาของจิต ผู้เรียนจะเกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ คือ

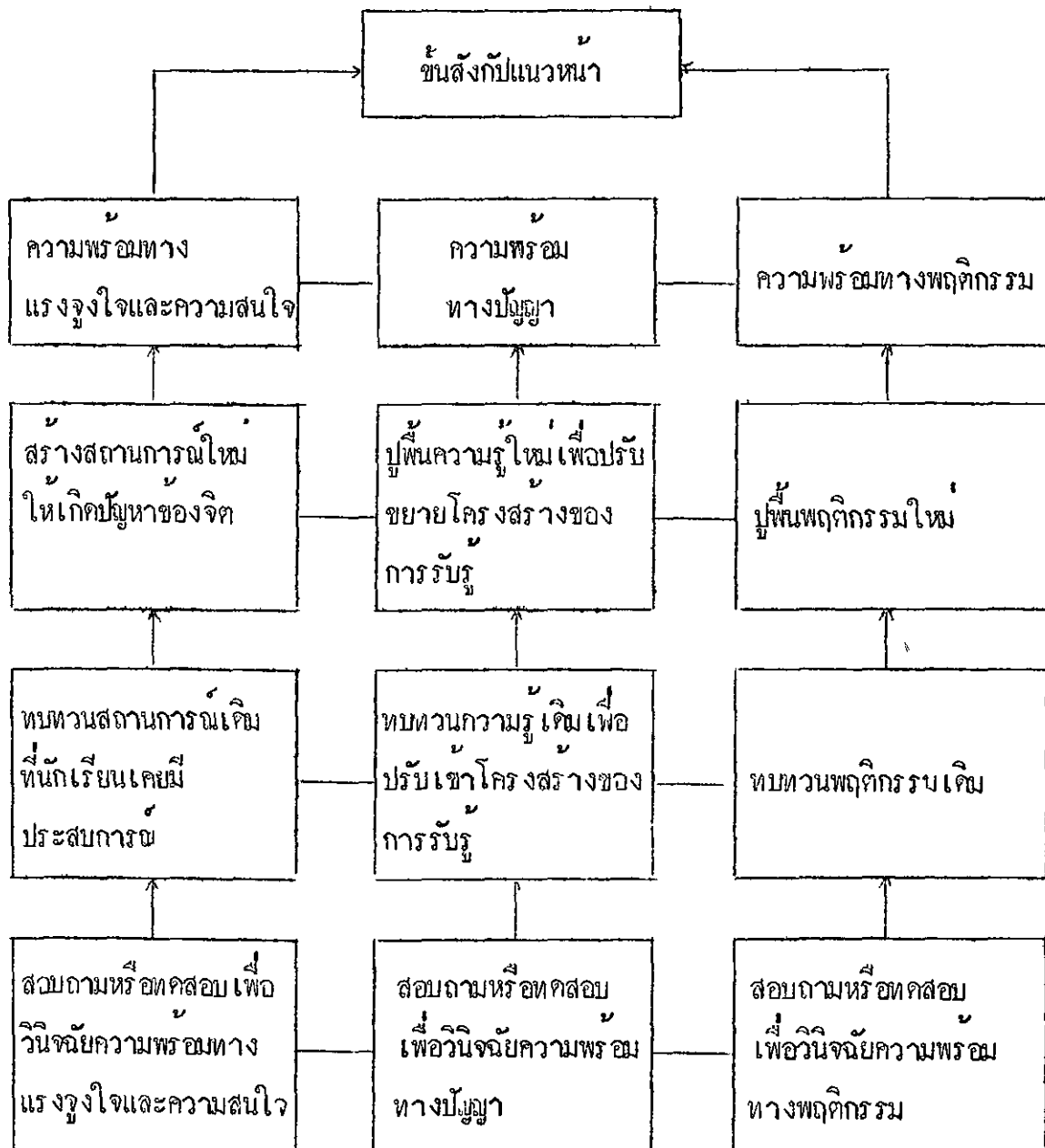
มีความอยากรู้อยากเห็นที่จะแสวงหาความรู้ด้วยการสืบสวนสอบสวนต่อไป ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับ เสริมศรี เสวตามร และสาดี งานศิริ (เสริมศรี เสวตามร และสาดี งานศิริ 2521 : 68 - 77) ได้กล่าวหาปัญหาหรือข้อสงสัย อาจเกิดขึ้นจากการวางแผนที่รัดกุมของครูที่พยายามสร้างสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดปัญหาของจิต เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็นซึ่งจะเป็นการชักจูงให้นักเรียนตั้งคำถามครู จนได้ความรู้มากขึ้น เรียกว่าเป็นการสืบสวนสอบสวนหาความรู้นั่นเอง

2.4 จิตวิทยาการเรียนรู้ในการสร้างสิ่งกับแนวหน้า การสร้างสิ่งกับแนวหน้าเป็นขั้นในการสร้างความพร้อมในการเรียน 3 ด้าน คือ

- 2.4.1 ความพร้อมทางแรงจูงใจ
- 2.4.2 ความพร้อมทางปัญญา
- 2.4.3 ความพร้อมทางพฤติกรรม

กระบวนการสร้างความพร้อมในการสร้างสิ่งกับแนวทางสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

การสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มสอน นับว่ามีความสำคัญมากเพราะถ้าผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะเรียนไม่ว่าในทางใดก็ตาม การเรียนการสอนจะไม่เกิดผลเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลดี ครูจึงควรมีการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. โครงสร้างของกระบวนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

วีรบุทท วิเชียร โขติ (วีรบุทท วิเชียร โขติ 2521 : 122 - 123) ได้แบ่งโครงสร้างของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ระดับอุดมการ
2. ระดับหลักการ
3. ระดับวิธีการ

ระดับอุดมการ อุดมการสำคัญของการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนก็คือ การพัฒนาบุคคลและสังคมให้ปัญญาธรรมและจริยธรรมหรือเรียกรวมกันว่า "สติปัญญา" ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการควบคุมสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของมนุษย์

ระดับหลักการ หลักการสำคัญของการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนก็คือ หลักการวิจัยและการสืบสวนสอบสวน

หลักการวิจัย เริ่มด้วยการแสวงหาดังกับแนวทาง ซึ่งก็คือความรู้พื้นฐานและภูมิหลังของปัญหา การสังเกตเปรียบเทียบจนเกิดปัญหาของจิต การอธิบายเหตุแห่งปัญหาของจิต การทำนายผลเมื่อแปรเหตุ และการควบคุมสิ่งแวดล้อมด้วยหลักการและกฎเกณฑ์ที่ค้นพบ

หลักการสืบสวนสอบสวน อาศัยคำถามเป็นสื่อสำคัญในการแสวงหาความรู้จากปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาของจิต คำถามที่สำคัญมี 5 ประเภท กล่าวคือ คำถามแบบสั่งกับแนวทาง คำถามแบบสังเกต คำถามแบบอธิบาย คำถามแบบทำนาย และคำถามแบบควบคุม

จุดรวมระหว่างหลักการวิจัยและหลักการสืบสวนสอบสวนก็คือ การแสวงหาความจริงโดยอาศัยแนว "ผลขึ้นอยู่กับเหตุ" หรือ "ปัญหาย่อมมีสาเหตุ"

ระดับวิธีการ วิธีการสำคัญในการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนก็คือ กระบวนการวิธีวิทยาศาสตร์ และกระบวนการวิจัยอารยประชาธิปไตย

กระบวนการวิทยาศาสตร์ เน้นการวิเคราะห์ปัญหาออกมาในรูปของตัวแปร การตั้งสมมติฐาน การออกแบบทดลอง การบันทึกข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและการสื่อสารผลการวิจัยออกมาในรูปของการเขียนรายงาน

กระบวนการวิจัยอารยประชาธิปไตย เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการเป็นผู้นำและปฏิบัติตามการวางแผนงานร่วมกัน อภิปราย ปฏิบัติการร่วมกัน รายงานผลร่วมกัน ประเมินผลและปรับปรุงงานร่วมกัน โดยอาศัยธรรมะเป็นหลักในการตัดสินใจและการอยู่ร่วมกัน

การออกแบบสืบสวนสอบสวนนี้โครงสร้างตามกระบวนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนรวมทั้ง 3 ระดับดังกล่าว โดยเน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์และโคออร์ดิเนตโครงสร้างจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ เพียเจต์ (เรียม ศรีทอง 2516 : 15 - 17) ซึ่งแบ่งไว้เป็น 2 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การใช้โครงสร้างเดิมเพื่อการเรียนรู้ (Assimilative Structure) คือเราให้นักเรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในชั้นเรียน นักเรียนจะเรียนรู้โดยการใช้ความรู้เดิมเป็นแนวทางในการคิด เช่น ครูถามว่า สัตว์ชนิดหนึ่งมีสีขา ขอบกินปลาเป็นอาหาร สัตว์นั้นคืออะไร นักเรียนจะตอบว่า "แมวสีใหม่" การที่นักเรียนตอบเช่นนั้นเพราะนักเรียนนำความรู้เดิมเกี่ยวกับแมวมาใช้ ถ้าครูตอบว่าไม่ใช่ นักเรียนจะเกิดปัญหาของจิต (Conceptual Conflict) ขึ้นมาและทราบว่าความรู้เดิมไม่สามารถนำมาอธิบายได้ ซึ่งเป็นการนำไปสู่ขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 การปรับขยายโครงสร้างเพื่อการเรียนรู้ (Acomodative Structure) คือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ขยายโครงสร้างเดิมเพื่อจะรับความรู้ใหม่ได้ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว เด็กอาจจะขยายสังกัดของสัตว์ชนิดกินปลา ว่ามีหลายชนิด ไม่ใช่มีแต่แมวซึ่งเดิมเด็กทราบว่า มีแต่แมว ต้องขยายสังกัด (Concept) และโครงสร้างเดิมเพื่อรับความรู้ใหม่ เพื่อเข้าใจประสบการณ์ใหม่ ๆ เป็นโครงสร้างของกระบวนการสืบสวนสอบสวน โครงสร้างทั้งสองนี้ต้องให้มีการนำสังกัดแนวทาง (Advance Organizer) เข้ามาช่วยทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ โดยให้เด็กถามเกี่ยวกับธรรมชาติ ใช้การสังเกตเป็นส่วนใหญ่เพื่อขยายโครงสร้างให้กว้างออกไปทำให้เกิดสังกัดใหม่ ๆ

เพื่อให้นักเรียนพร้อมที่จะรับความรู้จากโครงสร้างดังกล่าวที่จะทำให้เกิดสังกัดใหม่ ๆ จำเป็นต้องมีกระบวนการอันเป็นแนวทางให้เกิดการปฏิบัติด้านการสืบสวน จำแนกเป็น 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการสร้างสิ่งก่ (Concept Formation Process) คือ กระบวนการเรียนรู้ลักษณะนิยาม (Defining Attribute) ของสิ่งก่ต่าง ๆ ส่วนมากใช้การคิดแบบวิเคราะห์และแบบแยกประเภท ซึ่งตรงกับขั้นสังเกต

2. กระบวนการสร้างทฤษฎี (Theorization Process) คือกระบวนการแก้ปัญหา โดยตั้งทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งก่และตัวแปรหรือสิ่งก่ (Theoretical Construct) ส่วนมากใช้การคิดแบบโยงสัมพันธ์ และแบบอ้างอิงเป็นสำคัญ การสอนเด็กเกี่ยวกับกระบวนการสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยพยายามชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งก่หรือตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป

3. กระบวนการทดสอบและพิสูจน์ทฤษฎี (Verification Process) เป็นกระบวนการทดสอบและพิสูจน์สมมติฐานจากทฤษฎี โดยการทดลองชักถามเพื่อให้ได้ข้อมูล แล้วมาประเมินผลสรุปว่าสมมติฐานนั้นใช่หรือไม่ ส่วนมากใช้การคิดแบบสังเคราะห์ และคิดแบบวิจารณ์ญาณและแบบประเมินผล

4. กระบวนการสร้างสรรค์ (Creative Process) คือกระบวนการนำความรู้ขั้นพื้นฐานที่เรียนมา ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้หลายวิธีและแนวใหม่ ๆ เป็นสื่อนำไปสู่การสอบสวนขั้นต่อ ๆ ไป ส่วนมากใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดแบบสังเคราะห์ กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าว เทียบได้กับหลักการวิจัยเบื้องต้นซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (จิระวรรณ สิริชัย 2526 : 16) .

1. การสังเกตโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อบรรยายสิ่งแวดลอมว่า อะไรคือปัญหา

2. การอธิบายโดยใช้เหตุผล เพื่อหาสาเหตุของปัญหาอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ และอธิบายว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

3. การทำนายโดยตั้งสมมติฐานเชิงทำนาย เพื่อพิสูจน์คำอธิบายและนำกฎเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์แล้ว ไปใช้ทำนายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ในอนาคต หรือที่เกิดขึ้น ณ ที่อื่น ๆ

4. การควบคุม โดยการนำกฎเกณฑ์และหลักการที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการควบคุมสิ่งแวดลอม เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

โครงสร้างของการสอนแบบสืบสวนสอบสวน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน (วีรบุทธ วิเชียรโชติ

2521 : 21 - 22)

1. ขั้นการให้สังเกตกับแนวทาง (สน.) คือขั้นที่ครูผู้สอนความรู้ ความพร้อมให้ผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้และการสร้างแรงจูงใจ ให้เด็กเรียนเกิดความกระหายใคร่จะแสวงหาความจริง
2. ขั้นสังเกต (ส.) คือขั้นที่ครูสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนสังเกต ส่วนใหญ่จะเป็น สถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือเป็นการแสดงละครปริศนา ในขั้นนี้ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการคิด วิเคราะห์
3. ขั้นอธิบาย (อ.) คือขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนหาคำอธิบาย หรือหาเหตุผลของ ปัญหาของจิตในรูปของการให้เหตุผล ในขั้นนี้เด็กเรียนมีโอกาสฝึกตั้งทฤษฎี ฝึกการยกตัวอย่างมี เหตุผลและฝึกการคิดวิเคราะห์ระบบผลไปหาเหตุหรือจากปัญหาไปหาเหตุ
4. ขั้นทำนายและทดสอบ (ท.) คือขั้นที่ครูช่วยให้นักเรียนรู้จักหาวิธีที่จะช่วยพิสูจน์ คำอธิบายหรือทฤษฎีที่นักเรียนได้ช่วยกันสร้างขึ้น โดยการฝึกให้รู้จักการทำนายผล เมื่อเราแปรค่า สาเหตุและฝึกให้รู้จักการแก้ปัญหาด้วยการตั้งสมมติฐานเชิงทำนายทดลองจนทดสอบสมมติฐานนั้น
5. ขั้นควบคุมและคิดสร้างสรรค์ (ค.) คือขั้นที่ครูส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการแก้ปัญหาที่ค้นพบไปใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ของมนุษย์

ทุกขั้นตอนที่กล่าวมานี้ ครูใช้คำถาม เป็นสื่อสำคัญในการสอน และเราให้นักเรียนถาม คำถามเพื่อการสืบสวนสอบสวนเป็นขั้น ๆ จนสามารถค้นพบความจริง

4. การเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

หลักการ เรียนรู้โดยอาศัยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน ประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน

7 ประการคือ (วีรบุทธ วิเชียรโชติ 2525 : 2)

1. หลักการแสวงหาความรู้ควยคำถาม
2. หลักการ เรียนรู้ และค้นพบกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง
3. หลักการ เรียนรู้จากปัญหา

4. หลักการแก้ปัญหา ค่ายวิชาวิทยาศาสตร์ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ (ทางโลกและทางธรรม)

5. หลักการพัฒนาวุฒิภาวะให้เป็นคนดี

6. หลักการอยู่ร่วมกันแบบ "อารยประชาธิปไตย"

7. หลักการควบคุมสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก

การสร้างแผนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน บำรุง บัญยงค์ (บำรุง บัญยงค์

2515 : 20 - 22) วางแผนในการดำเนินการ เป็น 2 ส่วนคือ

1. วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา

2. วิเคราะห์กระบวนการสอน

การวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา การสอนแบบนี้เหมาะสมสำหรับใช้สอนนักเรียนตั้งแต่ อายุ 12 ปีขึ้นไป ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ซึ่งเป็นขั้นที่เด็กคิดคำนวณธรรม เด็กสามารถใช้สิ่งกับหาความเข้าใจในเหตุผลที่ซับซ้อนได้ (วิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 20) ในการวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาจะต้องมีจุดมุ่งหมายให้เด็กมีความสามารถในการหาเหตุผล สามารถทดสอบสมมติฐานได้ รู้จักคาดคะเนได้อย่างมีหลักเกณฑ์

การวิเคราะห์กระบวนการสอน เน้นให้เกิดความรู้ และความสามารถใน 3 ระดับคือ การสืบสวนสอบสวน (Inquiry) การค้นพบ (Discovery) และการประดิษฐ์ (Invention) เด็กได้รับการเสริมสร้างความรู้เดิม ความรู้ที่เด็กมีอยู่แล้วควยสังกับใหม่ ก็จะเริ่มวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่ละขั้นคือ ขั้นสังเกต อธิบาย ทำนาย นำไปใช้และสร้างสรรค์ บรูเนอร์ (Bruner) ได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง ค่ายวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนดังต่อไปนี้ (พรณี สุขชัย 2522 : 169 - 170)

1. เน้นความแตกต่าง (Emphasizing Contrast) เพื่อกระตุ้นให้คน มีเรื่องที่จะอภิปราย

2. กระตุ้นให้มีการเดาและหาเหตุผล (Stimulating Informed Guessing) หลังจากนั้นจึงอธิบายเพื่อให้ข้อมูลในสิ่งที่ถูก

3. กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Encouraging Participation) โดยใช้เกมที่จะช่วยให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด เช่น เกมตอบคำ แต่งประโยค ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กแสดงถึงความรู้ความเข้าใจในการใช้ภาษา

4. กระตุ้นให้เกิดความถนัดรอบคอบ (Stimulating Awareness) โดยการกระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือประเภทนักสืบ ตลอดจนหัดให้สังเกตและวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาที่คล้ายต่าง ๆ

ออสซูเบล (พรวณีย์ รุขชัย 2522 : 170 อ้างอิงมาจาก Ausubel. 1918) อธิบายว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าในการเรียนรู้สิ่งใหม่นั้น ผู้เรียนเคยมีพื้นฐานมาแล้ว และนำมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ได้ จะทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่มีความหมาย แต่ถ้าวินิจฉัยไม่เคยมีพื้นฐานมาก่อน เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ไม่เกี่ยวกับความรู้เดิมเลย ออสซูเบล เรียกการเรียนรู้ชนิดนี้ว่าการเรียนรู้แบบท่องจำ (Rote Learning) จะเรียนโดยไม่เข้าใจความหมาย ดังนั้นในการสอนสิ่งใหม่ ถ้าเด็กสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม และในขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงกับความคิดอื่น ๆ ได้ด้วย จะทำให้การเรียนรู้มีความหมาย

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายในการสอนหลายประการ การใช้กลวิธีการสอนจึงต้องให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซุกแมน (Suchman) ได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนากลวิธีการของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการดังนี้ (สมใจ อ่องสุวรรณ 2515 : 18 - 23 อ้างอิงมาจาก Suchman. 1966 : 7 - 34)

1. อุปกรณ์และวิธีดำเนินการ (Materials and Procedures) เป็นสิ่งที่จะช่วยครูในการทำให้เด็กเรียนจนกว่าจะค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง ประกอบด้วย

1.1 ภาพยนตร์ (Films) เป็นภาพยนตร์สั้น ไม่มีเสียง ไม่มีข้อเรื่อง หรือคำบรรยาย ให้เป็นสิ่งที่เร้าให้ทายใจเด็ก

1.2 การสาธิต (Demonstration) เป็นการรวบรวมความสนใจของนักเรียน ทำให้เด็กมีโอกาสเอาอุปกรณ์ทดลองเองได้ด้วย การสาธิตช่วยให้เด็กเข้าใจปัญหาจากภาพยนตร์ได้ชัดเจนขึ้น ถ้านักเรียนมากก็ให้แบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และครูจะต้องเตรียมพร้อมที่จะทดลองซ้ำให้นักเรียนดูได้

1.3 เครื่องมือสำเร็จเป็นชุด (Student Experimental Kits)

นักเรียนควรมีเครื่องมือคนละชุด เพื่อช่วยให้นักเรียนรวบรวมข้อมูล เป็นการทดสอบความคิด

1.4 หนังสือความคิด (Ideas Books) ถือว่าเป็นแหล่งความคิดของนักเรียน ช่วยแนะวิธีรวบรวมข้อมูลให้สักระบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ตาม ทาหนาที่เสมือนแหล่งที่ช่วยจัดระเบียบของสิ่งต่าง ๆ ที่เฒ่า (Concept Organization) หนังสือนี้ใช้ตารางหรือคู่มือ แต่เป็นสิ่งที่ผู้สืบสวนสอบสวนจะใช้เมื่อมีความจำเป็น การจัดทาส่งสื่อก็คือจะเเท่งให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ใหตรงกักับเนื้อหาวิชาและให้มีความน่าสนใจ คนควาควยตนเองโดยครูไม่ตองสั่ง

1.5 หนังสือที่ประกอบ (Resource Books) จะให้ข้อมูลที่สัมพันธ์กับปัญหาออกมาเป็นมา ประโยชน์ที่จะนำไปใช้จริง มีการแนะนำเกี่ยวกับการจัดระเบียบของสิ่งต่าง ๆ เล็กน้อย มีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความสนใจ แต่ไม่มีการแก้ปัญหา

1.6 การใช้เครื่องช่วยสอน (Using the Inquiry Development Program) เครื่องช่วยสอนต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นกองใจประกอบกัน ไม่แยกอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนั้น ตัวครูเองก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งเระอย่างหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนแสดงความสามารถหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ได้ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ตำรา หรือวารสาร เป็นต้น

1.7 วิธีการดำเนินการในแต่ละช่วงเวลา (Procedure For Inquiry Session) การเสนอปัญหาไม่ว่าจะเป็นภาพยนต์หรือการสาธิต ครูจะทองเเนให้เต้เห็นว่า ภาพยนต์หรือการสาธิตนั้นสิ่งใดน่าสงสัยบ้าง คำถามที่เกิดขึ้นเป็นของตนเอง และนักเรียนทั้งชั้นต้องเข้าใจคำถามตรงกันเมื่อใดปัญหา ช่วงเวลาส่วนใหญ่ของกระบวนการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน อยู่กับการถาม - ตอบ (ใช่ - ไม่ใช่) ของนักเรียนกับครู การตอบคำถามนี้แตกต่างกับการเล่น 20 คำถาม เพราะการเล่น 20 คำถาม เปื่อได้รับการตอบคำถามแล้ว การกิดจะยุติลง แต่การสืบสวนสอบสวนเมื่อใดที่พบข้อหรือหลักการแล้วไม่หยุดเพียงเท่านั้น กลับขยายกว้างออกไปยังสิ่งอื่นรอบ ๆ ตัว (Open Endedness) ดังนั้นครูต้องคอยระวังการถามตอบให้ดี บัให้การสืบสวนสอบสวนเป็นเพียงการเล่น 20 คำถาม โดยอาศัยหลักเกณฑ์สำหรับการพิจารณาการสืบสวนสอบสวนดังนี้

1.7.1 เป็นการถามที่ตอบได้ควยกว่า "ใช่" - "ไม่ใช่" ถ้านักเรียนถาม
ควยคำถาม "ทำไม" แล้วได้คำตอบทันทีต่อไปก็จะถามเช่นนั้นอีก โดยตนเองไม่ได้คิดหาคำตอบควย
ยควยเพื่อลาพูดของครูเสมอไป บางคำถามถามควยกว่า "ใช่" - "ไม่ใช่" ไม่ไคครูต้องระวังใน
การแก้ไขคำตอบหรือในการให้อิสระ เพื่อมิให้เป็นการระกักกั้นควยถักของนักเรียน

1.7.2 นักเรียนแต่ละคนจะถามคำถามได้ไคจากถักจำนวน ไคถามไคตาม
ควยพอใจ จนกว่าจะยุติเอง คำถามจะไคถักเองเป็นเรื่องเป็นราวเกี่ยวกันเป็นไปตามกระบวนการ
สืบสวนสอบสวน

1.7.3 ครูจะไม่ตอบคำถาม (ใช่ - ไม่ใช่) สำหรับคำถามที่เป็นเหตุถัก
เพราะจะทำให้นักเรียนหยุดคิดทดสอบเหตุถักของตนเอง

1.7.4 นักเรียนมีสิทธิจะทดสอบเหตุถักของถักอื่นไคให้แสดงควยคิดเห็น
ไคแย้งไคทั้ง ๆ ที่ไม่มีการทดสอบ เพื่อจะไคฟังควยถักถักของถักอื่น ๆ ถัก

1.7.5 เปิดโอกาสให้นักเรียนปรักษาถักเอง โดยครูไคต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว
เพื่อส่งเสริมการถักเปลี่ยนควยคิดเห็นซึ่งถักและถักกัน แต่ไคไม่ควร ไคปรักษากันถักถักเกินไป

2. เงื่อนไขของการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Conditions for
Inquiry) สภาพที่สนับสนุนควยสามารถในการถักถักควยของนักเรียนขึ้นถักถักกับสิ่ง
ถักไปไค

2.1 ควยรู้สึกเป็นอิสระ (The Condition of Freedom)
ให้นักเรียนมีอิสระในการหาควยตามควยต้องการ ไคปรักษาถักเอง เป็นผู้นำถักเอง และ
เริ่มถักถักถักเอง

2.2 สภาพสิ่งแวดลอมที่เอื้อถักถัก (The Condition of Responsive
Environment) ครูจะต้องหาสิ่งที่จะให้ควยถักถักนักเรียน: ถักถักถักถักถักได้ แต่ไคต้อง
ถักถักถักถักถักถัก

2.3 สภาพของจุดสนใจ (The Condition of Focus) ไคว่าจะเป็น
การถักถักหรือเหตุการณ์ถักเป็นจุดสนใจไค จะถักถักให้นักเรียนเกิดควยรู้สึกถักถัก

2.4 ควยสบายใจ (The Condition of Low Pressure)
พฤติกรรมของครูที่ช่วยให้นักเรียนเกิดควยสบายใจไค การถักถักถักถักถักถักในถักที่ถัก

เป็นกลางกับความคิดของนักเรียน ขอมิให้การทดสอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับสมมติฐานต่าง ๆ ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับแนวการบริหารโรงเรียน การสอน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน

๒. การจัดห้องเรียน (Physical Arrangement) หมายถึง ที่นั่งเรียน กระดานดำ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

3.1 การจัดที่นั่ง (Seating Arrangement) การจัดที่นั่งเป็นวงกลม ใกล้กับฉากหรือกระดานดำ เพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสารกัน เหมาะสำหรับชั้นมัธยมศึกษา 12 - 15 คน แถวหน้ามาก 30 - 40 คน ก็จัดแบบห้องเรียนธรรมดา

3.2 การจัดกลุ่ม (Grouping) ถ้ามีนักเรียนมากกว่า 20 คน การแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำงานเป็นคณะ

3.3 สิ่งจำเป็นอื่น ๆ (Special Equipment) การวัดเครื่องมือสิ่งต่าง ๆ ก่อนเริ่มบทเรียนเป็นสิ่งจำเป็น สิ่งที่ต้องเตรียม เช่น กระดานดำ หรือกระดานแผ่นใหญ่ที่เขียน ขอบเขต คำถาม หรืออื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบการอ้างอิง ภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง ควร เตรียมให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที

4. บทบาทของครู (The Role of the Teacher) ที่จะเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ให้เกื้อหนุนการสืบสวนสอบสวน ครูควรมีบทบาทดังนี้

- 4.1 เราและทนายให้นักเรียนคิด
- 4.2 ให้อิสระในการทดลอง การถาม หรือการฉีปราย
- 4.3 หาสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการสืบสวนสอบสวน
- 4.4 ช่วยวิเคราะห์ความยุ่งยากที่นักเรียนแก้ไขไม่ได้
- 4.5 ช่วยแนะแนวทางตามโอกาส เมื่อ ให้อะไรเพิ่มเติม

5. จังหวะแรกของการเริ่มบทเรียน (The First Session) การดำเนินการให้นักเรียนเห็นและเข้าใจหลักการที่ถูกทดลองบางอย่าง เพื่อยึดมั่นแนวทางปฏิบัติในครั้งต่อไป สิ่งที่ต้องเข้าใจคือ

5.1 การเป็นตัวของตัวเอง (Pupil Autonomy) ให้นักเรียนเข้าใจว่าตนเองต้องรับผิดชอบ ทำเนิการค้นคว้าหาความรู้เอง

5.2 ความเป็นอิสระและรู้สึกได้ว่าได้รับความสนับสนุน (Freedom and Support)

5.3 ความไม่รูจบสิ้นของความรู้ (Open - Endedness)

5.4 ความเชื่อมั่นและความนับถือในตนเอง (Self - Confidence and Self - Esteem)

5.5 การมีส่วนร่วม นักเรียนควรทำการมีส่วนร่วมเร็วที่สุดเมื่อมีโอกาส

6. การสร้างความรู้ในกระบวนการเรียนแบบมีส่วนร่วม การเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนจะช่วยให้เด็กมีทักษะดีขึ้น แต่ก่อนที่จะมีความรู้ดังกล่าวจะต้องให้นักเรียนคุ้นเคยกับศัพท์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น ทฤษฎี ขอบเขต การเก็บรวบรวมข้อมูล สมมติฐาน เป็นต้น

ในการดำเนินการทดลองการสอนแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการสอนตามวิธีการของ ดร.วีรบุรุษ วิเชียรโชติ และนาเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) ประกอบกับข้อเสนอแนะในการสอนของซุคแมน (Suchman) มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้ผลการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

1. ความหมายของคำว่าเจตคติ

เจตคติ (Attitude) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ใ้มีนักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายซึ่งมีส่วนคล้ายแต่แตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ดังนี้

นิวคอมบ์ (New Comb. 1954 : 128) ให้ความหมายว่า เจตคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่เราได้รับ อาจมีมากหรือน้อยก็ได้ เจตคติแสดงออกได้

ทางพฤติกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ ชอบหรือเห็นด้วย ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เจตคติเชิงนิมิตหรือเชิงบวก (Positive Attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เมื่อหน้ายจึงจัดลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เจตคติเชิงนิเสธหรือเชิงลบ

กู๊ด (Good. 1959 : 18) ให้ความหมายว่า เจตคติคือสภาพความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหาหรือต่อต้านภาพการฉายอย่างต่อมบุคคลใดหรือสิ่งใด ๆ เช่น รัก ก้าว หรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้น

เคแกน (Kagan. 1968 : 613) กล่าวว่า เจตคติเป็นความโน้มเอียงที่ฝังแน่นในความคิดและความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เจตคติประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 2 อย่างคือ ความรู้ความเข้าใจกับอารมณ์

ฟิชเบิน (Fishbein. 1968 : 5-9) กล่าวว่า เจตคติหมายถึงจิตลักษณะที่เกิดจากการเรียนในการที่จะตอบสนองที่แสดงว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ฐีพ อ่อนโคกสูง (ฐีพ อ่อนโคกสูง 2518 : 112) กล่าวว่า เจตคติคือความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกต่อวัตถุ สิ่งของ คน สิ่งกับอื่น ๆ ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปในทางชอบหรือไม่ชอบโดยเข้าไปหาหรือหลีกเลี่ยงหรือถอยหนี

เดโช ส่วนานนท์ (เดโช ส่วนานนท์ 2520 : 26 - 27) กล่าวว่า เจตคติคือท่าทีความรู้สึก หมายถึง สถานะความพร้อมของจิตใจหรือประสาทในการที่จะตอบโต้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งและสถานะความพร้อมดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างถาวรพอสมควร

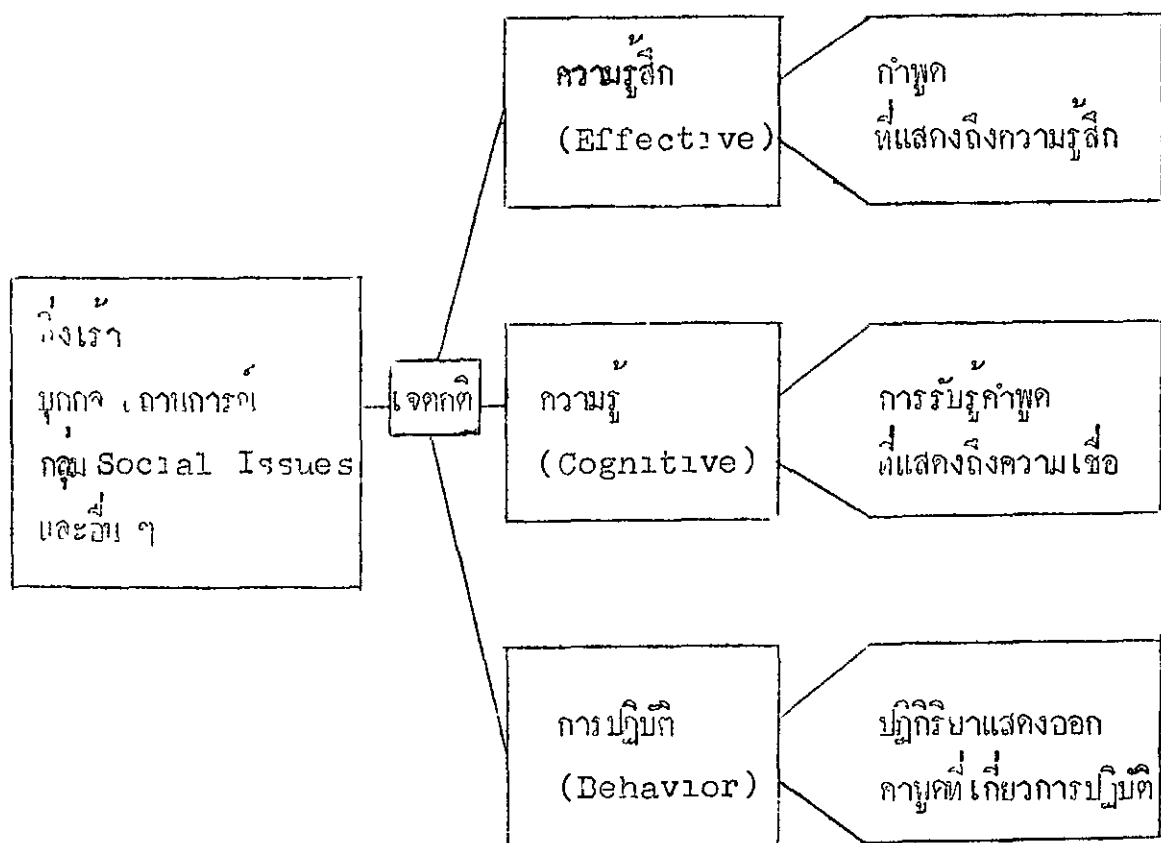
ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 1) กล่าวว่าเจตคติเป็นความเชื่อ ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สถานการณ์และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่บ่งถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ (เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ 2525 : 134) ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

ตัวแปรอิสระตัววัดได้

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม
(ตัวแปรที่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นที่วัดได้)

3. มิติของเจตคติ

ชอว์ และไรท์ (Shaw and Wright) ได้แบ่งมิติหรือลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้ (เช็กทักก์ โขวาสินธุ์ 2525 : 136 - 137)

3.1 เจตคติเป็นผลหรือขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายใน ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม

3.2 เจตคติของบุคคลจะแปรค่าไถ้ทั้งในทางคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงเจตคตินั้น ซึ่งจะแปรค่าได้ มาก ปานกลาง และน้อย นั่นคือ เจตคติจะมีทั้งทางบวกและทางลบ

3.3 เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเอง หรือเป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้างภายในตัวของบุคคลหรือบุคลิกภาพ

3.4 เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม

3.5 เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกัน อาจจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

3.6 เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะคงที่ และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

4. การสร้างเจตคติ

อัลพอร์ต (Allport. 1935 : 418) ได้กล่าวว่า การเรียนมีส่วนช่วยให้มากในการสร้างเจตคติของเด็ก เพราะเจตคติของเด็กได้มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ และเมื่อสถานการณ์ใดได้รับความสำเร็จเจตคตินั้นจะค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น ดังนั้นถ้าครูจะต้องการให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อวิชาใด ก็ควรมีวิธีการสอนที่ถูกต้องควย ตรงกับคำกล่าวของ นักเล็ก สุธงถิ่นไทย (นักเล็ก สุธงถิ่นไทย 2527 : 17 - 18) ที่ว่าการเกิดทัศนคติเป็นเรื่องของ การเรียนรู้ มิใช่เป็นสิ่งที่ตกตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง และปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ คือ กระบวนการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และการลอกเลียนแบบ หรือทำตามอย่างบุคคลที่มีอิทธิพลโดยตรง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้ที่ถนัดชมเชย และ โครว (Crow. 1951) ให้ความเห็นความสำเร็จในการให้การศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน ก็คือการช่วยส่งเสริมให้เด็กมีเจตคติที่ดี โดยการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่เด็ก ตลอดจนความสำเร็จในการงานที่ครูมอบหมาย จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสร้างเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก

นอกจากนี้ นพนธ์ สัมมา (นพนธ์ สัมมา 2523 : 67) ยังได้เสนอแนะว่า การเกิดเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น ได้จากการเรียนรู้หลายวิธี เช่น เกิดจากประสบการณ์โดยตรงและทางอ้อม เกิดจากการสังเกตการกระทำของบุคคลอื่น แล้วอนุมานว่าเกิดอะไรขึ้น เกิดจากการได้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

แคลแมน (Calman. 1967 : 470) อธิบายการเปลี่ยนแปลงเจตคติว่าเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมภายใต้กระบวนการดังนี้

1. การยินยอม (Compliance) คือการยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่นเพื่อให้เขาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในทางที่ตนต้องการหรือพอใจ

2. การได้แบบ (Identification) คือการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เหมือนสมาชิกในสังคม หรือเพื่อให้คนอื่นเห็นว่าตนเป็นคนเก่ง เพื่อดำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์กับคนอื่น

3. รับผิดชอบจากสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากตรงกับก่านิยมที่อยู่ในตัวของบุคคลเอง (Internalization)

ไตรแอนด์ (Triandis) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเจตคติว่าเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้ (ฐิติพร อ่อนโกลสง 2518 : 7)

1. ได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. ได้รับประสบการณ์ตรงหรือความกระทบกระทั่งในชีวิตจริง
3. ถูกบังคับให้ปฏิบัติ ไม่ตรงกับเจตคติของตน
4. การรักษาทางจิตใจ เพื่อให้เข้าใจเหตุผลที่ถูกต้องขึ้น
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงเจตคติ สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยไวกกระบวนการทางจิตใจ 5 ขั้น ดังนี้ (McGuire, 1968 : 1140)

1. เป็นการตั้งใจรับทราบ (Attention) ในขั้นนี้บุคคลจะต้องสนใจเกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ แกะแ่นใจมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสารสื่อและผู้สื่อความควย
2. เป็นขั้นการเข้าใจ (Comprehension) ในขั้นนี้บุคคลได้รับทราบข่าวสารแล้ว และมีความเข้าใจในข่าวสารนั้น การจะเข้าใจในข่าวสารใดก็เพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับข่าวสารเอง และลักษณะของสารสื่อควย

3. เป็นขั้นการยอมรับหรือการเปลี่ยนแปลงตาม (Acceptance) ในขั้นนี้นอกจากบุคคลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะเปลี่ยนเจตคติในขั้นหนึ่งและขั้นที่สองแล้ว บุคคลยังต้องการสิ่งจูงใจ (Incentives) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเหตุผลหรือข้อดกเถียง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้การ เปลี่ยนเจตคติอีกด้วย ในขั้นนี้บุคคลเกิดเจตคติใหม่ขึ้นแล้ว

4. เป็นขั้นเก็บความจำ (Retention) ในขั้นนี้บุคคลจะเก็บจำเจตคติที่เกิดขึ้นใหม่นั้นไว้ในลักษณะประจำตัวของเขา การเก็บจำนี้จะเก็บว่าทั้งเนื้อหาของสารสื่อและลักษณะของผู้เปลี่ยนเจตคติ

5. เป็นขั้นการกระทำ (Action) นับเป็นขั้นที่สำคัญที่สุดในทางปฏิบัติ เพราะจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนเจตคติก็เพื่อให้บุคคลได้เปลี่ยนการกระทำตามเจตคตินั้นเอง

แผนกจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงเจตคติว่า เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ได้เสนอวิธีการที่ทำให้เจตคติเปลี่ยนแปลงดังนี้ (เป็นประกาศ นุชรไล

2523 : 39 - 40)

1. โดยการจัดประสบการณ์ใหม่ คนที่มีเจตคติไม่ดีต่อกันมานาน โดยคิดว่าคนอื่นเป็นคนขี้เกียจ นอกจากตัวแล้วก็ไม่ทำอะไรเลย จึงทำให้ยากจนตกไปเสียรู้สึกสงบนำหน้าที่ไม่กระตือรือร้นในการช่วยตนเอง ถ้าคน ๆ นั้นได้ไปถูกลูกศิษย์คนอื่นไปพบสภาพที่แท้จริง เช่น ไม่มีน้ำไข่มแคะก็ไม่มีค้อยจะมี หากการเพาะปลูกคนไม่เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ต้องช่วยตัวเองทุกอย่าง แม่แกะเสื้อผ้าและอาหารการกินก็ต้องจัดหาเอง (ไม่มีเงินซื้อ) ฯลฯ เจตคติของคน ๆ นั้นที่มีต่อชาวอีสานอาจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีมีความเข้าใจและเห็นใจชาวอีสานมากขึ้น

2. โดยให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เด็กที่มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียน เพราะเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ ตัวเองต้องถูกครูหรือผู้ปกครองคอยจี้บังคับให้เรียน ให้ทำการบ้านจึงเกิดความเบื่อหน่าย เจตคติของเด็กอาจเปลี่ยนไปได้ถ้าครูชี้แจงให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการเรียน เอ.พี.โคลาดารี อี. เอลสัน และ เค. ฟินิส (A.P. Coladarie E. Elson and K. Finis) พบว่าบุคคลที่มีข้อเสียในสังคมจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของคนไ้มากกว่าคนที่ไม่มีข้อเสีย เขาทดลองโดยนำเทปที่อัดคำพูดของบุคคลคนเดียวกันไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2 กลุ่มฟัง โดยบอกกลุ่มแรกว่า เสียงที่จะได้ยินนั้นเป็นเสียงของอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ซึ่งมีข้อเสียและเป็นที่ยอมรับกันดี สำหรับอีกกลุ่มหนึ่งบอกว่าเสียงที่จะได้ยินเป็นเสียงของสมาชิกสมาคมครูผู้ปกครอง แล้วให้เด็กทั้งสองกลุ่ม รายงานความเข้าใจข้อความที่ได้ฟัง ปรากฏว่ากลุ่มแรกเข้าใจเรื่องราวได้ดีกว่ากลุ่มที่สอง แสดงว่าคนที่มีข้อเสียจะทำอะไรหรือพูดอะไรนั้นก็พยายามฟังและพยายามทำความเข้าใจไว้มากกว่าคนที่ไม่มีข้อเสีย

3. โดยการเราให้เกิดอารมณ์กลัว ถ้าต้องการไปให้เด็กได้รับประหลาดเพื่อหาอุป
 คนกำลังถูกถอนฟันหรือคนฟันหลอมาให้เด็กดู หรือนำเด็กไปดูวัง ๆ ที่ร้านหมอฟัน เด็กจะเกิด
 ความกลัว แล้วเราก็บอกว่านั่นเป็นผลมาจากการรับประหลาดเพื่อให้เกิดความกลัว เด็กอาจจะไม่ยอมรับประหลาด
 หอฟันอีก นั้นแสดงว่าเด็กเปลี่ยนเจตคติไปจากเดิมแล้ว

6. ประโยชน์ของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาพร สุวรรณ 2520 : 4) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของ
 เจตคติไว้ว่า

1. ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่
 รอบ ๆ ตัว
2. ช่วยให้มีการเข้าใจตนเอง (Self - Esteem) โดยช่วยในบุคคลหลักเลี้ยง
 สิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่างซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกิริยาโต้ตอบหรือ
 กระทำสิ่งใดสิ่งใดออกไปนั้น ส่วนมากจะกระทำในสิ่งซึ่งนำความพอใจมาให้ หรือเป็นการบำเพ็ญ
 รางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยในบุคคลสามารถแสดงออกถึงก่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำ
 ความพอใจมาให้บุคคลนั้น

แม็กไกวร์ (McGuire. 1969 : 157 - 160) กล่าวว่า เจตคติมีประโยชน์
 ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล 4 ประการคือ

1. เจตคติทำให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของ คือ การที่บุคคลมีเจตคติอย่างหนึ่งอย่างใด
 ทำให้เขาได้ประโยชน์จากการมีเจตคตินั้น เช่น การมีเจตคติที่ดีต่อการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ
 ทำให้เขายอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ไปใช้ อันจะส่งผลให้โดยประโยชน์จากการใช้นวัตกรรมนั้น
 ตลอดจนได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคมเดียวกันด้วย แต่สำหรับผู้ที่ไม่มีเจตคติที่ดีต่อการ
 ยอมรับนั้น เขาจะไม่ยอมรับโดยคิดว่าเขาจะได้ประโยชน์จากการใช้ของเก่ามากกว่า
2. เจตคติ เป็นเครื่องชี้แนะแนวทางของพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่สอดคล้อง
 กับเจตคติ เช่น ฟอสเตอร์ (Foster. 1962) พบว่าชาวอเมริกันมีเจตคติที่ไม่ดีต่อคำว่า "ของใหม่"

"ดีกว่า" "ปรับปรุงให้ดีขึ้น" ดังนั้นชาวนาจึงมักปฏิเสธสิ่งใดก็ตามที่ผู้มาบอกว่าเป็น "ของใหม่" ซึ่งสอดคล้องกับที่เราักไคยีนักโฆษณาว่า สินค้าของเขาผู้นั้นมีอายุแล้ว 50 ปี หรือ 100 ปี ทั้งนี้เพราะเขาทราบวากนไทยมีเจตคติที่ค่อนของเก่ามากกว่าของใหม่

3. เจตคติชีวภาพบุคคลมีหนทางที่จะได้ออกนอกรากความคงเครียดโดยแสดงพฤติกรรมออกมาตามเจตคติของเขา ทำให้เขารู้สึกเป็นตัวของตัวเอง มีเอกัตถ์ของตัวเอง ผู้ที่มีเจตคติต่อการยอมรับนวัตกรรมด้วยความมั่นใจและเป็นการยอมรับที่ถาวร มากกว่าผู้ที่ไม่เจตคติเป็นของตนเอง แต่เป็นการยอมรับตามคนอื่นซึ่งมักจะหยุดการใจใ้ในภายหลัง

4. เจตคติช่วยลดความขัดแย้งภายในของบุคคล ซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันตัวเองอย่างหนึ่ง ทำให้บุคคลมีวิสัยทัศน์ในสังคมได้ เช่น ในกรณีของการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของบุคคลอาจเกิดความขัดแย้งกันภายในตัวเองว่า จะยอมรับหรือไม่ยอมรับดี ในการนี้บุคคลจะต้องหาข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับยอมรับนวัตกรรมนั้น เพื่อสร้างเจตคติอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา แล้วตัดสินใจไปตามแนวทางของเจตคตินั้น

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

งานวิจัยกันคว้าเกี่ยวกับวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่

คุณหญิง จิราพรารักษ์ (คุณหญิง สีตลวรารักษ์ 2524 : 69) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสภาจักรในการสอนเบญจศีลและธรรมาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานี้ เรื่องเบญจศีลและธรรมาสธรรม ของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขาและแบบธรรมสภาจักรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสภาจักร คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา และการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสภาจักร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระพงษ์ กุณมณี (วีระพงษ์ กุณมณี 2526 : 57) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา ผลการสอนทวิวิธีสอนตามขั้นตอนของอริยสัจ ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนตามขั้นตอนของอริยสัจกับวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสองวิธี

สมชาย สิงห์พันธ์ (สมชาย สิงห์พันธ์ 2527 : 46) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความไว้วางใจในตนเอง ในการสอนจริยธรรม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินติเกท และการสอนตามคู่มือ แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบซินติเกทและของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกลุ่ม

สำหรับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน จากการศึกษา ผลการวิจัยต่าง ๆ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทำการศึกษา เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและขั้นตอน การสอนของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน เกิดความสนใจและ เห็นว่าวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน น่าจะเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นอย่างดี จึงนำมาศึกษาใน การวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ผลงานวิจัยจากต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1968 เอห์แมน (Ehman, 1968 : 3 - 5) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หัตถิพลของตัวแปรทางการศึกษามีผลต่อสังคมประวัตินักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเมืองเคิร์รอยด์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนในชั้นเรียน ที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นจะมีลักษณะความรับผิดชอบพอเหมาะพอผล เมื่อได้รับความรู้ทาง

การ เมือง ตลอดจนความร่วมมือทางการ เมืองน้อยกว่าเด็กนักเรียนในชั้นเรียนที่ได้รับการสอนแบบ สืบสวนสอบสวน นั่นก็ก่อให้เกิดไม่โอกาสเรียน โดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนจะไม่ค่อยแสดง ความคิดเห็นหรือถกเถียงปัญหาพร้อมกับครูหรือเพื่อน ๆ ไม่ได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ เหมือนกับเด็กที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ในปี ค.ศ. 1969 เมเยอร์ (Meyer. 1969 : 451 - 453) ได้ทำการศึกษา เปรียบเทียบผลการสอนโดยวิธีเชิงสุชาวนได้เ้าความกึกแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนสืบสวน สอบสวนแบบธรรมดา ว่ามีผลต่อความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในวิชาชีววิทยาหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาไฮสกูล ปี่แรกในรัฐอิลลินอยส์ จำนวน 46 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองสอนโดยวิธีสืบสวนสอบสวน แบบเชิงสุชาวนให้กึก กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสืบสวนสอบสวนแบบธรรมดา ทั้งสองกลุ่มสอนโดยครู คนเดียวกัน ผลการศึกษาปรากฏว่าทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อ เปรียบเทียบคะแนนก่อนสอนและหลังสอน ทั้งสองกลุ่มพบว่ามีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .001 เมเยอร์ได้อภิปรายผลว่าสาเหตุที่ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกันเพราะใช้ครูคนเดียวกันสอน วิธีการสอนอาจไม่แตกต่างกันจริง อย่างไรก็ตาม จากการทดลองครั้งนี้เป็นการสนับสนุนว่าการสอนแบบสืบสวนสอบสวนทำให้นักเรียนมีสมรรถภาพ คี้นทั้งสามด้าน คือ ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์และ มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาชีววิทยา

ในปี ค.ศ. 1970 ยัง (Young. 1970 : 53) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ สอนแบบสืบสวนสอบสวนว่า จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ขึ้นหรือไม่ โดย ศึกษาผลการใช้อุปกรณ์การสอนและวิธีสอนที่ไว้สำหรับโครงการพัฒนาความคิดแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Development Program) ซึ่งโปรแกรมนี้เ้าสอนให้เด็กรู้จักการ เรียนอย่าง อิสระ จัดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างขัดแย้งกัน โดยเปรียบเทียบผลระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้น จริง ๆ ในการหาคำอธิบายเหตุการณ์นี้ ได้จัดครูทางให้เด็กเ้าความคิดแบบสืบสวนสอบสวนหลายทาง ควบกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 4 จำนวน 71 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มควบคุมหนึ่งกลุ่ม กลุ่มทดลองสองกลุ่ม ก่อนสอนและหลังสอนได้ทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิทยาศาสตร์

และระดับของความคิดแบบสืบสวนสอบสวน ผลที่ได้ปรากฏว่า กลุ่มทดลองสามารถอธิบายปัญหาที่ตั้งขึ้นดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยภายในประเทศ ในการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนในการทดลองนั้น มีทุกสาขาวิชาดังผลการวิจัยต่อไปนี้

ประยูร จิมพลี (ประยูร จิมพลี 2522 : 74) ได้ศึกษาในหัวข้อเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ความคิดแบบสืบสวนสอบสวน ความคิดสร้างสรรค์ โดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีความคิดแบบสืบสวนสอบสวนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ปิ่นประภา บุตรไสว (ปิ่นประภา บุตรไสว 2523 : 81) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนแบบปกติที่ก่อให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่สอนโดยวิธีสืบสวนสอบสวนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

จิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 69) ได้ศึกษาในเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกดราวง้างสังกัป และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ทั้งสองกลุ่ม

ทองคลัง โพธิ์สวัสดิ์ (ทองคลัง โพธิ์สวัสดิ์ 2526 : 50 - 51) ได้ศึกษาในเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทัศนคติต่อวิธีสอนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดย

วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามขั้น สน-ส-อ-ท-ค กับวิธีสอนแบบปกติ ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

พยอม ทัศนี (พยอม ทัศนี 2526 : 89) ได้ศึกษาทดลองเรื่องบทบาทของการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ทางแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ความคิดในการสร้างสิ่งกับและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001 และมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หวังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

วิไลลักษณ์ วุฒิกัก (วิไลลักษณ์ วุฒิกัก 2528 : 76) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ความกึกสร้างสรรคทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) จากการเรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและวิธีสอนตามแนวคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างกัน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหวังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ทั้งสองกลุ่ม

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติ

ผลงานวิจัยที่ศึกษาค้นเจตคติโดยการทดลองวิธีสอนมีปรากฏในสาขาวิชาต่าง ๆ เกือบทุกสาขาวิชา ซึ่งในที่นี้จะขอนำมากล่าวเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในวิชาสังคมศึกษาดังต่อไปนี้

ชัยพร วงศ์วรรณ (ชัยพร วงศ์วรรณ 2521 : 49) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยให้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 9 ชั่วโมง ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยให้บทเรียนโมดูลและกลุ่มควบคุม ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไม่แตกต่างกัน แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสองกลุ่ม ส่วนค่าดัชนีทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์ ปรากฏว่ากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนันทา ลิ้มอารีย์ (สุนันทา ลิ้มอารีย์ 2521 : 64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ใช้เวลาทำการทดลองกลุ่มละ 12 ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยการสอนปกติอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิเชียร คำจันทร์ (วิเชียร คำจันทร์ 2522 : 54) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) โดยใช้การสอนแบบศูนย์การเรียนและการสอนแบบปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากวิธีสอนแบบศูนย์การเรียนกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนจากวิธีสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน ด้านเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งสองกลุ่ม แต่ไม่แตกต่างกัน

บัญญัติ นิวเผือก (บัญญัติ นิวเผือก 2523 : 56 - 57) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยบทเรียนโมดูลสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ ในด้านทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน คือกลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ชัชชัย แสงจักร์ (ชัชชัย แสงจักร์ 2525 : 44) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ใช้เวลาทำการทดลองกลุ่มละ 21 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีสอนในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คำนวณคหิตถวิชาสังคมศึกษาก็ให้ผลเช่นเดียวกัน คือ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคหิตถสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังมีคหิตถสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย

จากผลงานวิจัยตามที่ได้อธิบายมาแล้วทั้งหมดนี้เป็นการ นำมาเป็นตัวอย่าง เพียงส่วนน้อย ซึ่งจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนนั้น มักนำไปใช้กับเนื้อหาที่สามารถทดลองพิสูจน์สิ่งที่เห็นจริงได้ทั้งสิ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาทดลองในวิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนในวิชาสังคมศึกษามักจะเน้นหนักในเรื่องสิทธิและหน้าที่ วิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในหมวดวิชาสังคมศึกษาและสามารถหาวิธีที่จะพิสูจน์ให้เห็นจริงได้เช่นเดียวกับวิชาวิทยาศาสตร์ แต่จะเป็นไปในรูปของนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การพิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริงในบางสิ่งบางอย่าง อาจต้องใช้เวลานานจึงจะเห็นผล แล้วยังไงก็ตาม วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่ ดร.วีรบุต วิเชียรโชติ ปรับปรุงขึ้นขึ้นนี้ ได้ระบุหลักการสอนแบบสืบสวนสอบสวนไว้นอกจากจะมีกระบวนการสอนตามวิธีวิทยาศาสตร์แล้ว ยังสามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้ด้วย อีกทั้งวิธีสอนดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดนำมาศึกษาว่าจะใช้สอนวิชาเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาหรือไม่ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาในเรื่องนี้

เกี่ยวกับเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสนใจจะทำการศึกษาเพราะเห็นว่าผู้เรียนจำเป็นต้องมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาด้วย เนื่องจากเห็นด้วยกับผลงานวิจัยของ สันตัก สันธุพันธ์ประทุม (สันตัก สันธุพันธ์ประทุม 2523 : 74) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้นขึ้นอยู่กับนักเรียนที่มีความรู้และความเชื่อในพุทธศาสนามากแค่ไหน และผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เรื่องการวิจัยเชิงวิเคราะห์จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 พบว่าผลการวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในด้านสมรรถภาพการเรียนรู้ 5 อย่าง คือ

ความรู้ ทักษะ เชาวน์ปัญญา ยุทธศาสตร์การคิด ทักษะการเคลื่อนไหว และเจตคติ ปรากฏว่า
 เจตคติได้แก่ การคิดชอบ ปฏิบัติชอบ เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของหลักสูตร มีถึงร้อยละ 40.9
 (กรมสามัญศึกษา 2527 : 22 - 28) ดังนั้นสิ่งแรกที่ต้องสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรคำนึงถึง
 คือ การสร้างเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

1. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
 พระพุทธศาสนาแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา
2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่าง
 จากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
 พระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่า
 ก่อนเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาที่ขึ้นจริงหรือไม่ โดยเปรียบเทียบการสอนกับวิธีสอนที่ใช้ตามปกติตามแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนวัดประสาธต์ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 136 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มเป็นห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน จากนั้นนำห้องเรียนที่สุ่มได้มาจับฉลากอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใ้คดังนี้

กลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

กลุ่มควบคุม จำนวน 35 คน เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1. แผนการสอนตามวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนวิชาพระพุทธศาสนา
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
3. แบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการสอนตามวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง พละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมายและขอบเขตเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง พละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 จากหนังสือแผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา เล่ม 2 และหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 048 ส 049 พระพุทธศาสนา

1.2 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 โดยการสขยถาม ปรีกษาจากผูู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรพระพุทธศาสนา

1.3 ศึกษาทฤษฎีและหลักการสอนของวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน จากหนังสือ จิตวิทยาการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนของ วีรบุทท วิเชียร โชติ (วีรบุทท วิเชียร โชติ 2524 : 1 - 187) ศึกษาแนวการสอนและวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดจนขอคำแนะนำด้านการสอนจากผูู้เชี่ยวชาญ

1.4 สร้างแผนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 โดยปรีกษาจากผูู้เชี่ยวชาญวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1.5 สร้างอุปกรณ์ประกอบการสอน ซึ่งประกอบด้วย

1.5.1 สถานการณ์ประกอบการสอนชั้นสั้กับแนวหน้า จำนวน

36 สถานการณ์

1.5.2 เขียนภาพประกอบสถานการณ์ตามขอ 1.5.1 เป็นภาพการ์ตูน

จำนวน 36 ภาพ

1.5.3 กรณีสั้ตัวอย่างประกอบการเรียนการสอนเรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒิ 5

อย่างละ 1 กรณีสั้

1.6 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบางกรวย อาเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 40 คน เพื่อกูข้อมูลพรองและปรับปรุงแก้ไข

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา จากหนังสือเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ขวาล แพรัตกุล (ขวาล แพรัตกุล 2522 : 1 - 407)

และหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของสมบุรณ์ ชิตพงศ์ (สมบุรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 1 - 155)

2.2 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรตามเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒ 5 โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ร่วมกับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 คน

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการสอน ที่กำหนดไว้ จำนวน 80 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดหนองแขม กรุงเทพมหานครที่เรียนบทเรียนนั้นแล้ว จำนวน 100 คน

2.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนตอบแล้วมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือข้อที่ตอบมากกว่าหนึ่งตัวเลือกให้ 0 คะแนน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

2.6 นำผลการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบมาหาความยาก (p) และหา ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 27 % หากค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ ฟาน (Fan. 1952 : 3 - 32) แล้วเลือกเฉพาะข้อทดสอบ ที่ค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 50 ข้อ

2.7 นำข้อทดสอบที่เลือกไว้จากข้อ 2.6 ไปทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำไปหา ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรของ คูเคอร์ วิซาร์คสัน (KR - 20)

3. แบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาในการดั่งนี้

3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากหนังสือการวัดผลการศึกษาของ เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ (เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ 2525 : 134 - 160) หนังสือทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัยของ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 1 - 143) และวิทยานิพนธ์ เรื่องทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนต่อพุทธศาสนา ของ นกเล็ก สุขิณีไทย (นกเล็ก สุขิณีไทย 2527 : 23 - 26)

3.2 สร้างแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 55 ข้อ โดยเน้นเฉพาะด้านหลักธรรม

3.3 นำแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่เรียนบทเรียนนี้
แล้ว จำนวน 100 คน

3.4 หลังจากนักเรียนตอบแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามมาตรวจ ให้คะแนน
ถ้าข้อความนั้นเป็นไปในทางบวก (Positive) ให้คะแนนดังนี้

เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้ 5 คะแนน
เห็นควย	ให้ 4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้ 3 คะแนน
ไม่เห็นควย	ให้ 2 คะแนน
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้ 1 คะแนน

ถ้าข้อความนั้นเป็นไปในทางลบ (Negative) ให้คะแนนดังนี้

เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้ 1 คะแนน
เห็นควย	ให้ 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้ 3 คะแนน
ไม่เห็นควย	ให้ 4 คะแนน
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้ 5 คะแนน

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

ข้อความ	เห็นควย อย่างยิ่ง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นควย	ไม่เห็นควย อย่างยิ่ง
---------	----------------------	--------------	----------------	-------------------------

o ขรณะในพุทธศาสนาเป็นคำสอน
ที่ทำให้คนพ้นจากความโง่เขลา

oo คาสอนในพระพุทธศาสนาเป็น
เรื่องปฏิบัติตามไดยาก

3.5 นำผลการตรวจให้คะแนนแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test แบ่งออกเป็นกลุ่มสูง 25 % และกลุ่มต่ำ 25 % แล้วเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง ก็จะมีค่า t มากกว่า 1.75

3.6 หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach

แบบแผนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Nonrandomized Control-group pretest posttest design) ล้วน สายยศ และอังกฤษ สายยศ 2528 : 219) ดังตาราง

ตาราง 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂
C	T ₁	-	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

X แทน การจัดกระทำ

E แทน กลุ่มทดลอง

C แทน กลุ่มควบคุม

T₁ แทน การสอบก่อนทำการทดลอง

T₂ แทน การสอบหลังการทดลอง

วิธีการในการทดลอง

หลังจากเลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา
2. ทำการทดลองสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับกลุ่มทดลอง และสอนตามหนังสือแผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชาพระพุทธศาสนา เล่ม 2 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษากับกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเองทั้ง 2 กลุ่ม ใช้เวลาสอนกลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที
3. หลังจากเรียนจบเนื้อหาแล้ว ทำการทดสอบซ้ำเรียนซ้ำ 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ชุดเดิมอีกครั้งหนึ่ง (Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) โดยใช้ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนทำการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม (Covariate)
2. เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) โดยใช้ผลการวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนทำการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม (Covariate)
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง ก่อนทำการทดลอง และหลังทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent
4. เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง ก่อนทำการทดลอง และหลังทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
จำนวนจากสูตร KR - 20 (ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

- เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 p แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
 q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ $1 - p$
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของเครื่องมือวัดนั้น

2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา จำนวนจากสูตร
(ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 170 - 171)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

- เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งหมด

3. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา จำนวนจากสูตร
(ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	N_L	แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

4. วิเคราะห์ความแปรปรวนรวม เพื่อหาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม โดยใช้ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม (ฉนวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 125)

ตาราง 2 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม

แหล่งตัวแปร	SS'	df'	MS'	F
ระหว่างกลุ่ม (b)	SS'_b	$K - 1$	$\frac{SS'_b}{df'_b}$	$\frac{MS'_b}{MS'_w}$
ภายในกลุ่ม (w)	SS'_w	$N-K-1$	$\frac{SS'_w}{df'_w}$	
รวม (t)	SS'_t	$N - 2$		

5. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group คำนวณจากสูตร (ฉนวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 87)

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N \Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N - 1}}} , df = N - 1$$

เมื่อ

t	แทน ค่าที่ได้พิจารณาใน t-distribution
D	แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
N	แทน จำนวนคู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนนที่ปรับแล้ว
df	แทน ค่าตัวแปรอิสระที่ปรับแล้ว
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนนที่ปรับแล้ว
F	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน F -distribution
SD	แทน ผลรวมของผลต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลังการทดลอง
SD ²	แทน ผลรวมของผลต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลังการทดลองยกกำลังสอง
$\bar{X}_{t1}$	แทน คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{t2}$	แทน คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
df	แทน ระดับชั้นของความเป็นอิสระ
t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t -distribution
*	แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมายดังนี้

1. จุดมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตาม

คู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง โดยแสดงตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	39	16.410	4.393
กลุ่มควบคุม	35	13.400	4.279

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้งสองกลุ่ม
มีค่าใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพื่อให้ทราบว่าทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจริงหรือไม่
จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ F-test ดังตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาหลังการทดลองของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แหล่งของความแปรปรวน	SS'	df'	MS'	F
ระหว่างกลุ่ม (b)	13.841	1	31.841	1.629
ภายในกลุ่ม (w)	1390.02	71	19.578	
รวม (t)	1421.861	72		

$$p < .05 \quad (F_{1, 71} = 3.98)$$

จากตาราง 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาหลังการทดลอง
ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน
ที่ตั้งไว้

2. จุดมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลอง ได้ผลดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	39	177.667	13.059
กลุ่มควบคุม	35	178.343	11.961

จากตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลอง และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นเพื่อทราบว่าการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจริงหรือไม่ จึงได้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ F-test ดังตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อพระพุทธศาสนาหลังการทดลองของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แหล่งของความแปรปรวน	SS'	df'	MS'	F
ระหว่างกลุ่ม (b)	466.93	1	466.93	3.897
ภายในกลุ่ม (w)	8508.27	71	119.83	
รวม (t)	8975.20	72		

$$p < .05 \text{ (F}_{1, 71} = 3.98)$$

จากตาราง 6 พบว่า เจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มหลังการทดลอง
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. จุดมุ่งหมายข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา สูงกว่าก่อนเรียน ไก่ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองและหลัง การทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{t_1}$	$\bar{X}_{t_2}$	ΣD	ΣD^2	t
กลุ่มทดลอง	39	16	21.079	198	1624	7.857 **

$$** p < .01 (t_{38} = 2.423)$$

จากตาราง 7 พบว่า ผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. จุดมุ่งหมายข้อที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่าง
ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีสมมติฐานว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธี
สอนแบบสืบสวนสอบสวนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนเรียน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ดังตาราง 8

ตาราง 8 เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{t_1}$	$\bar{X}_{t_2}$	SD	SD ²	t
กลุ่มทดลอง	39	177.667	189.513	462	11.624	5.819**

$$**p < .01 \quad (t_{38} = 2.423)$$

จากตาราง 8 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการสอนแบบ
สืบสวนสอบสวนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01
สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการ เปรียบเทียบผลการสอน 2 แบบ คือ การสอนแบบสืบสวน สอบสวน และการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน กับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน กับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน จากการเรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน จากการเรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนเมื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนเรียน

4. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนเมื่อเจตคติต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่า ก่อนเรียน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดประสาธ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมนักเรียน ทั้งหมด 136 คน

กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากกลุ่มประชากรโดยวิธีสุ่มเป็นห้องเรียนมา 2 ห้องเรียน แล้วนำห้องเรียนที่สุ่มได้มาจับฉลากอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใ้คั้งนี้

กลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน

กลุ่มควบคุม จำนวน 35 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 แผนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ส 048, ส 049 เรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒิ 5

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 เรื่องพละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการางวิเคราะห์หลักสูตร เป็นแบบปรนัยชนิด 5 ทัวเลือก จำนวน 50 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.6375 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .23 - .75 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .21 - .61

2.3 แบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างขึ้นและคัดเลือกเฉพาะ ข้อที่มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.17 - 7.81 จำนวน 47 ข้อ ใ้ค้ค่าความเชื่อมั่น .9027

3. การดำเนินการศึกษาค้นคว้า

เมื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างแล้ว ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 สอนนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้รูปแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

3.2 ให้นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

3.3 ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กลุ่มละ 10 คาบ ๆ ละ 50 นาที

3.4 เมื่อทดลองเสร็จแล้ว ทำการสนทนาลักษณะสัมฤทธิ์ทางการเรียนและให้ตอบแบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มถวายขอทดสอบและแบบสอบถามชุดเดียวกันที่ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

3.5 ทำการวิเคราะห์ผล แล้วทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้ F-test และ t-test

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อพระพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group
4. เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group

สรุปผลการค้นคว้า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องผละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. เจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องผละ 4 และอริยวัฑฒิ 5 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. เจตคติต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากผลการทดลองปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ให้ผลไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ วุฒิกักดิ์ (วิไลลักษณ์ วุฒิกักดิ์ 2528 : 76) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการเรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนตามแนวคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนตามแนวคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน จิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 69) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สาเหตุที่ทำให้การทดลองครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจาก

1.1 สถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจสิ่งกัม (Concept) ที่ต้องการ อาจไม่ชัดเจน หรือไม่สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนวิเคราะห์ลักษณะเนื้อหาได้น้อยกว่าที่ควร หรือวิเคราะห์ได้ไม่ตรงเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการ

1.2 กรณีตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยนำมาให้นักเรียนวิเคราะห์ในชั้นสังเกต ขั้นตอน และขั้นตอนนั้น อาจมีข้อปัญหาที่นักเรียนสนใจทำให้ความร่วมมือในการคิดแก้ไขมีน้อย ขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียน เป็นผลให้การเรียนการสอนไม่เกิดผลเท่าที่ควร

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองน้อยเกินไป ก่อใช้เพียง 10 คาบ นักเรียนกลุ่มทดลองไม่คุ้นเคยกับวิธีเรียนแบบสืบสวนสอบสวน ในสัปดาห์แรก ๆ ของการเรียนการสอน นักเรียนยังไม่เข้าใจวิธีการเรียนที่พอ พอเริ่มเข้าใจและสนใจก็สิ้นสุดการทดลอง ผลที่ได้จึงน้อยกว่าเป้าหมายที่ผู้วิจัยคาดหวัง

1.4 วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็นวิธีการที่ต้องใช้เวลาอย่างมาก ดังที่ ททัย ทันทง (ททัย ทันทง 2525 : 277) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนว่า เป็นวิธีสอนที่สิ้นเปลืองเวลาทำให้เกิดข้อเสียเปรียบในด้านเนื้อหาเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่า สอดคล้องกับข้อสังเกตของ พิสุทธิ บุญเจริญ (พิสุทธิ บุญเจริญ 2522 : 89) ที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มในการสอนด้วยชุดการสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนตามปกติในวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ว่าการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ต้องใช้เวลาอย่างมาก ชุดการเรียนการสอนชุดหนึ่ง ๆ ต้องใช้เวลานานถึง 5 - 6 ชั่วโมง จึงจะจบกระบวนการ ในขณะที่การสอนตามปกติใช้เวลาเพียง 2 - 3 ชั่วโมง ก็สอนจบเนื้อหา ทำให้ผู้วิจัยต้องจำกัดกิจกรรมเพิ่มเติมให้กับเด็กกลุ่มควบคุม

1.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นครั้งแรกเป็นข้อสอบที่เน้นความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ และการประเมินค่า เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน แต่เมื่อนำไปทดลองกับนักเรียนที่เรียนบทเรียนนี้แล้ว ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า เป็นข้อสอบที่ค่าอำนาจจำแนกน้อยของนำไปปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก จนสภาพของข้อสอบเน้นหนักในความรู้ความจำ จึงเป็นข้อสอบที่นักเรียนทั่วไป สามารถทำได้ ดังนั้น เมื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจึงทำได้เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับความคิดเห็นของ วีระพงษ์ คุณมณี (วีระพงษ์ คุณมณี 2526 : 59) ที่กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้ในการศึกษาทดลองกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบเกี่ยวกับกลุ่มควบคุมแล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกข้อสอบที่ได้ค่าอำนาจจำแนกสูงจะตรงกับความสามารถของกลุ่มควบคุม ส่วนข้อสอบที่เน้นการคิดซึ่งเหมาะกับกลุ่มทดลอง จะได้ค่าอำนาจจำแนกต่ำต้องตัดทิ้งไป นอกจากนี้ วิไลลักษณ์ วุฒิสักดิ์ (วิไลลักษณ์ วุฒิสักดิ์ 2528 : 77 - 78) ยังกล่าวอีกว่า ลักษณะของข้อสอบ นักเรียนจะทำได้ไม่ว่าจะเรียนแบบสืบสวนสอบสวนหรือตามแนวคู่มือครู เพราะมีลักษณะไม่เป็นไปตามแนวข้อสอบแบบสืบสวนสอบสวนที่แท้จริง

อนึ่ง การสอนแบบสืบสวนสอบสวนนี้ หากได้รับการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าผลของการวิจัยครั้งนี้ เพราะ

1. การสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีกระบวนการสอนโดยยึดหลักให้นักเรียนเรียนรู้เพื่อแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง นักเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการเรียนการสอน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการทางความคิด (จุฑา คุณมณี 2520 : 118) สอดคล้องกับลักษณะของวัยรุ่นที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ เริ่มคิดพึ่งพาตนเอง อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเองมากกว่าที่จะเรียนรู้จากคำสั่งสอน (สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม 2520 : 43 - 44)

2. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีระบบการสอนที่มุ่งฝึกฝนให้ผู้เรียนคิดเป็น กล่าวคือ ให้อำนาจคิดอย่างวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิด (Cognitive Development Theory)

ของเพียเจต์ (Piaget) ที่ได้นำมาใช้ในการพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็ก ในวัยต่าง ๆ ออกเป็นชั้น ๆ และชั้นที่ 4 ได้แก่เด็กวัยเริ่มอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่มีความคิดอย่างมีเหตุผล (Formal Operation) เป็นขั้นที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดขั้นสุดยอด คือคิดแบบผู้ใหญ่ คิดสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถคิดสร้างสมมติฐานและทฤษฎีตามนักวิทยาศาสตร์ได้ (สุณัย ชีรดากร 2524 : 99 - 100)

นอกจากนี้การสอนควรวีธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนยังเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยครูกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาให้ แล้วให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาโดยวิเคราะห์หาสาเหตุและผล เป็นการฝึกให้รู้เรียนมีนิสัยชอบไตร่สวนและแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิลฟอร์ด และคิลแพทริก (Guilford, 1951 : VII - VIII citing Dewey and Kilpatrick, n.d.) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุดในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา การศึกษาโดยทั่วไปควรจำลองประสบการณ์ชีวิตมนุษย์เข้ามาสู่ชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และจอห์น (วรรณ เลิศยพันธ์ 2528 : 24 อ้างอิงมาจาก John, 1964) ยังกล่าวอีกว่า การเรียนการสอนที่มีการสร้างปัญหาขึ้นเป็นโจทย์หรือคำถามเพื่อให้นักเรียนคิดหาเหตุผล เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีนิสัยชอบไตร่สวนหาข้อเท็จจริง นอกจากจะทำให้นักเรียนสามารถนำหลักการวิธีการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้แล้ว ยังทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำ

2. การเปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากผลการทดลองปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ทำให้เกิดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาไปแตกต่างกัน แต่จากการทดลองต่อไปอาจทำให้เกิดเจตคติต่อพระพุทธศาสนาแตกต่างกันได้ เพราะค่าที่ได้จากการวิเคราะห์หาผลในการวิจัยครั้งนี้ค่าสูงเกินไปถึงระดับความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.897, P < .05 = 3.98$)

สาเหตุที่ทำให้ผลการทดลองไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะ

2.1 ในระยะต้น ๆ นักเรียนกลุ่มทดลองยังไม่เข้าใจวิธีเรียนแบบสืบสวนสอบสวน ผู้สอนต้องใช้วิธีการอธิบายชี้แจงประกอบเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจบทเรียน ทำให้การสอบมีลักษณะ คล้ายคลึงกับการสอนของกลุ่มควบคุม เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าใจวิธีการเรียนแบบสืบสวนสอบสวน และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง ก็เกือบเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว จึงทำให้เจตคติต่อพระพุทธศาสนา ที่เกิดขึ้นจากการสอนทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน

2.2 ระยะเวลาที่ทำการทดลองน้อยเกินไป ทำให้เห็นความแตกต่างของเจตคติ ต่อพระพุทธศาสนาได้ไม่ชัดเจน

2.3 เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้หลายวิธี เช่น เกิดจากการเลียนแบบบุคคลที่ตนเคารพหรือนิยมชมชอบ เกิดจากประสบการณ์ที่นำความพอใจหรือทุกข์ใจมาให้ เกิดจากการอบรมสั่งสอนและเกิดจากการเรียนรู้ เหล่านี้เป็นต้น (นงเล็ก สุชิตินไทย 2527 : 17 - 18) นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอ อาจทำให้เกิดการเลียนแบบหรือเกิดการเรียนรู้ในด้านการศึกษา น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร คำจันทร์ (วิเชียร คำจันทร์ 2525 : 54) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนแบบฐานการเรียนรู้กับการสอนตามปกติ ใช้เวลาทำการทดลองกลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบฐานการเรียนรู้กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ ไม่แตกต่างกัน และสุนันตา ลิ้มอารีย์ (สุนันตา ลิ้มอารีย์ 2521 : 64) ซึ่งได้ศึกษาเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ใช้เวลาทำการทดลองกลุ่มละ 12 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่สอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน จากผลการทดลองปรากฏว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ แสดงว่าการ เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ วุฒิศักดิ์ (วิไลลักษณ์ วุฒิศักดิ์ 2528 : 76) ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยควยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลงานวิจัยของจิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 69) ที่พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลงานวิจัยของ ปิ่นประภา บุตรไสว (ปิ่นประภา บุตรไสว 2523 : 82) ที่ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและวิธีสอนตามปกติ ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การ เปรียบเทียบเจตคติต่อพระพุทธศาสนาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มทดลองที่สอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน จากผลการทดลองปรากฏว่า คะแนนแบบสอบถาม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนทำให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อพระพุทธศาสนาสูงขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ ออลพอร์ท (Allport. 1935 : 418) ที่ว่า การ เรียนมีส่วนช่วยไ้มากในการสร้างเจตคติของเด็ก เพราะเจตคติของเด็กไ้มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ เมื่อสถานการณ์ใดได้รับความสำเร็จ เจตคติจะค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น และนกลเล็ก สุขถิ่นไทย (นกลเล็ก สุขถิ่นไทย 2527 : 17 - 18) ยังกล่าวอีกว่า การ เกิดทัศนคติเป็นเรื่องราวของการ เรียนรู มีไ้มเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่เกิด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวีระพงษ์ คุณมณี (วีระพงษ์ คุณมณี 2526 : 57) ที่ศึกษาผลการสอนควยวิธีสอนตามขั้นตอนสี่ของอริยสัจ ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยวิธีสอนตามขั้นตอนสี่ของอริยสัจ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลงานวิจัยของชัชชัย แสงจักร (ชัชชัย แสงจักร 2525 : 44) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาสูงกว่าก่อนทำการทดลอง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลงานวิจัยของ วิเชียร คำจันทร์ (วิเชียร คำจันทร์ 2522 : 54) ที่พบว่า การเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบศูนย์การเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลทำให้เจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการรักษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครูอาจารย์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรนำเอาวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับวิชาพระพุทธศาสนา เพราะมีวิธีการที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และรู้จักวิธีคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการ พัฒนาตนเอง สังคม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2 ครูผู้สอนควรนำขั้นตอนการสอนจากวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งขึ้นกับจุดประสงค์ของผู้สอนว่าต้องการฝึกผู้เรียนในด้านใด

1.3 ในการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน นักเรียนส่วนใหญ่จะวิเคราะห์ ลักษณะหรือปัญหาจากสถานการณ์บางอย่างโดยทันที เพราะนักเรียนไม่คุ้นเคยกับวิธีการเรียน โดยให้คิดขบคิดด้วยตนเองมาก่อน ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกสนุกสนานเท่าที่ควร ดังนั้น ก่อนทำการสอน ควรชี้พื้นฐานที่จำเป็นต่อใจในการสอนตามแนววิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนก่อน

1.4 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ควรมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ครูอาจารย์ นำวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนไปพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย

2.1 การศึกษาวิจัยผลการสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนในเนื้อหาวิชา พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การฝึกแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม ความศรัทธาต่อการ ปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนา ความกตัญญู ความกตเวทิตา ฯลฯ

2.2 การสอนแบบสืบสวนสอบสวนเน้นขั้นตอนการสอนที่ต้องใช้เวลาอย่างมาก แต่วิชาพระพุทธศาสนามีเวลาสอนจำกัด จึงควรศึกษาวิจัยโดยการปรับแก้เวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

ข้อสังเกตจากผู้วิจัย

1. การที่ผู้วิจัยมีได้เป็นครูประจำการ ทำให้ประสบปัญหาในการจัดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการวิจัย กล่าวคือ ไม่สามารถนำกลุ่มประชากรมาคั่นได้แล้วจัดเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ ทำให้เกิดปัญหาในการนำสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูล
2. นักเรียนมีความสนใจผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกน้อยกว่าครูสอนประจำ เมื่อทำการทดลองโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน จึงได้รับความร่วมมือน้อยกว่าที่ควร
3. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนต้องใช้เวลาอย่างมาก โดยเฉพาะขั้นสังเกตแนวทาง ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 2 คาบ (คาบละ 50 นาที) ทำให้การสอนในชั้นต่อไปมีเวลาน้อย เป็นเหตุให้นักเรียนกลุ่มทดลองเข้าใจเนื้อหาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ผู้วิจัยกำหนด
4. ข้อจำกัดของวิชาพระพุทธศาสนา หลักสูตรกำหนดให้เรียนเพียงสัปดาห์ละ 1 คาบ การสอนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนเน้นขั้นตอนการสอนต่อเนื่องกันอย่างน้อย 4 - 5 คาบ เมื่อสอนคาบที่ เวลาทางกัณฑ์ให้นักเรียนสืบเรื่องหรือกิจกรรมที่เรียนไปแล้วในคาบก่อน ทำให้เสียเวลาของบทวนใหม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม กองศาสนูปถัมภ์ รายงานการประชุมหารือเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา
 โรงพิมพ์การศาสนา 2525, 150 หน้า
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "ศาสนาพุทธกับสังคมที่กำลังพัฒนา" ใน การศึกษาและวัฒนธรรม
ประมวลบทความทางวิชาการ หน้า 137 - 146 กระทรวงศึกษาธิการ 2526
- เจริญ ถูมณี การสอนสังคมศึกษา ประสานการพิมพ์ 2520, 236 หน้า
- * จีระวรรณ สิทธิชัย การศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกสร้างสำนึกและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนแบบสืบส่วนสอบสวน กับ
การสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2526, 161 หน้า อักสาเนา
- ชวาล แพทย์กุล เทคนิคการเขียนข้อสอบ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2520, 407 หน้า
- ชัยพร วงศ์วรรณ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 58 หน้า อักสาเนา
- ฐิณี อ่อนโคกสูง เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษา วรุณการพิมพ์ 2518,
 209 หน้า
- เชิดศักดิ์ โฆวสินธุ์ การวัดผลการศึกษา สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 209 หน้า
- ณัฐ สัตตวรารักษ์ การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขา และธรรมสภาทิจาในการสอนเบญจศีล
และฆราวาสธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 161 หน้า อักสาเนา
- เดโช สนวนานต์ ปทานุกรมจิตวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์ 2520,
 340 หน้า

ทองคำตั้ง โพธิ์สวัสดิ์ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทัศนคติต่อวิธีสอนคณิตศาสตร์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามขั้น สน-ส-อ-ท-ค กับวิธีสอนแบบปกติ
 ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 113 หน้า
 อักสำเนา

ชัชชัย แสงจักร์ การศึกษาลักษณะสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา โดย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2525, 151 หน้า อักสำเนา

* ชีรชัย ปุณฺณโชติ "การสอนวิทยาศาสตร์สมัยใหม่" วิทยาศาสตร์ 8 : 46 - 47 สิงหาคม
 2517

นงเล็ก สุขถิ่นไทย ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนต่อพุทธศาสนา
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2527, 126 หน้า อักสำเนา

พนธ์ สัมมา จิตลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร ปรินญาณพนธ์
 กศ.ค. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 195 หน้า อักสำเนา

* บำรุง บุญยงค์ การศึกษาลักษณะการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ที่มีต่อความคิดแบบสืบสวนสอบสวน
ความคิดสร้างสรรค์ และทัศนคติเกี่ยวกับการควบคุมจากภายนอกภายใน ปรินญาณพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2515, 107 หน้า อักสำเนา

ประภาเพ็ญ จุวรรณ ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย ไทยวัฒนาพานิช
 2520, 141 หน้า

ประสาร ทองภักดิ์, พ.ท. "ระบบการศึกษาของพระพุทธเจ้า" ใน ประชุมทางวิชาการ
เรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย หน้า 151 - 192 กรมการศาสนา
 กระทรวงศึกษาธิการ 2513

"กลวิธีสอนตามแนวพุทธศาสนา" ใน ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสนาภาคที่ 2
ระบบการเรียนการสอน หน้า 39 - 56 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
 กระทรวงศึกษาธิการ 2526

ปราณี วิสุวาทิชัย การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง วิทยานิพนธ์ ค.ม.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 127 หน้า อักษรำเนา

ปัญญา นิวเผือก การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง
ความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยไขบทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ วิทยานิพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 166 หน้า อักษรำเนา

ปิ่นประภา บุตรไสว การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและวิธีสอนแบบปกติ
ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อบุคคลิกภาพประชาธิปไตยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2523, 152 หน้า อักษรำเนา

บุสดี โยธินทวิ สำรวจความเข้าใจหลักธรรมที่สำคัญของพุทธศาสนาจากนักเรียนชั้น ม.ศ. 4

สายอาชีพ (แผนกพาณิชยการ) วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508,
76 หน้า อักษรำเนา

* พรณี ฐชัย จิตวิทยาการเรียนการสอน พิมพ์ครั้งที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์ 2522, 266 หน้า

พระธีรญาณมุนี, สมเด็จ "ความประเสริฐแห่งพระพุทธศาสนา 10 ประการ" ใน การศึกษา
และวัฒนธรรม : ประมวลบทความทางวิชาการ หน้า 220 - 227 กระทรวงศึกษาธิการ

2526

พยอม ทัมณี บทบาททางการสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่ส่งผลต่อการพัฒนาการด้านบุคลิกทาง
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความคิดในการสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ วิทยานิพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2516, 108 หน้า อักษรำเนา

พิสุทธิ บุญเจริญ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา
เป็นกลุ่มของการสอนด้วยชุดการสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับการสอนตามปกติในวิชาภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522,

326 หน้า อักษรำเนา

พุทธทาสภิกขุ แนะแนวจริยธรรม ปาฐกถา ชุดอบรมครูส่วนกลาง ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์ 2505,
356 หน้า

ท่านพุทธทาสภิกขุรุ่นใหม่ สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง 2526, 377 หน้า
เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513, 140 หน้า อักษรสำเนา

* เรียม ศรีทอง บทบาทของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่ส่งผลต่อพัฒนาการบุคลิกภาพด้านทัศนคติ
ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาการด้านความคิดแบบสืบสวนสอบสวนและความคิดวิจารณ์
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2516, 151 หน้า
อักษรสำเนา

สวน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา บริษัทศึกษาพร จำกัด 2528,
314 หน้า

วรรณ เลิศขันธ์ ผลการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองที่มีต่อแนวคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปริญญาโท กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 163 หน้า อักษรสำเนา

วสิน อินทสระ "พุทธวิธีสอน" ใน ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 2 ระบบการเรียน
การสอน หน้า 13 - 25 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
2526

วิเชียร คำจันทร์ การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1)
โดยใช้การสอนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนปกติ ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 136 หน้า อักษรสำเนา

วิไลลักษณ์ วุฒิกัก การศึกษารเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ความคิด
สร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) จากการเรียนด้วยวิธีสอน
แบบสืบสวนสอบสวน และวิธีสอนตามแนวคู่มือครู ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 192 หน้า อักษรสำเนา

วีระพงษ์ คุณมณี การศึกษาลของการสอนคววิธีสอนตามขั้นหนังสือของอริยสัจ ในการสอน
จริยธรรม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2527, 172 หน้า อัครสาเนา

* วีระพงษ์ วิเชียรโชติ จิตวิทยาการ เรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน อำนวยพานิชย์ 2521,
 165 หน้า

_____ จิตวิทยาการ เรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เทียงเกียรติการพิมพ์ 2524,
 187 หน้า

_____ จิตวิทยาการ เรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525, 385 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมการศาสนา หลักวิธีการจริยศึกษาและหัวข้อจริยธรรม สำหรับ
อบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษา (ฉบับทดลอง) โรงพิมพ์การศาสนา 2521, 45 หน้า

_____ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โรงพิมพ์คุรุสภา 2521, 259 หน้า

_____ คู่มือการสอนสังคมศึกษาเพื่อนานของเรา โรงพิมพ์คุรุสภา 2522, 145 หน้า

* ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา : พระพุทธศาสนา โรงพิมพ์
 การศาสนา 2527, 30 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมสามัญศึกษา แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาพระพุทธศาสนา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เล่ม 2 2527, 99 หน้า อัครสาเนา

สถาพร มาลีเวชรพงศ์ การวิเคราะห์พฤติกรรม การ เรียนการสอนศีลธรรม ชั้นประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษาชั้นสูง ปีการศึกษา 2516 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2517, 105 หน้า อัครสาเนา

* สมใจ อองสุวรรณ การศึกษาลของการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีความคิด
แบบสืบสวนสอบสวน ความคิดสร้างสรรค์และความเกรงใจ ปริญญาโท กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2515, 130 หน้า อัครสาเนา

สมชาย อิงพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเอง

ในการสอนจริยธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบวินิฉัย กับการสอน
ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 123 หน้า อัดสำเนา

สมทรง ปุณณฤทธิ์ คู่มือการสอนศีลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักพิมพ์ธรรมบุษยา คณะเผยแผ่วิธีการ
ดำเนินชีวิตอันประเสริฐ 2525, 179 หน้า

สมบุญ ชิตพงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำนักงานทดสอบ
ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 155 หน้า

สมลักษณ์ ลือศรีเมือง "การสอนศีลธรรมในสังคมไทยควรปรับปรุงใหม่ประสิทธิภาพ" พ.ส.ด.
57 : 14.- 15 มกราคม 2520

สันติค สันติพันธุ์ประทุม การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติการ
พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
และจังหวัดชัยภูมิ ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,
104 หน้า อัดสำเนา

สามัญศึกษา, กรม ศึกษานิเทศก์ การวิจัยเชิงวิเคราะห์จุดหมายและโครงสร้าง ของ
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
2527, 229 หน้า อัดสำเนา

สุชา จันทน์แถม และสุรางค์ จันทน์แถม จิตวิทยาพัฒนาการ พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช จำกัด กรุงเทพฯ 2520, 97 หน้า

สุณีย์ ชีรคากร จิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูพระนคร 2524, 216 หน้า

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ "เหตุผลที่รัฐบาลสมควรบรรจุหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาเป็นวิชา
บังคับในสถานบันการศึกษาของชาติทุกระดับชั้น" สารพัฒนาหลักสูตร 37 : 12 - 17

เมษายน 2528

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา สหณัติ 2514, 348 หน้า

สุนทรียา เปรมวารี การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง
ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย โดยการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนกับการเรียน
แบบบรรยาย วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 124 หน้า อุดรธานี
 สุนันดา ลิ้มอารีย์ การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดย
การใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสาธมิตร 2521, 271 หน้า อุดรธานี

สุนน ธรรมวิวัฒน์ "คำบรรยายเรื่องการสอนศีลธรรม, การสอนแบบธรรมสากัจจา, พุทธวิธีสอน"
 ใน ประชุมทางวิชาการ เรื่องพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย หน้า 193 - 240
 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2513

_____ "การสร้างเสริมศีลธรรมในสถานศึกษา" ครูศาสตร์ 11(4) : 43 - 54
 เมษายน - มิถุนายน 2526

* เสริมศรี เสวตมร และสาดี งามศรี "การวิเคราะห์วิธีการสอนแบบ inquiry"
ครูศาสตร์ ฉบับพิเศษ : 68 - 69 กรกฎาคม - สิงหาคม 2521

* โล่ห์ วงศ์ทองเหลือ "ถ้าครูจะฝึกทักษะด้วยตนเอง" ข่าวสาร สสวท. 6 : 27 ตุลาคม
 2520

หทัย ทันหยง การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา : เอกสารประกอบการสอน
 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต
 ภาคเหนือ พิษณุโลก 2525, 606 หน้า

อวย เกตุสิงห์ "จริยศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ได้อย่างไร" ใน ประชุมทางวิชาการ เรื่อง
พระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย หน้า 127 - 131 กรมการศาสนา
 กระทรวงศึกษาธิการ 2513

✓ Allport, Gordon W. "Attitude," in C. Murchison ed.,
Handbook of Social Psychology. Clark University Press,
 1935. 1226 p.

Ehman, Lee H. "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Education Variables upon the Socialization of High School Students," in the Annual Meeting of American Political Science Association. p. 3 - 7 September, 1968.

Fan, Chung - Teh. Item Analysis Table. Education Testing Service, Princeton New Jersey, 1952. 32 p.

✓ Fishbein, Martin and Icek Ajzen. Belief, Attitude, Intention and Behavior. Philippine, Adison Wesley Publishing Company, Inc., 1975. 578 p.

Good, Carter V. ed. Dictionary of Education. New York, McGraw-Hill, 1959. 681 p.

Guilford, ed. Education Psychology. New York, John Willey and Sons, Inc., 1951. 546 p.

Herbert C. Kalman. "Compliance, Identification, and Internalization Three Processes of Attitude Change," in Martin Fishbein ed. Attitude Theory and Measurement, p. 469 - 476, New York, John Willey and Sons, Inc., 1967.

✓ Kagan, Jerome and Haveman Ernest. Psychology. New York, Harcourt, Brace and World Inc., 1968. 673 p.

Mayer, James H. "The Influence of the Invitation to Inquiry," American Biology Teacher. 31(7) : 445 - 451 October, 1969.

McGuire, William J. "The Nature of Attitudes and Attitude Change," in Gardner Lindzey and Elliot Aronson eds. The Handbook of Social Psychology. p. 136 - 314 Philippine, Adison - Wesley Publishing Company Inc., 1969.

____ "Personality and Susceptibility to Social Influence," in Edgar F. Borgotta and William W. Lambert. eds. Handbook of Personality Theory and Research. p. 1130 - 1187, Chicago, Rand McNally, 1968.

Newcomb, Theodore N. Social Psychology. New York, The Dryden Press Inc., 1954. 223 p.

Sund, Robert B. and Leslie W. Trowbridge. Teaching Science by Inquiry. Ohio, Charles E. Merrill Publishing, 1967. 357 p.

Young, Richard C. "The Naturance of Idependence and Learning in Fourth Grade Children Through Inquiry Development," Research in Education Psychology. Final Report, 5(2) : 53, 1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ตารางแสดงค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
2. ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อวิชาพระพุทธศาสนา
3. ตารางคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
4. ตารางคะแนนเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

ตาราง 1 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง
พละ 4 และอริยวัฑฒิ 5

ข้อ	p	r	Δ	ข้อ	p	r	Δ
1	.50	.40	13.0	26	.75	.59	10.3
2	.54	.43	12.6	27	.67	.53	11.2
3	.36	.36	14.5	28	.70	.32	10.9
4	.71	.49	10.8	29	.30	.43	15.1
5	.58	.34	12.2	30	.57	.59	12.3
6	.50	.48	13.0	31	.54	.59	12.6
7	.44	.33	13.6	32	.65	.46	11.4
8	.41	.34	13.9	33	.33	.36	14.7
9	.53	.30	12.7	34	.49	.32	13.1
10	.50	.55	13.0	35	.33	.25	14.8
11	.50	.40	13.0	36	.59	.33	12.0
12	.71	.34	10.7	37	.28	.26	15.3
13	.64	.47	11.5	38	.64	.32	11.6
14	.63	.59	11.7	39	.59	.31	12.1
15	.40	.36	14.0	40	.65	.22	11.4
16	.27	.32	15.4	41	.62	.57	11.7
17	.55	.61	12.5	42	.71	.49	10.8
18	.38	.21	14.2	43	.60	.53	12.0
19	.41	.34	13.9	44	.48	.44	13.2
20	.69	.40	11.1	45	.36	.25	14.4
21	.44	.30	13.6	46	.41	.23	13.9
22	.34	.45	14.6	47	.44	.23	13.6
23	.23	.38	16.0	48	.59	.31	12.1
24	.35	.46	14.5	49	.39	.23	14.1
25	.40	.39	14.0	50	.57	.24	12.3

ตาราง 2 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามเจตคติต่อ

พระพุทธรูป

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	3.37	25	6.47
2	7.81	26	3.84
3	4.86	27	5.81
4	2.65	28	3.51
5	3.27	29	3.77
6	2.72	30	2.96
7	3.48	31	3.57
8	3.28	32	4.68
9	4.51	33	3.25
10	4.03	34	4.44
11	4.37	35	3.75
12	4.28	36	3.34
13	4.37	37	2.33
14	2.98	38	3.72
15	2.97	39	3.60
16	3.85	40	5.42
17	4.93	41	3.51
18	2.89	42	3.98
19	4.19	43	2.42
20	4.32	44	5.43
21	4.53	45	2.79
22	5.03	46	2.95
23	2.17	47	2.63
24	4.33		

ตาราง 3 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน
ของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	20	29	9	21	18	20	2
2	9	11	2	22	15	30	15
3	9	15	6	23	21	24	3
4	12	17	5	24	22	26	4
5	8	19	11	25	18	28	10
6	15	25	10	26	17	21	4
7	18	18	0	27	20	20	0
8	13	20	7	28	17	26	9
9	17	19	2	29	20	25	5
10	19	17	-2	30	19	22	3
11	12	13	1	31	20	25	5
12	19	25	6	32	22	24	2
13	15	23	8	33	7	13	6
14	20	20	0	34	18	26	8
15	17	21	4	35	21	27	6
16	19	17	-2	36	15	22	7
17	9	17	8	37	11	15	4
18	21	22	1	38	13	23	10
19	22	32	10	39	21	25	4
20	11	11	0				

ตาราง 4 คะแนนเจตคติต่อพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	176	206	30	21	171	190	19
2	199	198	-1	22	181	185	4
3	161	187	26	23	173	191	18
4	180	194	14	24	193	217	24
5	141	149	8	25	179	184	5
6	179	183	4	26	187	199	12
7	197	200	3	27	187	197	10
8	176	183	7	28	177	175	-2
9	177	182	5	29	188	193	5
10	169	193	24	30	179	179	0
11	169	206	37	31	181	181	0
12	185	180	-5	32	189	202	13
13	184	191	7	33	178	189	11
14	165	191	26	34	166	172	6
15	166	183	17	35	183	188	5
16	183	187	4	36	180	197	17
17	189	190	1	37	169	180	11
18	192	190	-2	38	178	197	19
19	196	212	16	39	170	173	3
20	136	197	61				

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
แบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ทั้งหมด 50 ข้อ ใช้เวลา 45 นาที
2. เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 5 ทัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้ว $\times$ ลงในช่อง ก. ข. ค. ง. หรือ จ. ในกระดาษคำตอบโดยตรงกับข้อสอบ นาม เขียนข้อความใด ๆ ลงในแบบทดสอบ
3. คำถามในข้อหนึ่ง ๆ มีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ถ้าเลือกเกินหนึ่งคำตอบถือว่าผิด จะไม่ได้คะแนนในข้อนั้น
4. ถ้านักเรียนตอบแล้ว แต่ต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ ให้ขีดฆ่าตัวรอยเดิม

1. พละ 4 หมายถึงอย่างไร   ก. ธรรมที่เป็นหัวใจให้เกิดจิตใจที่มั่นคง ข. ธรรมที่เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต ค. ธรรมที่เป็นกำลังให้จิตใจเกิดความสุข ง. ธรรมที่เป็นกำลังให้เกิดความปลอดภัยและมั่นคง จ. ธรรมที่เป็นกำลังให้การประกอบ
 การทำงานประสบผลสำเร็จ 2. สิ่งใดไม่จัดเป็นการกระทำตามหลักธรรมพละ 4 <ol style="list-style-type: none"> ก. ความยากนั้น ข. ความรู้ที่ถูกต้อง ค. การทำความดี ง. ความเชื่องทมิเหตุผล จ. การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ | <ol style="list-style-type: none"> 3. การปฏิบัติตนตามหลักพละ 4 ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติอย่างไร <ol style="list-style-type: none"> ก. เป็นผู้ได้รับการยกย่อง ข. ทำให้อยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ค. ทำให้บุคคลของการอยู่ร่วมกัน ง. ทำให้มีฐานะที่มั่นคงและปลอดภัย จ. เป็นผู้ได้รับความสำเร็จในการ
 ทำงาน |
|--|---|

คำชี้แจง ให้ใช้ข้อความนี้ตอบข้อ 4 และ ข้อ 5

ในท่ามกลางความขมขาน เจ้าชายสิทธัตถะ
ไพล่ลงไปในสิ่งที่ไม่มีผู้ใดเอาใจใส่มา
แต่ก่อน ทนทุกข์ทรมานนั้นนาน ชั่วครั้ง
เพิ่มไปด้วยความรันทมกับความทุกข์ ขาวนา
ทองไถนา วัวทองลากคันไถ ในอากาศเหียว
กำลังไล่จับนกเล็กเป็นอาหาร ในน้ำเลาปลาใหญ่
กำลังไล่จับปลาเล็ก ในโลกนี้แต่การฆ่าและ
การถูกฆ่าเพื่อให้อำนาจอยู่ โลกที่ดูงามแต่
ความทุกข์แพร่กระจายทั่วไป

4. จากข้อความข้างบนแสดงว่าเจ้าชาย
สิทธัตถะเป็นบุคคลเช่นไร

- ก. ชอบบำเพ็ญเพียร
- ข. ชอบพิจารณาไตรตรอง
- ค. ชอบคิดอย่างสร้างสรรค์
- ง. ชอบการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- จ. ชอบคิดในสิ่งที่ไม่มีใครนึกถึง

5. จากคำตอบในข้อ 4. ตรงกับหลักธรรม
ข้อใด

- ก. สุตะ
- ข. วิริยพละ
- ค. ปัญญาพละ
- ง. สังคหะ
- จ. อนุวัชพละ

6. ถ้าหลักธรรมพละ 4 เปรียบเสมือนต้นไม้
หัวข้อปัญญาพละ จะเปรียบถึงส่วนใด
ของต้นไม้

- ก. ใบ
- ข. ผล
- ค. ลำต้น
- ง. กิ่งก้าน
- จ. รากแก้ว

7. เหตุใดจึงกล่าวว่าถ้าขาดปัญญาพละแล้ว
ธรรมะที่เป็นกำลังอื่น ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้

- ก. เพราะการปฏิบัติจะไม่เกิดผลดี
- ข. เพราะปัญญาคือเป็นจุดหมายของการปฏิบัติ
- ค. เพราะปัญญาเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จ
- ง. เพราะปัญญาช่วยให้เกิดความคิด

ในทางที่ถูกต้อง

- จ. เพราะปัญญาจะควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง

8. ถ้าจะเปรียบเทียบหัวข้อธรรมกับเรือนต์
ข้อใดมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด

- ก. ขันติ - ลำเรือ
- ข. จิตตะ - หางเสือ
- ค. วิริยะ - เครื่องยนต์
- ง. ปัญญา - นายท้ายเรือ
- จ. สติ - รางไฟสองทาง

9. คุณาธิษทโคสอดคล้องกับการปฏิบัติตาม
วิธีพละ

ก. น้ำขึ้นให้รีบตัก

ข. ฝนทั่งให้เป็นเข็ม

ค. สิบรู้ไม่เท่าชานาญ

ง. ชา ๆ ไทพราเลมงาม

จ. มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ

10. การกระทำข้อใดไม่ใช่การกระทำที่ใช่
วิธีพละ

ก. ก่อนลงมือทำงานคนนี้จะวางแผน
การทำงานอย่างรอบคอบ

ข. โสภณดีจะเป็นผู้สนใจงานที่ได้รับ
มอบหมายจนสำเร็จทุกครั้ง

ค. ไม่ว่าจะยากเย็นแสนเข็ญเพียงใด
สู้ชีวิตต้องไปให้ถึงที่จวนใด

ง. สุดใจตั้งปณิธานไว้ว่าจะไม่ชุกไปไหน
จนกว่างานชิ้นนี้จะสำเร็จ

จ. เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน
ทุกครั้ง มนตรีจะมีวิธีกระตุ้นให้ตนเอง
เกิดกำลังใจใค้เสมอ

11. แดงใช้เวลาในการเตรียมตัวก่อนสอบ

2 - 3 วัน นักเรียนคิดว่า การกระทำ
ของแดงมีวิธีพละหรือไม่ เพราะเหตุใด

ก. มี เพราะแดงเป็นคนมีความเชื่อมั่น
ในตนเอง

ข. ไม่มี เพราะแดงมีนิสัยชอบผัดวัน
ประกันพรุ่ง

ค. มี เพราะแดงมีความสามารถ
ในการดูหนังสือสูง

ง. ไม่มี เพราะเป็นการกระทำของ
คนเกียจคร้าน

จ. ไม่มี เพราะเป็นการกระทำของ
ผู้ไม่มีกำลังใจที่จะเรียน

12. วิธีพละ เป็นหลักธรรมที่ผู้ใดจะได้รับ
ประโยชน์อย่างไร

ก. การงานไม่คั่งค้าง

ข. ประสพผลสำเร็จในการทำงาน

ค. ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความประพฤติ
ถูกต้อง

ง. ทำให้เกิดความชำนาญในการ
ทำงาน

จ. เป็นการ เสริมกำลังปัญญาให้เพิ่ม
มากขึ้น

13. สิ่งใดที่จะทำให้เกิดความเพียร

ก. ต้องมีความอดทน

ข. ต้องมีความพยายามมากขึ้น

ค. ไม่ถูกกดดันเองว่าเป็นคนโง่

ง. ใช้สติปัญญาเป็นเครื่องช่วย

จ. ระดมกำลังทั้งทางกาย วาจา ใจ

14. พระพุทธศาสนาใช้หลักเกณฑ์ใดตัดสิน
การกระทำของบุคคลว่าเป็นการกระทำ
ที่มีโทษ

- ก. กฎหมาย คีล สังคม
- ข. กฎหมาย คีล ขรรณ
- ค. กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม
- ง. กฎหมาย คีลธรรม วัฒนธรรม
- จ. กฎหมาย คีล กฎข้อบังคับต่าง ๆ

15. สิ่งใดเป็นศัตรูคอยชักนำไปให้กระทำสิ่งที่ผิด
ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

- ก. ความโกรธ
- ข. ความอิจฉา
- ค. ความเกลียด
- ง. ความเข้าใจผิด
- จ. ความเกียจคร้าน

คำชี้แจง ให้ไขข้อความนี้ตอบข้อ 16

เมื่อครูแฉฉอธิบายจบแล้ว มักจะถาม
นักเรียนว่า "มีใครยังไม่เข้าใจบ้าง" นักเรียน
จะเงยขึ้นเป็นการแสดงว่าเข้าใจ เพราะเคยมี
คนแฉฉแสดงว่าไม่เข้าใจ ครูแฉฉจะตรง
เข้าไปมิตุญแล้วจึงอธิบายให้ฟังใหม่อีกครั้ง

16. การกระทำของครูแฉฉแสดงถึงการ
ขาดหลักธรรมใดมากที่สุด

- ก. ขันติ
- ข. จาคะ

ค. ปัญญา

ง. สังคหะ

จ. อนวัชชผละ

17. นายสุรชัยเป็นผู้มีอิทธิพล อาชีพหลังเลิก
งานคือการลักลอบตัดไม้เถื่อนขาย
การที่นายสุรชัยประพฤติคนเช่นนี้เพราะ
เขาขาดหลักธรรมข้อใด

ก. วิริยผละ

ข. ปัญญาผละ

ค. สังคหะ

ง. อนวัชชผละ

จ. สัมมาอาชีวะ

18. การกระทำใดที่ผิดอนวัชชผละด้าน
ประเพณี

ก. นางราตรีทิ้งเศษขยะลงในคลอง
หนานาน

ข. นายสมยศไม่ชอบทำตามกฎเกณฑ์
ของสังคม

ค. นายวราห์ไม่เคยบวชเรียนเลย
ทั้ง ๆ ที่เป็นชาวพุทธ

ง. สมเกียรติรักกับสมใจ แต่ไม่เคย
คิดจะสู่ขอตามประเพณี

จ. นายวิรัตน์ไม่ยอมจัดพิธีมงคลสมรส
ให้กับบุตรชายทั้ง ๆ ที่ทำได้

19. การที่สมชายปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ
ด้านการเงินแก่เพื่อนที่ได้รับความ
เดือดร้อนจากไฟไหม้ ทั้ง ๆ ที่สามารถ
ช่วยเหลือได้ ถือว่าเป็นการผิดหลัก
อนวัชชพละหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ผิด เพราะขาดหลักธรรม
 - ไม่ผิด เพราะไม่ใช่ขอร้องทางศาสนา
 - ผิด เพราะไม่แสดงความมีน้ำใจ
ต่อเพื่อน
 - ไม่ผิด เพราะกฎหมายไม่ระบุว่า
เป็นความผิด
 - ผิด เพราะไม่ใช่ลักษณะของผู้ที่นับถือ
พุทธศาสนา
20. นายวัลลภปลอมปนน้ำมันก๊าดเพื่อขายให้
ชาวบ้านในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด
การกระทำของนายวัลลภเป็นสิ่งที่ควร
ปฏิบัติหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ไม่ควรปฏิบัติ เพราะผิดวัฒนธรรม
 - ไม่ควรปฏิบัติ เพราะมีโทษทาง
กฎหมาย
 - ควรปฏิบัติ เพราะชาวบ้านได้ประโยชน์
ถูกลง
 - ไม่ควรปฏิบัติ เพราะทำให้ของไม่มี
คุณภาพ
 - ควรปฏิบัติ เพราะนายวัลลภไม่ได้
เอาเปรียบลูกค้า

21. กรณีใดไม่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหพละ
- ทาน
 - มูทิตา
 - ปิยาวจา
 - อัตถจริยา
 - สมานัตตทา
22. สังคหพละเกี่ยวข้องกับกรณีใดมากที่สุด
- การให้ทานด้วยวัตถุ
 - การวางตนอย่างสมฐานะ
 - การเอื้อเฟื้อเพื่อผู้คนที่จิตใจดี
 - การช่วยงานให้ประสบความสำเร็จ
 - การช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความ
ช่วยเหลือ
23. การปล่อยตัวตามสบายแล้วแต่ใครจะ
ชักนำ เป็นเพราะขาดหลักธรรมข้อใด
- ขันติ
 - จิตตะ
 - สันโทสะ
 - อัตถจริยา
 - สมานัตตทา
24. "เฮ้ย ไอ้หยก มึงไปเป็นชีชำนาน
ไอบ่ข่มมันหรือวะ" คำกล่าวเช่นนี้
แสดงว่าผู้พูดขาดหลักธรรมใด
- ศีล
 - สัมมาทิฐิ
 - ปัญญาพละ

- ง. สังคหผละ
จ. อนวัชชผละ
25. สิ่งใดไม่ใช่การกระทำตามหลักสังคหผละ
ก. พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
ข. ช่วยเหลือเพื่อนบ้านให้มีความสุข
ค. ประพฤติตนเป็นคนเสมอตนเสมอปลาย
ง. พุทฺธลยโยนผู้ที่เดือดร้อนให้พ้นภัย
จ. ช่วยเหลือเพื่อนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน
26. กลุ่มธรรมะในข้อใดเป็นองค์ประกอบใน
หลักธรรมอริยวัฑฒิ 5
ก. ศีล สมาธิ ปัญญา
ข. ศีล ศรัทธา สุตะ
ค. ศีล ปัญญา จรณะ
ง. ศีล ศรัทธา สมาธิ
จ. ศรัทธา วิริยะ ปัญญา
27. คำว่า "อริยวัฑฒิ" แปลว่าอะไร
ก. ความรู้อันประเสริฐ
ข. ความสุขอันประเสริฐ
ค. ความจริงอันประเสริฐ
ง. ความเจริญอันประเสริฐ
จ. ความเพียรอันประเสริฐ
28. บุคคลประเภทใดที่เป็นอารยชนตาม
ความหมายทางพุทธศาสนา
ก. เป็นผู้มีความมั่นคง
ข. เป็นผู้จิตใจอ่อนโยน
ค. เป็นผู้มีความคิดในทางที่ดี

- ง. เป็นผู้มีความเจริญทางจิตใจ
จ. เป็นผู้มีความศรัทธาในพุทธศาสนา
อย่างแรงกล้า
29. ศรัทธาใดที่ตรงความเชื่อที่ว่า
"คนทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย มีกรรม
เป็นของ ๆ ตน"
ก. กัมมศรัทธา
ข. จริยศรัทธา
ค. วิปากศรัทธา
ง. ตถาคตโพธิศรัทธา
จ. กัมมัสสกตาศรัทธา
30. ศรัทธาตามหลักพุทธศาสนามีประโยชน์
ต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร
ก. ทำให้มองคนในแง่ดี
ข. ทำให้รู้จักพึ่งตนเอง
ค. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล
ง. เป็นการพัฒนาสติปัญญา
จ. ทำให้รู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
31. ความเชื่อกรณีใดแสดงว่าเป็นผู้มีศรัทธา
ตามหลักอริยวัฑฒิ 5
ก. สมบัติเชื่อว่าบุญบาปมีจริง
ข. สมภพเชื่อว่ากรรมเป็นสิ่งที่สมมติขึ้น
ค. สุทธิเชื่อว่ากรรมของทุกคนขึ้นอยู่กับ
โอกาส

- ง. สมศักดิ์เชื่อว่าทุกคนมีกรรมตาม
ดวงชะตาของแต่ละคน
- จ. สมปองเชื่อว่ากรรมของสัตว์โลก
เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
32. กรณีใดแสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นคน
มีศรัทธาอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
- ก. สารีที่นำบุญคัมภีร์ทุกวันเพื่อให้
พุทธศาสนาคำรงอยู่
- ข. อรรถณพสวดมนต์ไหว้พระเพื่อขอให้
สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองทุกคน
- ค. นางกานดาใส่เงินทำบุญครั้งละ
มาก ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้
ขึ้นสวรรค์
- ง. นายลำไยเป็นคนคื้อร้นไม่ยอมเชื่อ
อะไรง่าย ๆ แม่จะขี้แฉงเหตุผล
แล้วก็ตาม
- จ. ยุกาชอบบนบานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์
ช่วยเหลือคนในเรื่องต่าง ๆ
อยู่เสมอ
33. ทนกลูกได้รายว่าเป็นคนผิด เขาไม่รู้ลึก
โกรธและเสียใจ เพราะว่าเขามีศรัทธา
ในเรื่องของกรรมใช่ไหม เพราะ
เหตุใด
- ก. ไม่ใช่ เพราะทนเป็นคนรักสงบ
- ข. ไม่ใช่ เพราะทนเชื่อในเรื่องดวง

11. ใช่ เพราะทนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี
- ง. ใช่ เพราะทนเชื่อมั่นในการกระทำ
ของตน
- จ. ใช่ เพราะทนเชื่อว่าผู้กระทำผิด
จะได้รับผลตอบแทนเอง
34. เด็กชายน้อยอายุเพียง 5 ขวบ มีข่าวว่า
สามารถรักษาคนป่วยให้หายจากโรคได้
จนได้รับสมญาว่าเป็นหมอเทวดาจากคน
จำนวนมากซึ่งมาจากสถานที่ต่าง ๆ
แสดงว่าคนเหล่านั้นมีศรัทธาตามหลัก
พุทธศาสนาใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ก. ใช่ เพราะมีเหตุการณ์ทำให้เชื่อถือ
- ข. ใช่ เพราะเป็นความเชื่อตามเหตุผล
- ค. ใช่ เพราะเป็นความเห็นของคน
จำนวนมาก
- ง. ไม่ใช่ เพราะเป็นความเชื่อในสิ่ง
ที่เป็นไปไม่ได้
- จ. ไม่ใช่ เพราะเป็นความเชื่อจากการ
บอกต่อ ๆ กัน ชนิดปากต่อปาก
35. เพื่อน ๆ ชักชวนให้ทนเยาว์ไปลองสูบบุหรี่อื่น
เพราะจรรยาให้มองไม่แคร์แคด เธออยาก
ลองจึงเข้าร่วมควย การกระทำของ
นางเยาว์ผิดกรรมข้อใดมากที่สุด
- ก. ก่อ
- ข. ลูทะ

- ค. บัญญา
ง. ศรัทธา
จ. อุเบกขา
36. ในฐานะเป็นนักเรียนควรปฏิบัติตน
เช่นไร จึงใ้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล
ก. เชื่อฟังคำสั่งของครู
ข. กระทำตนเป็นคนเรียบร้อย
ค. ปฏิบัติตนให้อยู่ในภาวะปกติเสมอ
ง. ปฏิบัติตามขอรหัสของศีล 5
จ. ไม่ปฏิบัติตนผิดระเบียบของมังคัม
ของโรงเรียน
37. ประชาชนควรปฏิบัติตนเช่นไร สังคม
และประเทศชาติจึงเกิดความสงบสุข
มากที่สุด
ก. ประกมอาชีพสุจริต
ข. ประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีล
ค. ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง
ง. คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
ส่วนตน
จ. ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความต้องการ
ของสังคม
38. "ผู้แทนที่ดีต้องมีศีล" คำกล่าวนี้หมายถึง
ผู้แทนที่ดีต้องเป็นคนอย่างไร
ก. ต้องเป็นคนซื่อตรง
ข. รักษาศีล 5 เป็นประจำ

- ค. เข่ากับคนใต้ทุกระดั
ง. เป็นผู้อยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
จ. สามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกสถานการณ์
39. ส่วนวนข้อใดเป็นลักษณะของการฟัง
ไม่เป็น
ก. กระต่ายตื่นตูม
ข. สืบข้อให้ควายฟัง
ค. ชักใบให้เรือเสีย
ง. ฟังความข้างเดียว
จ. เข่ากันเป็นแม่เป็นลูก
40. การศึกษาในลักษณะใดถือว่าถูกต้อง
ตามลักษณะของสุตะมากที่สุด
ก. เลือกเรียนกับครูที่ตนชอบ
ข. สนใจฟังเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจ
ค. ศึกษาโดยการฟังในห้องเรียน
ง. ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองโดยไม่
ต้องสอบถามผู้มีความรู้
จ. ศึกษาคนควาโดยสอบถามผู้รู้และ
จากเอกสารหลักฐานหลาย ๆ คาน
41. "คนหนุ่มสาวควรเรียนเฉพาะทางโลกก็พอ"
ความคิดนี้ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
ก. ไม่ถูกต้อง เพราะจิตใจของคน
ปัจจุบันกำลังเสื่อม
ข. ถูกต้อง เพราะเรื่องของธรรมะเป็น
สิ่งที่คนหนุ่มสาวเรียนรู้ได้ยาก

- ค. ถูกต้อง เพราะคนหนุ่มสาวควรจะ
เรียนในสิ่งที่ทำให้งานเมืองเจริญ
มากกว่า
- ง. ไม่ถูกต้อง เพราะธรรมะเป็น
เครื่องนำทางสำหรับการปฏิบัติใน
ทางโลกได้เป็นอย่างดี
- จ. ถูกต้อง เพราะความรู้ในทางธรรมะ
จะเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการความสงบ
ทางใจเท่านั้น
42. "คนจะงาม ๆ นำใจใช้ใบหน้า คนจะ
สวย ๆ ศึกษาศาสนา คนจะแก่ ๆ
ความรู้ไข้อยู่นาน คนจะรวย ๆ สีสถาน
ไพบานโต"
ข้อความที่ขีดเส้นใต้ตรงกับบุคคลข้อใด
- ก. ศรีสุทธาช่วยเหลือเพื่อนยามที่ยากจน
โดยให้เงินและคิถคอกเบี้ยเพียง
เล็กน้อย
- ข. บุศธาสาสัมภัก เป็นแพทย์ไปรักษา
ชาวบ้านในเขตท้องถิ่นการใน
โครงการแพทย์อาสา
- ค. สุกใจได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้
มีเกียรติเพราะเขอร่ำรวยมีทรัพย์สิน
มหาศาล
- ง. สายสวาทเป็นคนมีฐานะที่คนหนึ่งของ
จังหวัด ไม่ว่าจังหวัดจะจัดงานอะไร
เขาคงมีส่วนร่วมควมเสมอ
- จ. สุปราณีค้าขายจนร่ำรวย เธอจึงบริจาค
เงินช่วยการกุศลครั้งละมาก ๆ จน
กระทั่งได้รับตำแหน่งเป็นคุณหญิง
และหลังจากนั้นเธอไม่บริจาคอีกเลย
43. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการเสียสละ
ตามหลักอริยวัฑฒิ 5
- ก. ช่วยให้ทุกคนมีงานทำ
- ข. คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
- ค. เป็นการสละกิเลสส่วนตัว
- ง. เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
- จ. ช่วยให้ผู้มีความเป็นอยู่ดี
44. ถ้าคนในสังคมขาดการเสียสละ จะเกิด
ผลอย่างไร
- ก. คนจะไม่รู้จักซึ่งกันและกัน
- ข. ไม่มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน
- ค. สังคมจะมีแต่ความเคียดแค้น
- ง. ทางคนต่างอยู่ไม่เกี่ยวข้องกัน
- จ. คนที่เคียดแค้นอาจตัดสินใจกระทำ
ผิดได้
45. การกระทำข้อใดเป็นจาคะ
- ก. สมชายยอมเสียสละเวลาในวันหยุด
ไปทำงานส่วนตัวให้กับผู้บังคับบัญชา
- ข. นางคเณศหาเงินของกรมประมงไป
มรยาวิวิสัยปลาดุกแก่เกษตรกร
ในวันหยุด

ค. คงเตือนให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่เขาเพื่อหวังผลตอบแทนในวันข้างหน้า

ง. สมศรีเต็มใจบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือคนพิการ เพราะเงินจำนวนนี้เป็นรายจ่ายที่นำมาหักไม่ต้องเสียภาษี

จ. บรรจงสมัครเป็นทหารพรานโดยไม่รอใบเรียกเกณฑ์ทหาร เพราะเห็นว่าคนสมัครน้อยเนื่องจากมีอันตราย

46. การเสียสละที่ยิ่งใหญ่ที่สุดตามหลักพุทธศาสนา คือ ข้อใด

ก. การสละเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจน
ข. การช่วยเหลือคนที่กำลังจะฆ่าตัวตาย
ค. การอุทิศความสุขส่วนตัวเพื่อรักษามรรค

ง. การช่วยเหลือกล่อมใจให้กลับใจเป็นคนดี

จ. การเป็นเจ้าภาพขอพระภิกษุสามเณรแก่คนยากจน

47. พิเชษฐได้รับการบรรจุเข้ารับราชการ เขาจึงเลือกไปปฏิบัติงานในท้องถิ่นที่เขามีโอกาสเลือกทำงานในสถานที่เหมาะสมกว่า การกระทำ

ของพิเชษฐถือว่าเป็นการเสียสละหรือไม่ เพราะเหตุใด

ก. เสียสละ เพราะไม่มีใครเลือกไป

ข. ไม่เสียสละ เพราะเขาต้องการเป็นผู้บุกเบิก

ค. เสียสละ เพราะเขาขอมสละความสุขส่วนตัว

ง. ไม่เสียสละ เพราะราชการจะให้เงินเพิ่มเป็นเบี้ยกนการ

จ. ไม่เสียสละ เพราะจะทำให้เขากลายเป็นผู้มีชื่อเสียงในเวลาอันรวดเร็ว

48. คำพังเพยที่ว่า "ปลุกเรื่อนผิด คัดจนเรื่อนหลาย" เป็นลักษณะการกระทำของผู้ขาดหลักธรรมข้อใด

ก. ทมะ

ข. ขันติ

ค. วิริยะ

ง. ปัญญา

จ. กรัทธา

49. นายปรีชาคิดวางแผนเพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพในการทำงาน การกระทำ
เช่นนี้ แสดงว่านายปรีชาใช้ปัญญาใน
ลักษณะใดมากที่สุด
- ก. เป็นผู้คิด วิจารณ์
 - ข. เป็นผู้คิดอย่างมีเหตุผล
 - ค. เป็นผู้เปรียบเทียบมาก
 - ง. เป็นผู้รับรู้ในเรื่องต่าง ๆ
 - จ. รู้วิธีการนำไปสู่ความสำเร็จ

50. ลักษณะใดเป็นการกระทำของผู้คิด
วิจารณ์
- ก. คิดหลาย ๆ ด้าน
 - ข. คิดอย่างรอบคอบ
 - ค. คิดอย่างมีจุดหมาย
 - ง. คิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ
 - จ. คิดในทางที่เป็นประโยชน์

แบบสอบถามวัดเจตคติต่อพระพุทธศาสนา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการถามเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียน โดยให้ข้อความให้นักเรียนอ่าน เมื่ออ่านแล้วให้พิจารณาว่าข้อความนี้ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียน ให้นักเรียนตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนในมากที่สุด

2. แบบสอบถามฉบับนี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ดังนั้นขอให้นักเรียนตอบด้วยความจริงใจ ผลที่ได้จากคำตอบนี้จะนำไปใช้ในการวิจัยทางการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3. วิธีตอบแบบสอบถาม กระทำดังนี้ ให้นักเรียนอ่านข้อความอย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องให้ตรงตามความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งมีทั้งหมด 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพียงข้อความละหนึ่งเครื่องหมายเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
0. ขรณะในพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ ทำให้คนหันจากความโง่เขลา		✓			
00. คำสอนในพระพุทธศาสนาทำให้ ผู้นับปฏิบัติเป็นคนใจคอคับแคบ				✓	

จากข้อ 0 แสดงว่า นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความขรณะในพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่
ทำให้คนหันจากความโง่เขลา

จากข้อ 00 แสดงว่า นักเรียนไม่เห็นด้วยกับข้อความ คำสอนในพระพุทธศาสนาทำให้
ผู้นับปฏิบัติเป็นคนใจคอคับแคบ

ชื่อ ชั้น

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาช่วยให้จิตใจสงบได้					
2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาช่วยให้ไขความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคมได้					
3. คำสอนของศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน					
4. ศาสนาพุทธทำให้คนขาดความกระตือรือร้น					
5. นิพพานเป็นเรื่องไร้สาระ					
6. ผู้ยึดถือหลักคำสอนในพุทธศาสนาเป็นผู้มีจิตใจสะอาด					
7. หลักธรรมในพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหามิชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม					
8. พุทธศาสนาสอนให้บุคคลแสวงหาความจริง					
9. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะเป็นประโยชน์แก่อนุชนไปปฏิบัติ					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10. ผู้ปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี					
11. การนำหลักธรรมในพุทธศาสนา มาใช้ในชีวิตประจำวันจะทำให้ มีความสุขในชีวิต					
12. การปฏิบัติตามหลักธรรมใน พุทธศาสนาจะทำให้ประสบความสำเร็จ ในชีวิต					
13. หลักธรรมในพุทธศาสนาไม่จำเป็น สำหรับผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง					
14. ผู้ที่ร่ำรวยไม่จำเป็นต้องยึดถือหรือ ปฏิบัติตามหลักธรรมใด ๆ ก็สามารถ อยู่อย่างมีความสุขได้					
15. คำสั่งสอนของพุทธศาสนาช่วย หยุดยั้งความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ได้					
16. หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็น เครื่องกีดขวางความก้าวหนา ของบุคคล					
17. การนำหลักธรรมในพุทธศาสนา มาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่ง จำเป็น					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
18. การเข้าวัดจะทำให้คนมีจิตใจอ่อนโยน					
19. หลักคำสอนในพุทธศาสนาสอนให้คน เกียจคร้านทำให้ประเทศไทยไม่เจริญ ก้าวหน้า					
20. "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" เป็นการสอน ให้คนเห็นแก่ตัว					
21. หลักธรรมในพุทธศาสนาสอนให้คน ใช้ชีวิตในทางที่ถูก					
22. ถ้าคนไทยปฏิบัติตามโคกยี่สิบหลักคำสอน ของพุทธศาสนาจะทำให้บ้านเมือง มีความร่มเย็นเป็นสุข					
23. พุทธศาสนาสอนให้คนเชื่อเรื่อง โชคกลางมากกว่าการกระทำ					
24. คำสอนในศาสนาพุทธสามารถนำไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
25. ศาสนาพุทธทำให้คนเกิดความมั่นใจ ในตนเอง					
26. ศาสนาพุทธช่วยวางแนวทางในการ ดำเนินชีวิต					
27. ศาสนาพุทธทำให้เราเป็นคนไม่มี เหตุผล					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
28. ศาสนาพุทธช่วยให้คนเราอยู่ร่วมกัน ได้อย่างเป็นสุข					
29. ผู้มีความรู้สูง ๆ มักมองข้ามความ สำคัญของศาสนาพุทธ					
30. ศาสนาพุทธช่วยจรรโลงประเทศชาติ ให้มั่นคง					
31. ปัจจุบันชาวพุทธส่วนมากเน้นพัฒนา ด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ					
32. คำสอนในพุทธศาสนาปฏิบัติตาม ได้ยาก					
33. หลักคำสอนของศาสนาพุทธไม่เหมาะ กับสภาพการณ์ปัจจุบัน					
34. การเข้าถึงนิพพานในพุทธศาสนา เป็นเรื่องเพ้อฝัน					
35. คนที่เคร่งในพุทธศาสนาก็จะเป็น คนที่เข้ากับคนอื่นยาก					
36. การปฏิบัติตามหลักธรรมของ พุทธศาสนาจะทำให้เราฉลาดขึ้น					
37. ศาสนาพุทธช่วยปกป้องคุ้มครองทำนุ รักษาสันติภาพ					
38. ศาสนาพุทธสอนให้เราเป็นคนรู้จัก ถืออย่างมีเหตุผล					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
39. ศาสนาพุทธช่วยหยุดยั้งความฟุ้งซ่านได้					
40. ศาสนาพุทธเปรียบเสมือนดวงประทีป ส่องทางชีวิต					
41. ศาสนามีหลักเกณฑ์ไม่รัดกุมจึงถูกนำไป ใช้ในทางที่ผิดอยู่เสมอ					
42. คนที่นับถือศาสนาพุทธมักเสียเปรียบ คนที่นับถือศาสนาอื่น					
43. ศาสนาพุทธช่วยมนุษย์ได้ในทุก สถานการณ์					
44. ประเทศไทยจะขาดความสงบสุข หากไม่มีพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติ					
45. ศาสนาพุทธสอนให้คนเป็นธรรมชาติ					
46. ถ้าชาวพุทธทุกคนปฏิบัติตามคำสอน ด้วยใจศรัทธา ประเทศจะเจริญ ทุกด้าน					
47. ศาสนาพุทธเหมาะสำหรับคนที่ปัญหา เท่านั้น					

ภาคผนวก ค

แผนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

แผนการสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง พละ 4 ขรรณอันเป็นพลังในการดำเนินชีวิต (เวลา 5 คาบ)

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมพละ 4
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติ
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. หลังจากจบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นสังเกตแนวทางแล้ว นักเรียนสามารถ

- 1.1 บอกองค์ประกอบของหลักธรรมพละ 4 ได้ถูกต้อง
- 1.2 อธิบายความสัมพันธ์ของธรรมะในหลักธรรมพละ 4 ได้ถูกต้อง
- 1.3 บอกความหมายของหลักธรรมพละ 4 ได้ถูกต้อง
- 1.4 วิเคราะห์ลักษณะของหลักธรรมพละ 4 ได้ถูกต้อง

2. หลังจากได้ศึกษาเรื่องราวจากกรณีตัวอย่างที่ครูกำหนดให้แล้วนักเรียนสามารถ

- 2.1 บอกปัญหาของเรื่องในกรณีตัวอย่างได้
- 2.2 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาได้ถูกต้อง
- 2.3 บอกวิธีแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมพละ 4 ได้
- 2.4 ยกตัวอย่างบุคคลที่ปฏิบัติตามหลักธรรมพละ 4 ได้
- 2.5 เสนอแนะวิธีปฏิบัติตามโดยยึดหลักธรรมพละ 4 ได้ถูกต้อง
- 2.6 บอกคุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรมพละ 4 ได้

เนื้อหา

พละ 4 คือ ธรรมอันเป็นพลังที่ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความมั่นใจ และปลอดภัย ประกอบด้วยธรรมะที่เป็นกำลัง 4 อย่าง คือ

1. ปัญญาพละ คือ ปัญญาชอบ หมายถึง ความรู้ที่ รู้ชอบ รู้ถูกต้อง มีความเข้าใจต้องแท้ ในความเป็นเหตุเป็นผล รู้ความมีประโยชน์ รู้วิธีพิจารณาวิจิตร และจัดการได้ถูกต้อง
2. วิริยพละ คือ ความเพียร ความบากบั่น ในทางที่ชอบ
3. อนุวัชชพละ คือ การกระทำที่ไม่มีโทษทั้งทางกาย วาจา และใจ
4. สังคหพละ คือ การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ถูกที่ควร

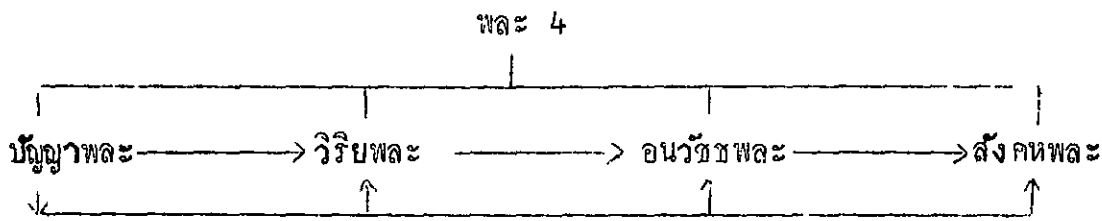
สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือแบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ส.048 ส.049
2. สดภาพการ์ตูนและภาพประกอบ
3. กรณีสื่ออย่าง
4. บัตรคำสั่ง

สังกับและหลักการสำหรับการเรียนรู้

1. สังกับ (Concept) ให้นักเรียนเข้าใจสังกับต่อไปนี้
 - 1.1 การคิดอย่างมีเหตุผล
 - 1.2 ความเพียร
 - 1.3 การกระทำดีหรือการกระทำที่ไม่มีโทษ
 - 1.4 การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือการให้ความช่วยเหลือ
2. หลักการสำหรับการเรียนรู้
 - 2.1 พละ 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ วิริยพละ อนุวัชชพละ และ

สังคหพละ และมีความสัมพันธ์กันดังแผนภูมิ

ผละ 4 ประกอบด้วยธรรมะที่เป็นพลัง 4 ประการ การปฏิบัติหลักธรรมนี้ ต้องเกิดปัญญาผละก่อน แล้วทำให้เกิดวิริยผละ อนวัชชผละ และสังคหผละ ปัญญาผละ เป็นตัวควบคุมธรรมะที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ประการ

2.2 สังกกับการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นลักษณะหนึ่งในปัญญาผละ สังกกับการเพียรเป็นลักษณะของวิริยผละ สังกกับการทำความดีหรือการกระทำที่ไม่มีโทษ เป็นลักษณะของอนวัชชผละ และสีกกับการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นลักษณะหนึ่งของสังคหผละ

สถานการณ์การ เรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1. กิจกรรมขั้นสีกกับแนวหน้า

ครูจัดกิจกรรมให้ความรู้พื้นฐานแก่นักเรียน เพื่อให้เข้าใจและได้สีกกับการปฏิบัติตนตามหัวข้อธรรมะในหลักธรรมผละ 4 ซึ่งประกอบด้วยปัญญาผละ วิริยผละ อนวัชชผละ และสังคหผละ โดยดำเนินการดังนี้

- 1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 9 - 10 คน
- 1.2 แจกภาพประกอบคำบรรยายสถานการณ์ และบัตรกาส่งให้แต่ละกลุ่ม

พิจารณา

- 1.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เพื่อเลือกลำดับที่

สำหรับรายงาน

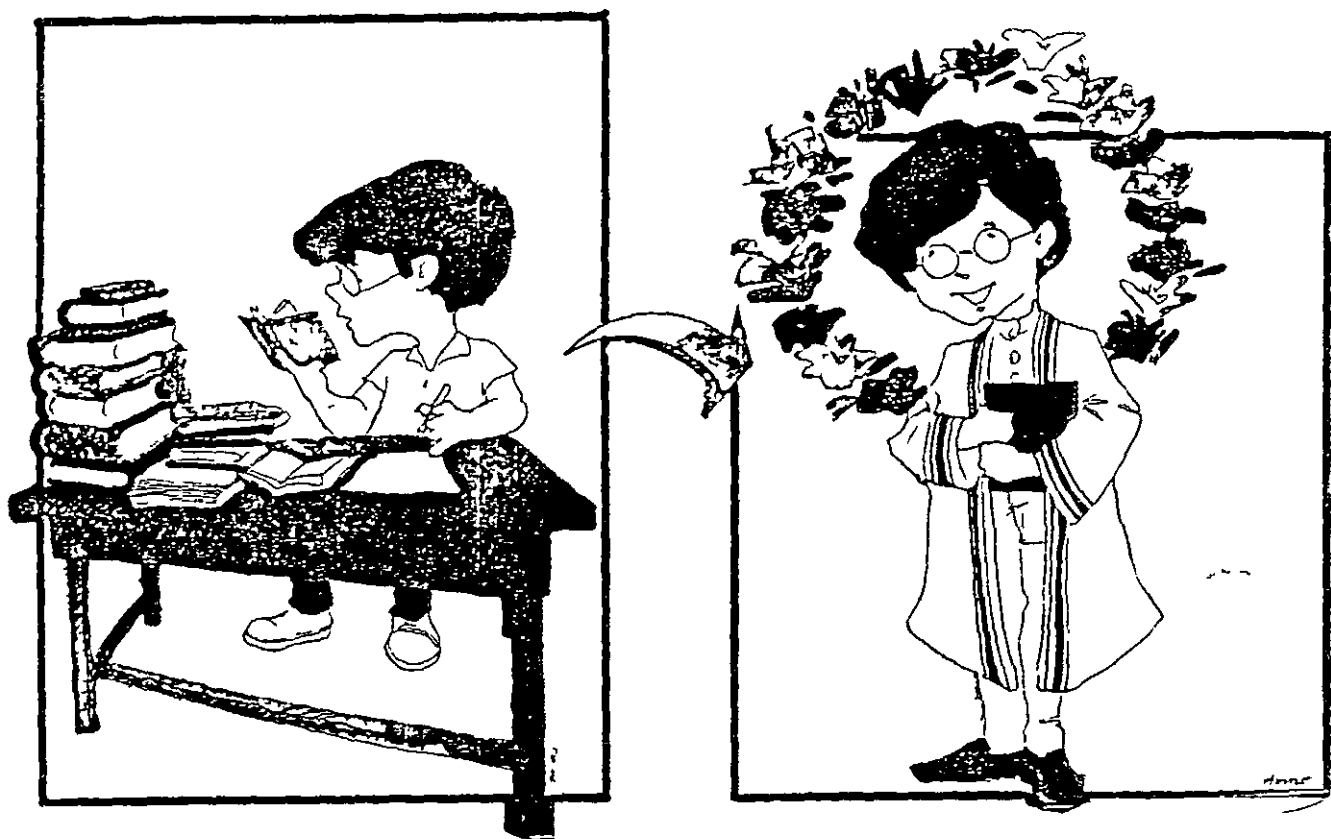
บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ กลุ่มละ 4 สถานการณ์
2. แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทการกระทำที่ถูกต้อง และประเภทการกระทำที่ไม่ถูกต้อง อย่างละ 2 สถานการณ์
3. ให้วิเคราะห์ลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกันของสถานการณ์แต่ละประเภท
4. ตั้งชื่อสถานการณ์ประเภทละ 1 ชื่อ
5. เมื่อดำเนินการตามข้อ 2, 3 และ 4 แล้ว ให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมา รายงาน

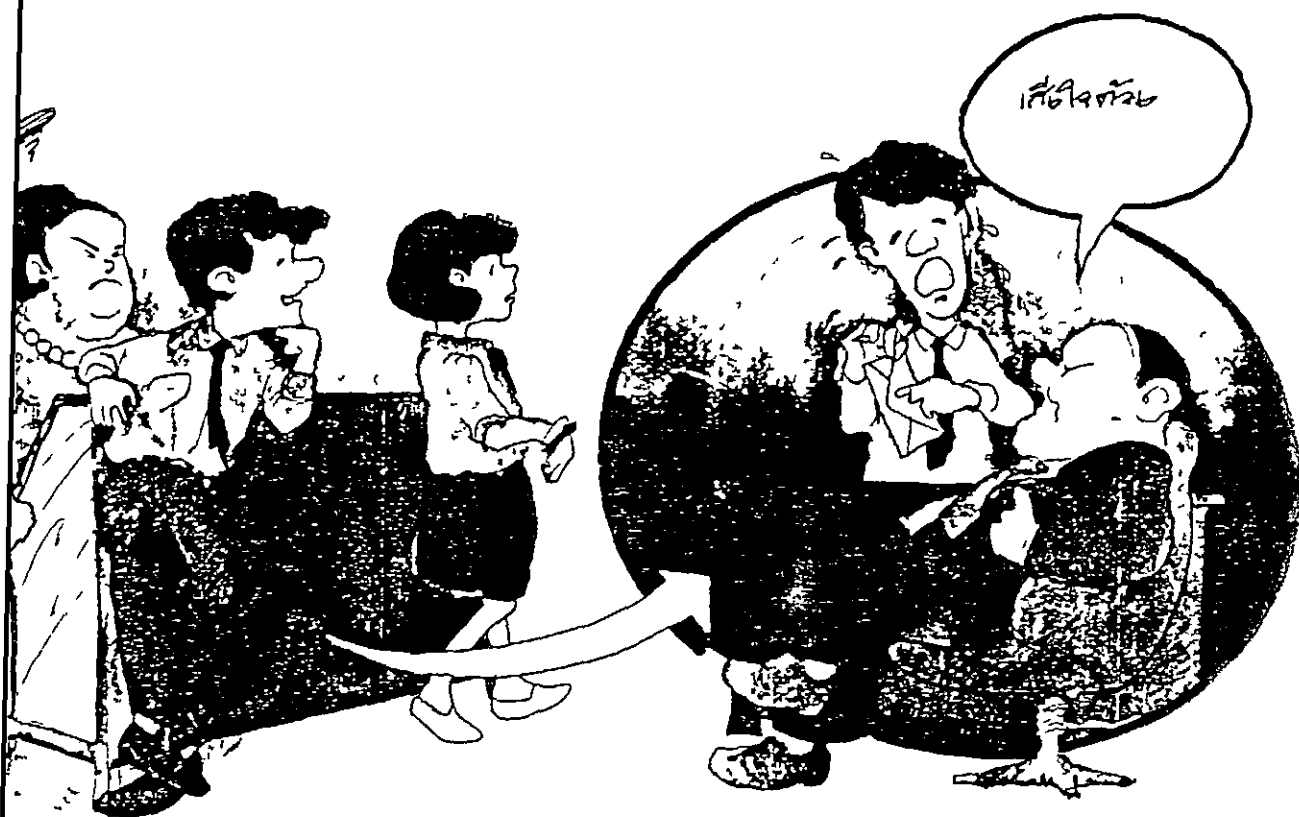
หมายเหตุ ข้อ 1 - 4 ใช้เวลา 10 นาที ข้อ 5 ใช้เวลาดังกลุ่มละ 3 นาที

สถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มพิจารณา มีดังต่อไปนี้

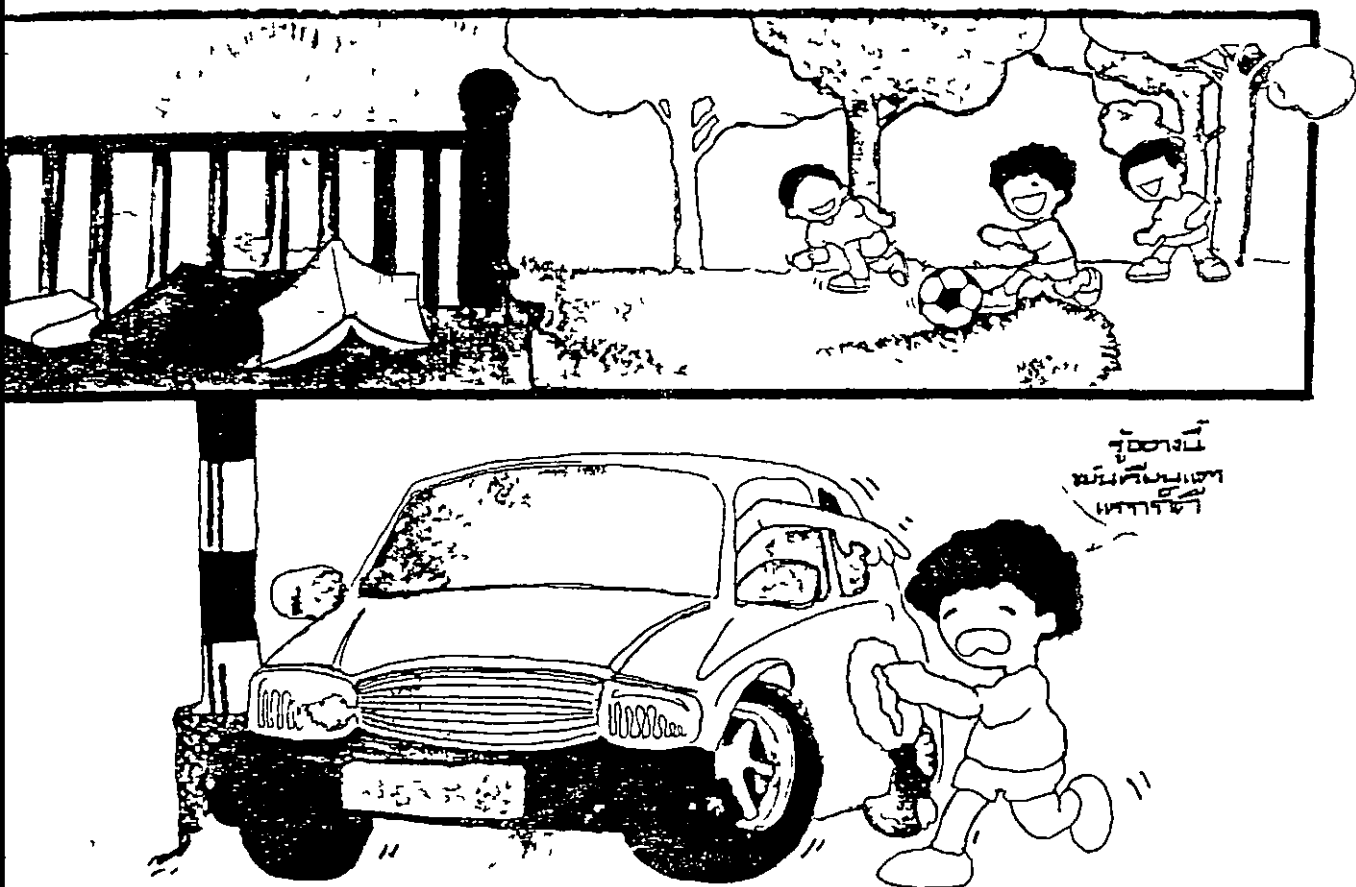
กลุ่มที่ 1

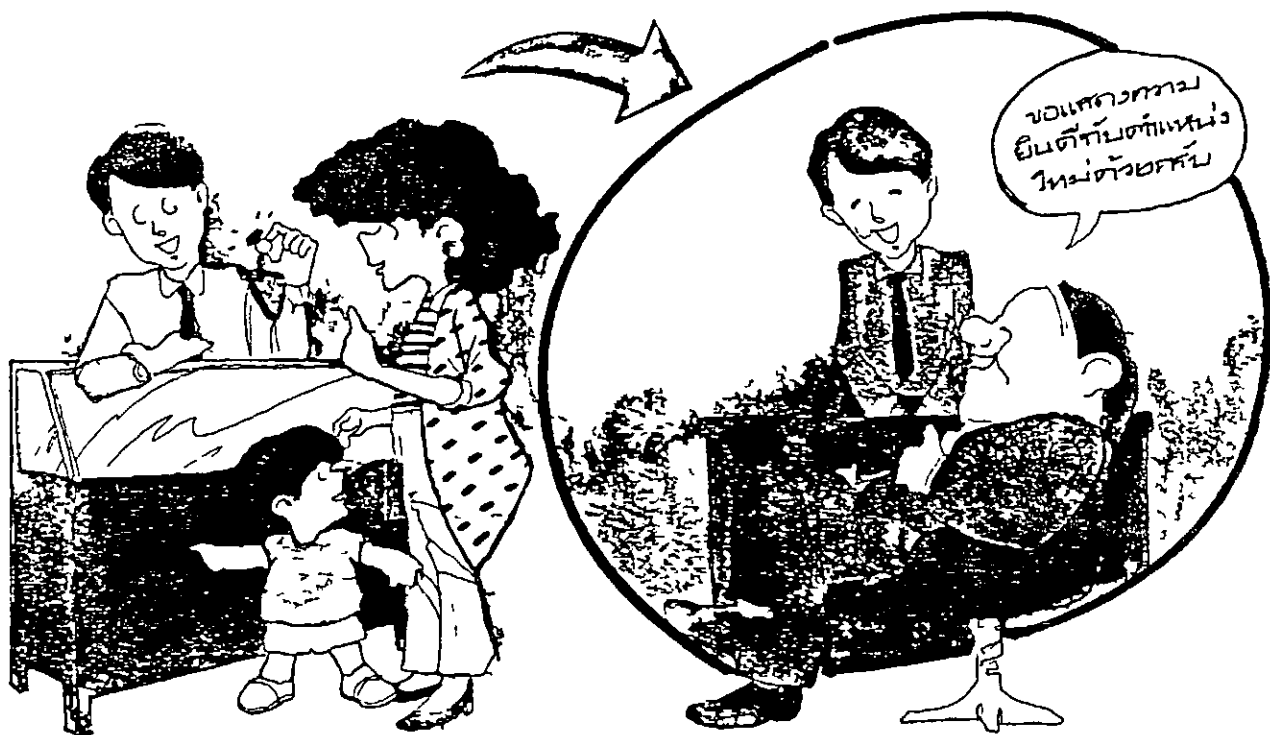
1. แก้วรู้ว่า ถ้าเรียนหนังสืออย่างเอาใจใส่ นั่นหมายความว่าเรียนสม่ำเสมอ เวลาเมื่อไร
ไม่เข้าใจต้องรีบถามครู ทำแบบฝึกหัดส่งครูตามกำหนด จะทำให้แก้วได้รับผลสำเร็จในการเรียน
เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะมีอาชีพที่มั่นคง มีอนาคตสดใส

2. บุพธนา เป็นพนักงานขายของหน้าร้าน เราไม่รู้ว่าการที่เราชอบเดินไปคุยกับพนักงานสาว ๆ ในแผนกอื่น ไม่สนใจก่อนรับและเช็ดจานลูกค้าให้ซื้อสินค้า จะทำให้สินค้าในแผนกของเราขายได้น้อย และทำให้ผู้จัดการไม่พอใจถึงกับโทษของชาวใต้

3. กลายเป็นละเลยไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ไม่นับนั้นหมายความว่าเรียน มักเอาเวลาไปเล่นสนุกสนานกับเพื่อน ๆ หากเรียนน้อย ไม่สนใจทำแบบฝึกหัดส่งครูตามกำหนด จึงเวลานี้เป็นเหตุให้กลายเป็นสอบตกและเรียนไม่จบในที่สุด เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะต้องทำงานที่ต้องใช้กำลังและมีรายได้น้อย

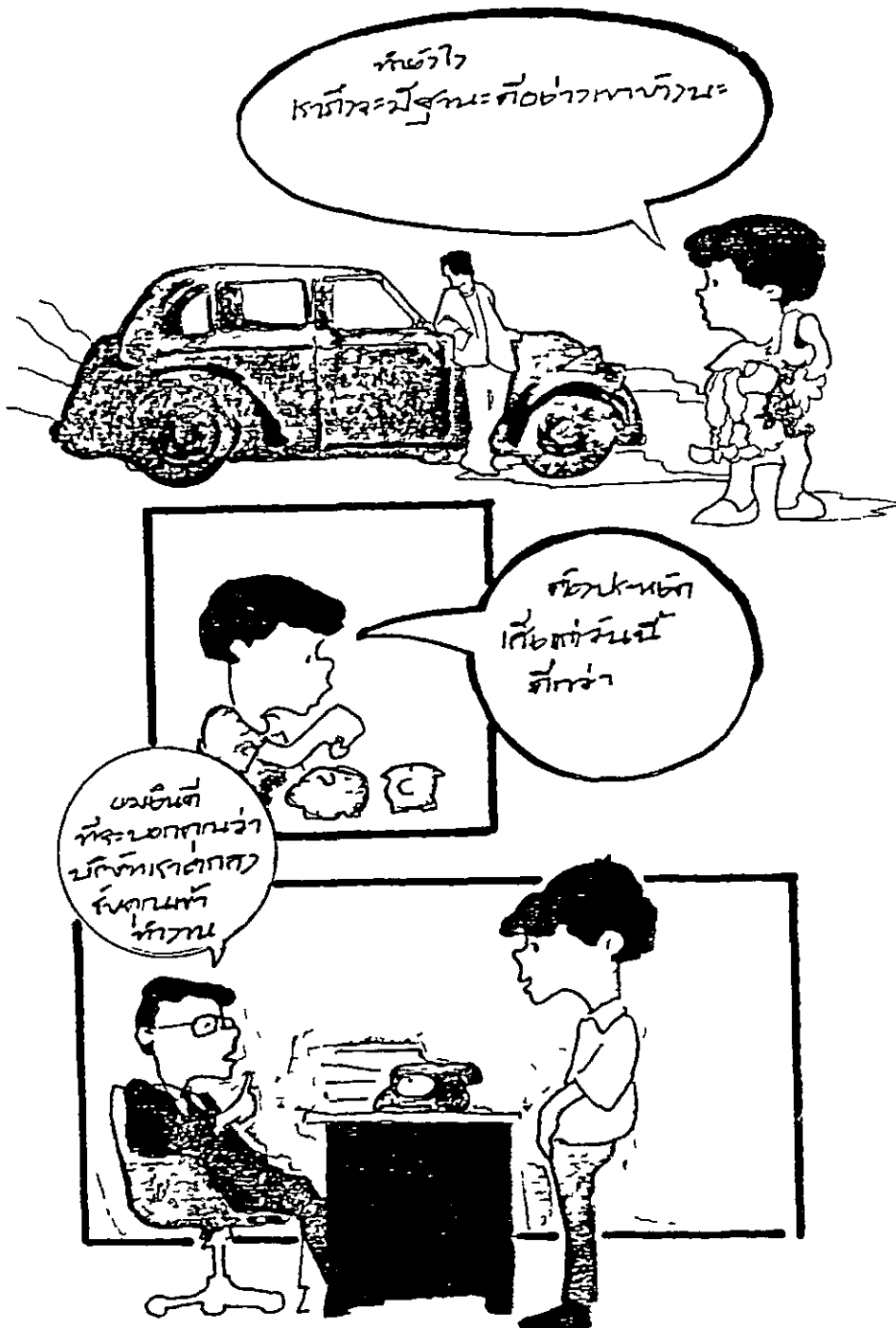

4. สมชาย เป็นพนักงานขายของหน้าร้าน เขาเป็นคนที่เอาใจใส่ลูกค้าของเขา คือ จะจัดสินค้าเป็นระเบียบและดูแลหน้าซื่อ เขามักกล่าวเชิญชวนลูกค้าให้ซื้อสินค้าด้วยกิริยาว่าจาที่สุภาพ อ่อนน้อม จนทำให้เขามียอดขายสูงกว่าพนักงานคนอื่น ๆ ผู้จัดการพอใจ และอาจให้เขาได้รับ ตำแหน่งที่สูงขึ้น

กลุ่มที่ 2

1. อารยา เรียนคณิตศาสตร์ไม่รู้เรื่อง เธอโทษว่าวิชานี้เป็นวิชาที่ยาก ตัวเองสมองไม่ดี ไม่สามารถเรียนได้ เธอจึงไม่สนใจที่จะเรียน ครูให้ทำแบบฝึกหัดก็ขอเพื่อนลอกส่งครู เมื่อเธอสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเธอสอบไม่ผ่าน เพราะว่าข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์ไม่ได้

2. ชาย เป็นเด็กกำพร้า ต้องหาเลี้ยงตัวเองมาตั้งแต่เป็นเด็ก เขาสังเกตเห็นคนที่มีความรู้สูงส่วนมาก ใฝ่หางานที่มีรายได้สูง เขาต้องการที่จะเป็นเช่นนั้นบ้าง เขาจึงเก็บเงินที่เขาหาได้ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนหนังสือจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้เขาสามารถหางานที่มีรายได้สูงขึ้นและเขาคงใจว่าจะหาทางเรียนในชั้นสูงต่อไป

5. วิวิษา เรียนคณิตศาสตร์ไม่รู้เรื่อง แต่เธอสังเกตเห็นเพื่อนที่เรียนไม่เก่งไปกว่าเธอ สามารถเรียนคณิตศาสตร์ได้เข้าใจดี เธอต้องการเก่งวิชาคณิตศาสตร์ เพราะต้องนำไปสอยเข้ามหาวิทยาลัย เธอจึงเอาใจใส่เรียนวิชานี้เพิ่มขึ้น โดยหมั่นพยายามทำความเข้าใจถึงเรียนทุกครั้ง ค้นหาแบบฝึกหัด จนในที่สุดเธอไม่เห็นว่าการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ยากอีกต่อไป

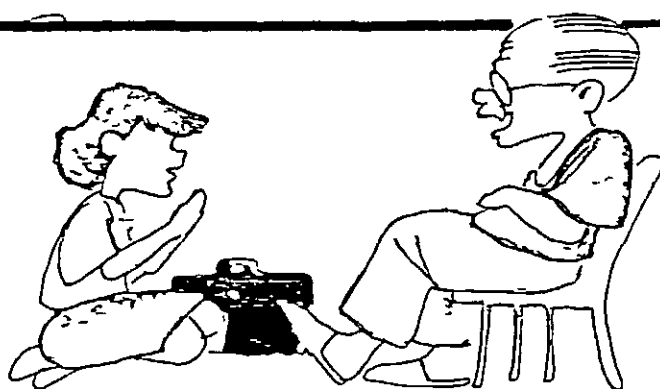
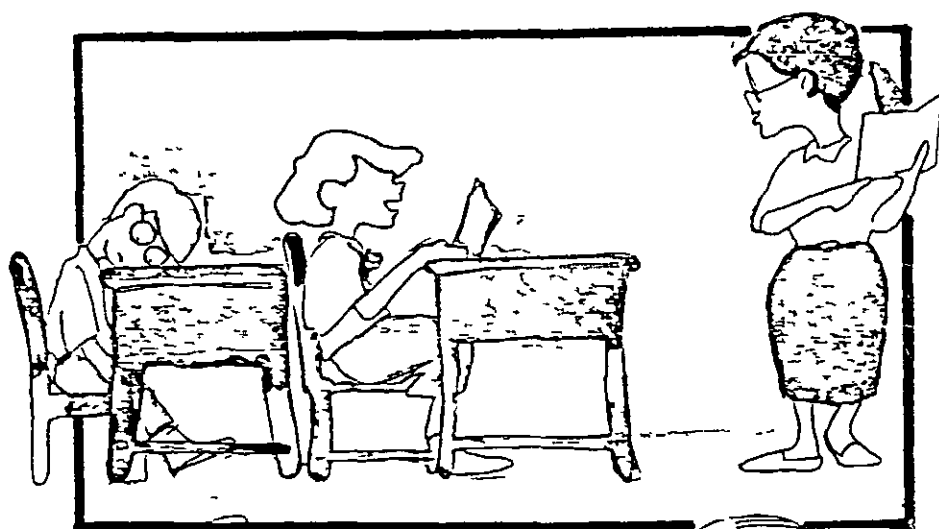
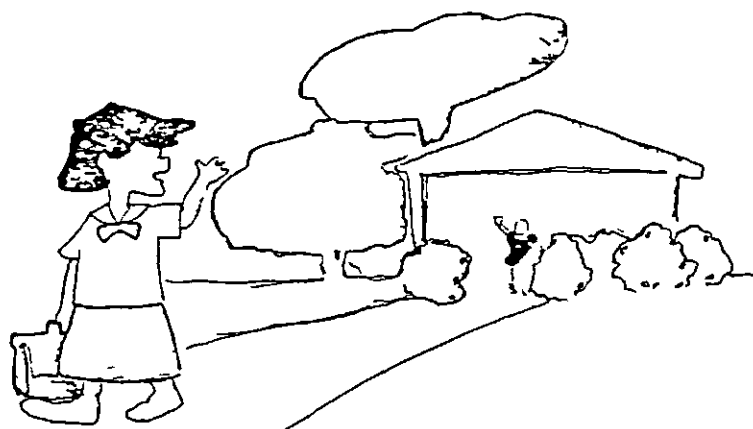

4. ีจ๋า เป็นเด็กกำพร้า เรามีน้ำควยใช้ความดูแลและใช้การศึกษา ีจ๋า มีความไ่้นั้นก็จะเป็้มนักธุรกิจในอนาคต แะ ีจ๋าจะชอบความสบายรักสนุกมากกว่าจะหมกหมุ่นในการเรียน นอกจากนี้เรายังไม่ช่วยทำงานไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานที่โรงเรียนหรือที่บ้าน

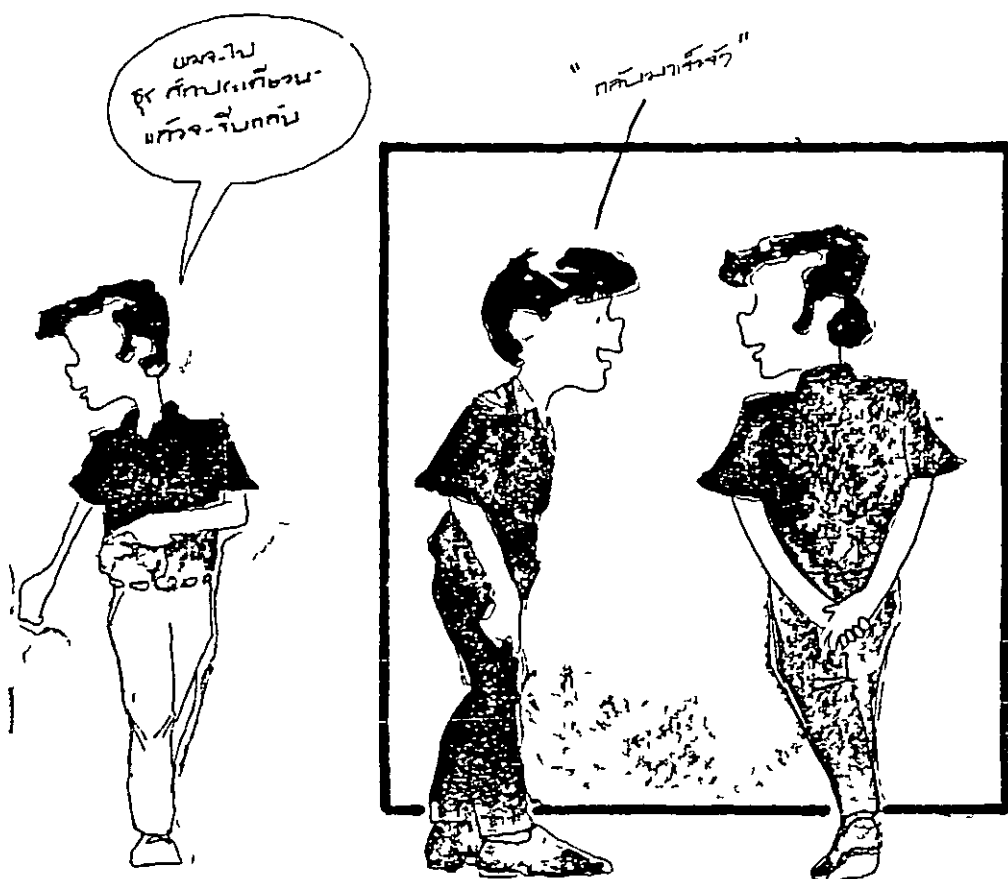
กลุ่มที่ 3

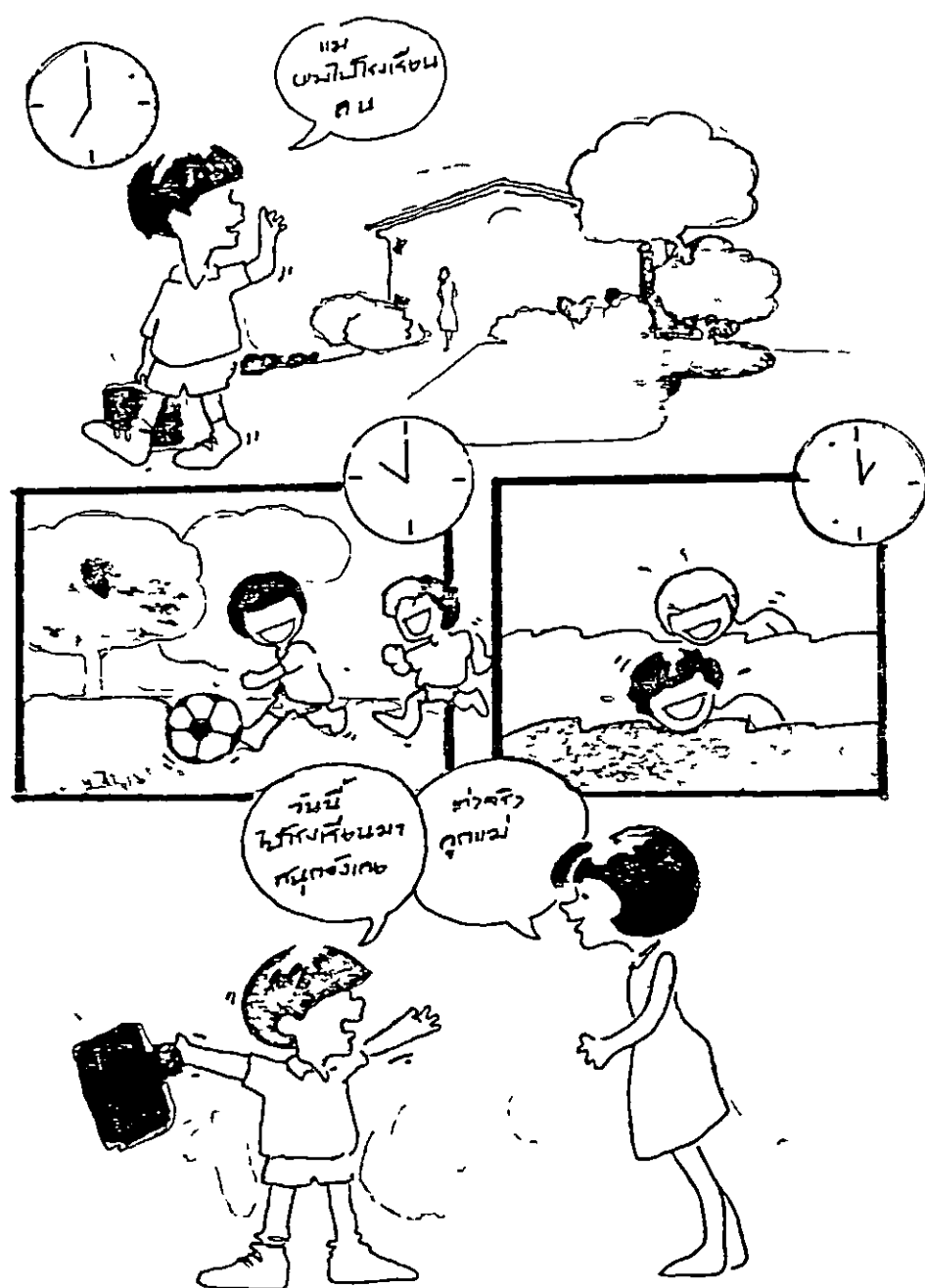
๑๖ นายอุดม เป็นข้าราชการตำแหน่งนักวิชาการศึกษา เราหาเงินซื้อแกเข้ทุกวัน แต่ในเวลาราชการเราจะซ่อนน้ําดื่มกับน้ํารองอกนอกสถานที่เสมอ โดยอ้างว่าไปฝึกของงานราชการ แต่แท้จริงเราเอาเวลารวนไปฝึกของงานส่วนตัวเพราะที่บ้านทำธุรกิจ

2. ว. ที่ มาโรงเรียนแต่เช้าทุกวัน เธอขยันเรียน ตั้งใจฟังครูขณะที่ครูสอน เธอจะหยุดเรียนเฉพาะวันที่เธอป่วยจริง ๆ และมีใบลาให้ผู้ปกครองเซ็นรับรองมาได้ทุกครั้ง

3. นายเดวี เป็นข้าราชการตำแหน่งนักวิชาการศึกษา เราต้องออกไปติดต่องานราชการ
นอกสถานที่บ่อยครั้ง ทุกครั้งที่เขาจะไปไหนเขาจะบอกเพื่อนร่วมงานให้ทราบ เพื่อติดต่อกับเวลา
ก่อน ถ้างานเสร็จแล้วยังไม่หมดเวลาราชการเขาจะกลับมาทำงานของเราต่อจนกระทั่งหมดเวลา
ราชการ

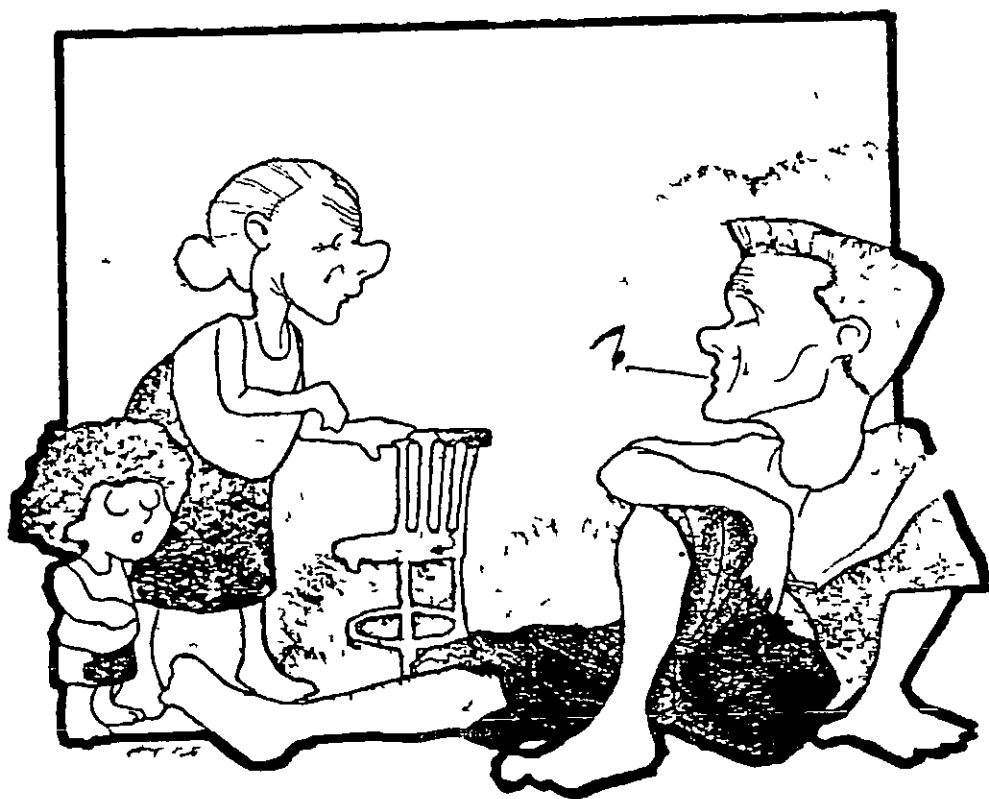
4. ปรีชา แจ่มกัเหมือนกับจะไปโรงเรียนทุกเช้า แต่ไม่เข้าโรงเรียน ทางบ้านเข้าใจว่า
 ปรีชาไปโรงเรียนทุกวัน ทางโรงเรียนก็คิดว่าปรีชาขาดเรียนโดยทางบ้านรู้ เพราะมีใบลามาให้
 ทุกครั้ง แต่แท้จริงแล้วปรีชาก็กับเพื่อนแม่ไปเที่ยวเล่นกันอย่างสนุกสนาน จนถึงเวลาก็กลับบ้าน

กลุ่มที่ 4

-

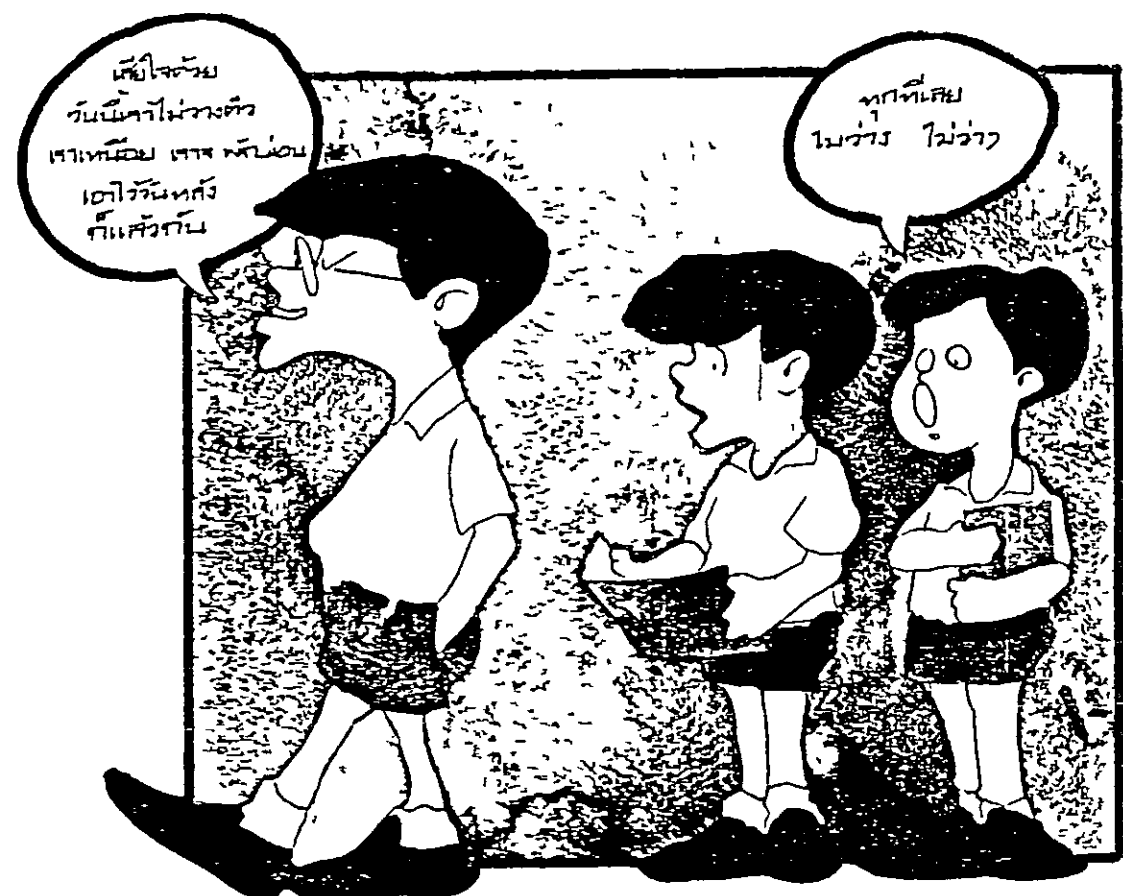
๑. นาย แม่ มีฐานะค่อนข้างยากจน มีอาชีพรับจ้างทำงานทุกอย่าง เรามีรายได้น้อย
ไม่เพียงพอที่จะทำกินและขายครัว แต่เขาเป็นคนมีน้ำใจ เกื้อหนุนมาจากร่องมือ เราช่วยเหลือ
ถ้าไม่เป็นการเสียมากกว่าแรง เราจะรับทำด้วยความเต็มใจ

2. นายเชิด มีอาชีพเป็นกรรมกรหาเช้ากินค่ำ มีรายได้น้อย เขาไม่ขวนขวายสิ่งใดกับใคร ถ้าเขาไม่มีงาน เขาจะนอนอยู่กับบ้านเฉย ๆ เมื่อเพื่อนมาหาขอร้องให้เขาช่วยทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด แม้จะเป็นงานที่เล็กน้อย เขามักจะปฏิเสธอย่างไม่มีเยื่อใยเสมอ

๕. สมใจ เป็นเด็กที่เรียนหนังสือเก่ง เธอมักจะสอบได้คะแนนดีแทบทุกวิชา แต่เธอไม่
 พยายามตรงข้ามเธอต้องการได้เพื่อน ๆ สอบได้คะแนนดีเช่นเดียวกับเธอ ดังนั้นเมื่อเพื่อนมาขอ
 ใ้เธอช่วยอธิบายวิชาที่ไม่เข้าใจ เธอจะอธิบายด้วยความเต็มใจ และเธอยังใจแค่มานำกับเพื่อน ๆ
 ไปรู้จักวิธีเรียน หนังสือที่ถูกต้อง จึงเธอเคยปฏิบัติได้มาแล้วอีกด้วย

4. กิตติ เป็นคนที่เรียนหนังสือเก่งมากคนหนึ่ง เขามักสอยไค้คะแนนสูงเป็นที่หนึ่งของห้องเสมอ แต่เราไม่ต้องการให้เพื่อน ๆ มีคะแนนก็เท่าเรา ดังนั้นเมื่อเพื่อน ๆ มาขอร้องไห้ช่วยอธิบายวิชาที่เรียนแล้วไม่เข้าใจ กิตติมักจะหาวิธีเลื่องไม้มอบอธิบายให้เพื่อนฟังเสมอ จนเพื่อน ๆ ระอาไม่มาขอร้องไห้ก็กลัวช่วยอธิบายสิ่งที่เราไม่เข้าใจอีก

หลังจากกรมกำหนดเวลาแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมา
รายงานหน้าชั้นเรียนตามลำดับที่จับฉลากได้ (คำตอบที่คาดหวัง)

นักเรียนกลุ่มที่ 1 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และ
สถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ แก้วและสมชาย
ทำงานอย่างเอาใจใส่ เพราะรู้อยู่ที่จะเกิดผลดีกับตนเอง ให้ชื่อ
สถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้รู้เหตุผล
ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2
และสถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ ยุพนา
และพลอย ละเลยไม่สนใจทำงาน เพราะไม่รู้ว่าจะทำให้เกิด
ผลเสียกับตนเอง ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ไม่รู้เหตุผล

นักเรียนกลุ่มที่ 2 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และ
สถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ ชายและวิริยา
เป็นเด็กที่มีความพยายามสูง เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการในทางที่ชอบ
ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้มีความเพียร
ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1
และสถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ อารยา
และศักดิ์ เป็นผู้ไม่มีความพยายาม เพราะไม่ชอบหาสิ่งที่ยาก ให้
ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ไม่มีความเพียร

นักเรียนกลุ่มที่ 3 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และ
สถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ วันดีและนายเสวี

เป็นผู้กระทำในสิ่งที่ดี คือกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ขัดต่อกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ประพฤติดี หรือผู้กระทำในสิ่งที่ไม่มีโทษ

ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และ สถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกัน คือ นายอุดมและ ปรึกษาก่อทำในสิ่งที่ไม่ดี คือกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ผิดระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้มีความประพฤติไม่ดี หรือผู้กระทำในสิ่งที่ทำให้เกิดโทษ

- นักเรียนกลุ่มที่ 4 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
- ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และ สถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกันคือ นายแมนกับ สมใจ เป็นผู้ที่มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ชื่อ สถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี
- ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และ สถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกัน คือ นายเชิดและ กิตติ ไม่ชอบให้ความช่วยเหลือผู้ใด แม้ตนเองจะสามารถทำได้ก็ตาม ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ไม่มีน้ำใจหรือคนเห็นแก่ตัว

หมายเหตุ

การพิจารณาสถานการณ์ การตั้งชื่อ ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานนั้น อาจไม่ตรงกับคำตอบที่ครูคาดหวังก็ได้ ดังนั้นครูควรใช้คำถามช่วย ให้นักเรียนได้สังเกตที่ต้องการ

ครูสรุปและอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม พร้อมทั้งชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า ลักษณะ ที่นักเรียนพิจารณาจากสถานการณ์นั้นเป็นเพียงลักษณะหนึ่งของหลักธรรมพละ 4 และให้ นักเรียนอ่านเพิ่มเติมจากหนังสือแบบเรียนพระพุทธศาสนา ส.048 และ ส.049

2. กิจกรรมชั้นสังเกต

ครูให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างมาล่วงหน้า

กรณีตัวอย่าง

สุคาเป็นบุตรสาวของ นางลัดดา และนายผจญ ซึ่งเป็นผู้มีฐานะดี ในจังหวัด นครราชสีมา นางลัดดามีอาชีพเป็นพยาบาล ส่วนนายผจญไปเป็นผู้กำกับการตำรวจนคร ที่จังหวัดอุดรธานี และไปไถ่กรรมาใหม่อีกคนหนึ่ง เมื่อสุคาเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว มารดาได้ส่งสุคาเข้าเรียนต่อในกรุงเทพฯ โดยฝากฝังให้อยู่กับเพื่อนสนิท เนื่องจาก นางลัดดามีอาชีพเป็นพยาบาลจึงไม่ค่อยมีเวลามาดูแลบุตรสาวมากนัก บิดาถึงแม้จะมีเวลา พอลึกตัวไต่บ้าง แต่ก็ไม่สนใจ เพราะถือว่า เป็นหน้าที่ของผู้เป็นแม่ เขาจะส่งเงิน มาให้ตามที่บุตรสาวเขียนจดหมายไปขอเท่านั้น เพื่อเป็นการศรัทธาความหรือให้พ้นข้อ กล่าวน้าวว่าเขาไม่เอาไวใส่ลูก สุคาจึงมีเงินใช้จ่ายอย่างชุ่มเฟื้อย เพราะขอได้ทั้งพ่อ และแม่ หลังเลิกเรียนเธอจึงมักไปเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อสิ่งของที่เธอ พอใจอยู่เสมอ ทำให้กลับบ้านไม่ตรงเวลา สุคารู้สึกไม่สะดวกใจที่ต้องอาศัยอยู่บ้านเพื่อน ของมารดา และรู้ว่าเธอถูกแอบมองอย่างตำหนิเมื่อกลับบ้านค่ำ เธอจึงจดหมายขออนุญาต มารดาไปอยู่หอพักกับเพื่อน โดยอ้างเหตุผลว่าที่โรงเรียนจำกัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนมาก บางครั้งกลับถึงบ้านค่ำมักเป็นการรบกวนเจ้าของบ้าน มารดาเห็นว่าบุตรสาวโตพอจะ รับผิดชอบตนเองได้แล้วและไม่อยากรบกวนเพื่อนจึงอนุญาต

สุคาจึงได้ย้ายมาอยู่หอพักตามปรารถนา ทำให้เธอมีอิสระที่จะทำอะไรตามใจชอบ มากขึ้น เธอเริ่มคบเพื่อนมากมีทั้งเพื่อนหญิงและเพื่อนชาย คึกคักทางสนุกสนาน โดย ไปเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ เช่น ไปกินอาหารตามคอฟฟี่ช็อป ไปฟังเพลงดิสโก้เธค แม้กระทั่งไปท์คลับและอื่น ๆ ฯลฯ ครั้งแรก ๆ จะไปเที่ยวนาน ๆ ครั้ง เพราะยังห่วง เรื่องการเรียน กลัวเรียนไม่ทันเพื่อนต่อมาจึงค่อยเพิ่มถี่ขึ้นเรื่อย ๆ จนเห็นการไปเที่ยว เป็นเรื่องธรรมดา ในช่วงนี้เธอเริ่มไม่สนใจการเรียน ไปโรงเรียนสายและขาดเรียน เป็นประจำ ผลการเรียนต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด ครูประจำชั้นเริ่มเพ่งเล็งและวิตกว่า

สุคาอาจไม่มีสิทธิ์สอบปลายภาค เนื่องจากเวลาเรียนไม่พอจึงส่งเรื่องให้อาจารย์
ฝ่ายปกครองดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนในเรื่องความประพฤติของสุคา นักเรียน
ลองช่วยกันคิดถึงอนาคตของสุคาว่าจะได้รับผลอย่างไรบ้าง จากการประพฤติดังเช่นนี้

ครู เรื่องนี้การตั้งชื่อว่าเป็นอย่างไร

นักเรียน (ทั้งชั้น) ช่วยกันเสนอชื่อเรื่อง

ครู สอบถามความเห็นของนักเรียน แล้วเลือกชื่อตามมติของนักเรียนส่วนใหญ่

ครู ปัญหาสำคัญของเรื่องนี้ได้แก่อะไรบ้าง

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง)

1. ความเป็นอยู่ภายในครอบครัว
2. การใช้จ่ายของสุคา
3. ความประพฤติของสุคา

ฯลฯ

3. กิจกรรมชั้นอธิบาย

ครู ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง)

1. สุคาไม่พอใจการกระทำของพ่อ
2. สุคาไม่ได้รับความเอาใจใส่ ดูแล จากพ่อแม่เท่าที่ควร
3. พ่อแม่ให้เงินค่าใช้จายแก่สุคามากเกินไปจนจำเป็น
4. สุคาประพฤติดังโดยไม่คิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล
5. สุคาไม่รู้จักการใช้จ่ายเงิน การใช้เวลาว่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์
ต่อตนเอง

ฯลฯ

4. กิจกรรมขั้นทำนาย

ครู
นักเรียน ถ้าสุคาประพฤติปฏิบัติตนเช่นนี้ต่อไป จะเกิดผลเช่นไรแก่สุคาในอนาคต
(คำตอบที่คาดหวัง)

1. เรียนไม่สำเร็จ
2. ประพฤติตนในทางเสื่อมเสียชื่อเสียงต่อตนเองและครอบครัว
3. ไม่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพที่ดี ฝืนกันคง

ฯลฯ

ครู ถ้าสุคาใช้หลักกรรมผละ 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติตน สุคาจะมีลักษณะ
เป็นคนเช่นไร

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง)

1. สุคาจะปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ทำให้
 - ตั้งใจเรียน
 - ไม่เที่ยวเตร่
 - ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

ฯลฯ

2. จะเป็นผู้มีความเพียรในทางที่ถูกต้อง เช่น
 - มานะในการศึกษาเล่าเรียนจนสอบได้คะแนนดี
 - ออกทนต่อสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการกระทำดี
3. ละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
ไม่ปฏิบัติผิดกฎข้อบังคับของโรงเรียน ของสังคม
4. จะเป็นผู้มีความเชื่อเพื่อแผ่แผ่ต่อคนทั่วไป มีกิริยาวางใจ ไม่ถูก
เหยียดหยามผู้ที่คอยกว่า และประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย

5. กิจกรรมขั้นควบคุม หรือนำไปใช้

- ครู
1. นำสถานการณ์ที่เป็นปัญหามาให้นักเรียนคิดแก้ไขโดยใช้หลัก
กรรมผละ 4

2. ให้นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่นักเรียนรู้จักและคิดว่าปฏิบัติตามหลักธรรมในพละ 4 โดยให้ชี้แจงว่าปฏิบัติตามหลักธรรมในหัวข้อใด (ครูอาจเสนอแนะบุคคลที่ปฏิบัติหลักธรรมพละ 4 เพื่อเป็นตัวอย่างบ้างก็ได้)

3. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรม (คำตอบที่คาดหวัง) ประโยชน์ของหลักธรรมพละ 4 ได้แก่

1. ทำให้ตนเองมีความสุขเป็นอยู่อย่างสงบสุข และทำให้สังคมสงบสุข
2. ไม่มีผู้คิดปองร้าย เป็นที่รักของคนทั่วไป
3. ประสบผลสำเร็จในชีวิตทุกด้าน

ฯลฯ

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมพละ 4

หมายเหตุ แผนการสอนนี้ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ เป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีการเขียน นายกิตติศักดิ์ วัฒนวุฒิพงศ์ เป็นผู้เขียนภาพการ์ตูนประกอบสถานการณ์

แผนการสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง อริยวัฑฒิ 5 หลักความจริงขององงามของอารยชน (เวลา 5 คาบ)

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติ
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. หลังจากจบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นสั่งกับแนวทางแล้ว นักเรียนสามารถ
 - 1.1 บอกองค์ประกอบของหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้ถูกต้อง
 - 1.2 อธิบายความสัมพันธ์ของธรรมะในหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้ถูกต้อง
 - 1.3 บอกความหมายของหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้ถูกต้อง
 - 1.4 วิเคราะห์ลักษณะของหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้ถูกต้อง
2. หลังจากได้ศึกษาเรื่องราวจากกรณีตัวอย่างที่ครูกำหนดให้แล้วนักเรียนสามารถ
 - 2.1 บอกปัญหาของเรื่องในกรณีตัวอย่างดังกล่าวได้
 - 2.2 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาได้ถูกต้อง
 - 2.3 บอกวิธีแก้ปัญหโดยใช้หลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้
 - 2.4 ยกตัวอย่างบุคคลที่ปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้
 - 2.5 เสนอแนะวิธีปฏิบัติตนโดยยึดหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้ถูกต้อง
 - 2.6 บอกคุณค่าและประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้

เนื้อหา

อริยวัฑฒี 5 แปลว่า ความเจริญอันประเสริฐ หมายถึง ความเจริญในทางดีทางธรรม เป็นความเจริญด้านจิตใจ ไม่ใช่ความเจริญด้านวัตถุ ประกอบด้วยธรรมะ 5 ประการ คือ

1. ศรัทธา คือ ความเชื่ออย่างมีเหตุมีผล
2. ศีล คือ ความประพฤติดี ประพฤติชอบ
3. สุตะ คือ การสดับตรับฟัง หรือการศึกษาเล่าเรียน
4. จาคะ คือ ความเสียสละ
5. ปัญญา คือ ความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ รู้คิด รู้พิจารณา ฉลาดในความเจริญ ความเสื่อม รู้วิธีการหลีกเลี่ยงความเสื่อม และรู้วิธีทำให้เกิดความเจริญ

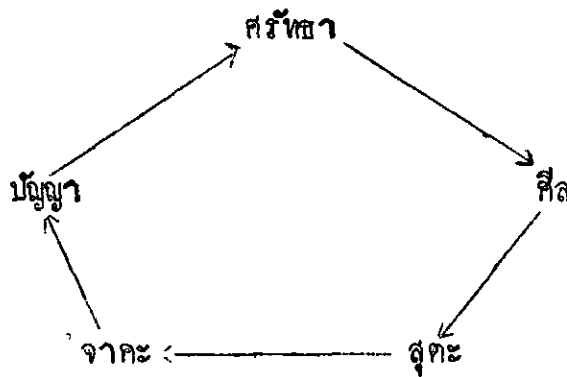
สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือแบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ส.048 ส.049
2. สด นการณและภาพประกอบ
3. กรณีตัวอย่าง
4. บัตรคำสั่ง

สังกัปและหลักการสำหรับการเรียนรู้

1. สังกัป ให้นักเรียนเข้าใจสังกัปต่อไปนี้
 - 1.1 ผู้ที่เชื่อผลของการกระทำ
 - 1.2 ผู้ปฏิบัติตามศีลข้อ 4
 - 1.3 ผู้มีสุตะ
 - 1.4 ผู้มีปัญญารู้วิธีหลีกเลี่ยงความเสื่อม
2. หลักการสำหรับการเรียนรู้

การปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒี 5 ต้องปฏิบัติให้ครบทั้ง 5 ประการ และให้ติดต่อกันเป็นวัฏจักร ดังแผนภูมิ

อริยวัฑฒิ 5

สถานการณ์การเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1. กิจกรรมชั้นสังเกตกับแนวทาง

ครูวัดกิจกรรมให้ความรู้พื้นฐาน เพื่อให้เข้าใจและใ้สังกับการปฏิบัติตนตามหัวข้อธรรมะในหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา สัจจะ จาคะ และปัญญา โดยดำเนินการดังนี้

- 1.1 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน
- 1.2 ครูแจกสถานการณ์และบัตร คำสั่งให้แต่ละกลุ่มพิจารณา
- 1.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลาก เพื่อเลือก

ลำดับที่สำหรับรายงาน

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้กลุ่มละ 4 สถานการณ์
2. แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทของการกระทำที่ถูกต้อง และการกระทำที่ไม่ถูกต้อง อย่างละ 2 สถานการณ์
3. ให้วิเคราะห์ลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกันของสถานการณ์แต่ละประเภท
4. ตั้งชื่อสถานการณ์ประเภทละ 1 ชื่อ
5. เมื่อดำเนินการตามข้อ 2, 3 และ 4 แล้ว ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมารายงาน

หมายเหตุ ข้อ 1 - 4 ใช้เวลา 10 นาที ข้อ 5 ใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที

สถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มพิจารณา มีดังต่อไปนี้

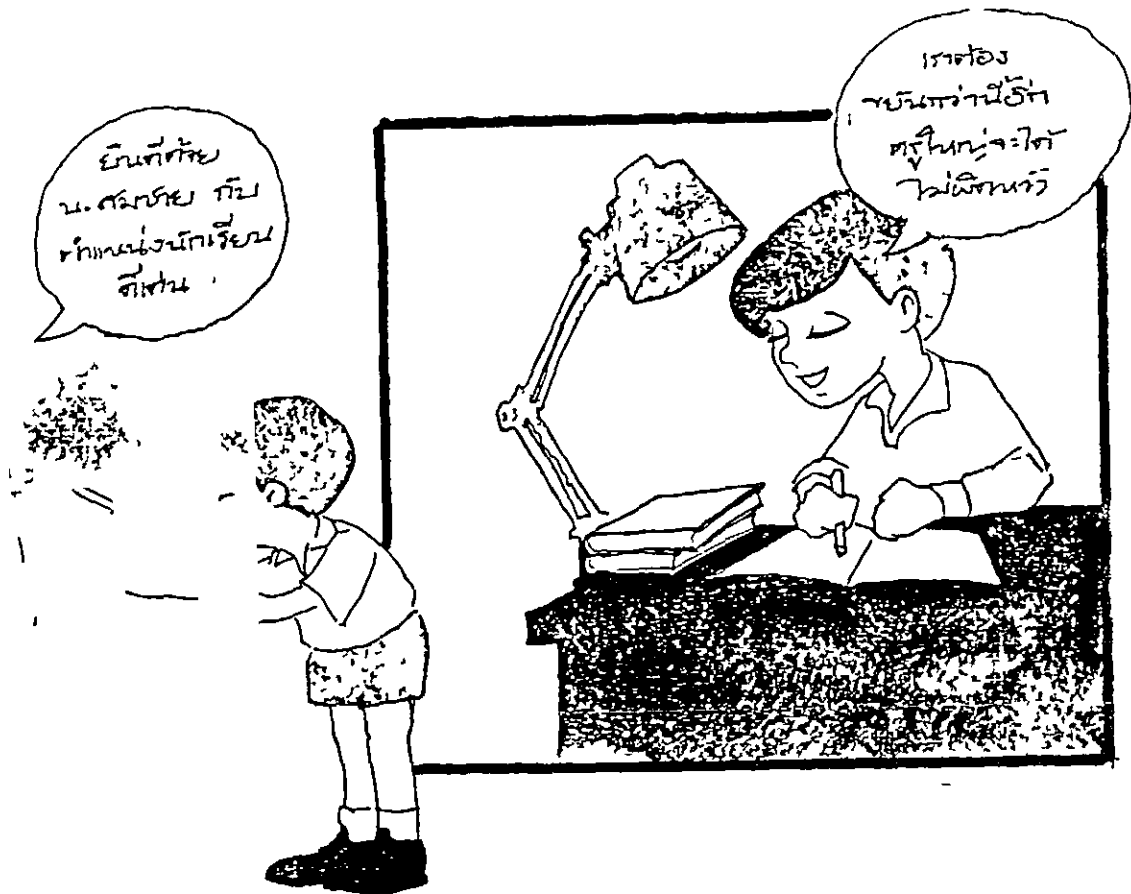
กลุ่มที่ 1

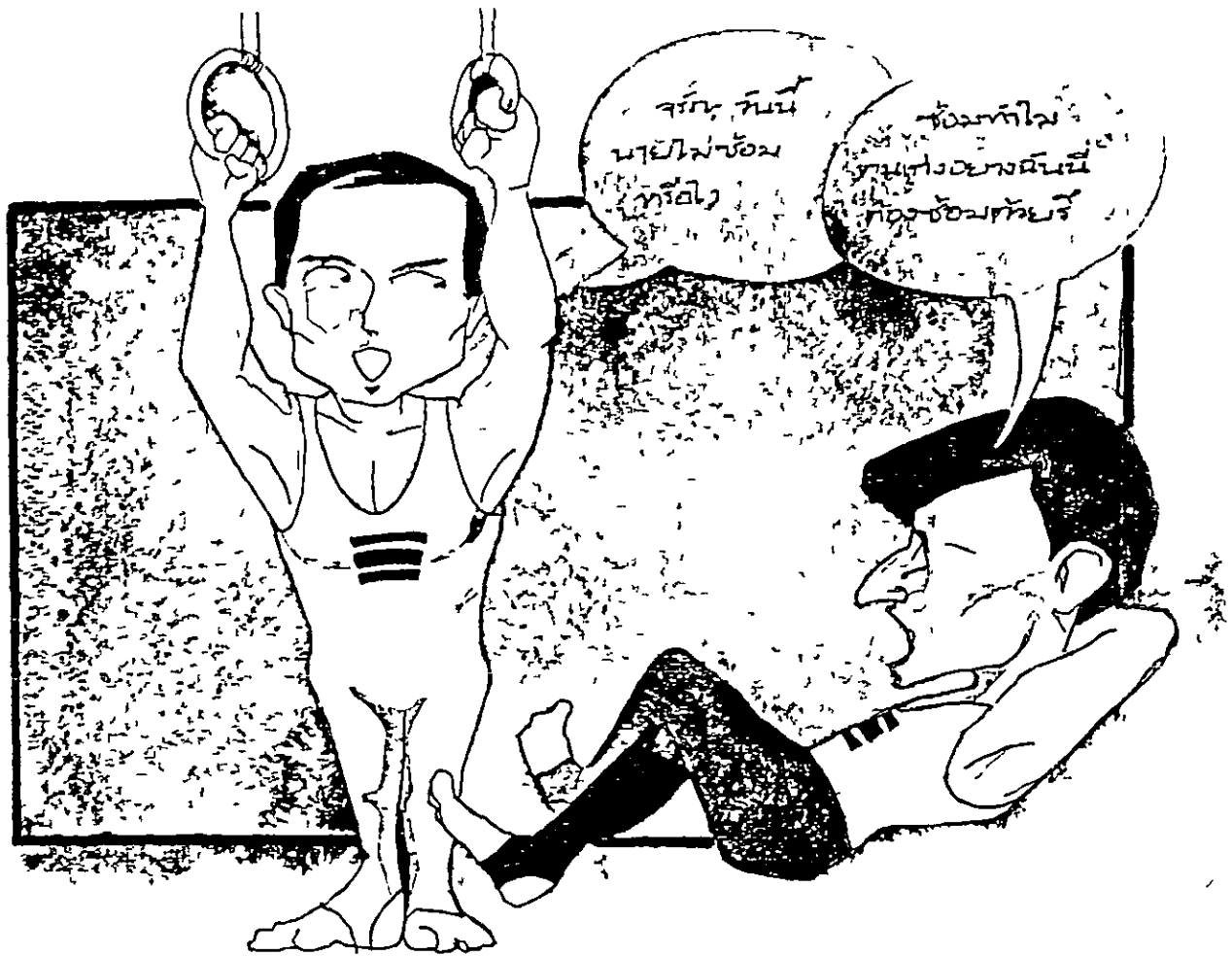
1. มวย เป็นนักมวยสมัครเล่น เขาได้รับเหรียญทองจากการแข่งขันกีฬาเอเชียเกมส์ ครั้งที่แล้ว เขาภูมิใจมาก และตั้งใจว่าจะพยายามทำให้ได้เหรียญทองอีกจากการแข่งขันครั้งต่อไป . เขาจึงหาเวลาว่างไว้ฝึกซ้อมมากขึ้น เพราะเชื่อว่าการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ได้รับชัยชนะ

2. สิ่งนี้ สอวิชาต่าง ๆ ไก่คะแนนสูงมากตลอดจึงได้รับคำชมเชยจากครู อาจารย์ว่าเป็นผู้มีสติปัญญาดีและเรียนเก่ง ต่อมา เขาไม่พอใจการสอนของครูคณิตศาสตร์ ทำให้เขาไม่สนใจเรียน บางครั้งไม่เข้าห้องเรียน ทั้ง ๆ ที่เคยเป็นวิชาที่เขาชอบมาก แต่เขาก็ยังมั่นใจว่า จะสามารถสอวิชานี้ไต่คะแนนก็เหมือนเดิม

3. สมชาย ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้รับรางวัลผลการเรียนดีเยี่ยมประจำปีมาแล้วหลายครั้ง สมชายต้องการได้รับตำแหน่งนี้มีเกียรติยศตลอดไป เขาจึงมุ่งมั่นเอาใจใส่ต่อการเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะเขาเชื่อว่า การเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เขาเข้าใจบทเรียนและไต่ระดับสูง

4. จรัญ เป็นนักกีฬายิมนาสติก เขาเคยแข่งขันได้รับเหรียญทองมาแฉ่วหลายครั้ง ทุกคนที่เฝ้าชมการแข่งขันต่างพากันพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าท่ากระโดดของเขาสวยงามและน้อยคนที่จะทำได้ เขารู้สึกภูมิใจและคิดว่ามันเป็นสวรรค์ ถึงแม้ว่าเขาจะมีเวลาสำหรับการฝึกซ้อมน้อยลง เนื่องจากได้รับเชิญไปปรากฏตัวตามสถานที่ต่าง ๆ ก็ไม่ทำให้เขารู้สึกท้อใจสำหรับการแข่งขันในครั้งต่อไป

กลุ่มที่ 2

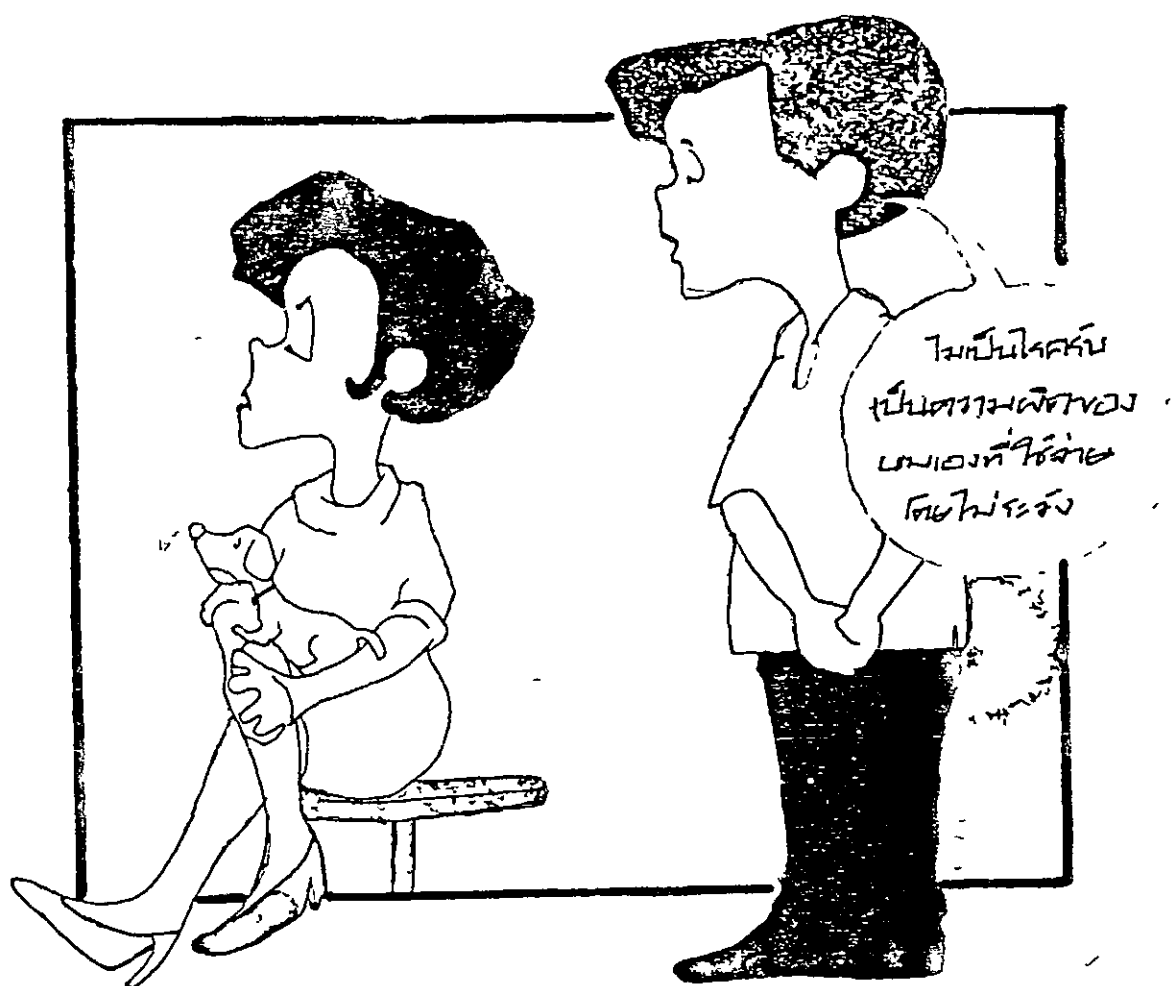
1. นายวันชัย โกธรเป็นนางสมใจใจดีเธอไม่ยอมมาข่มเงิน ทั้ง ๆ ที่นางสมใจตั้งใจให้เห็น
 ความว่า...แล้ว เมื่อนายวันชัยบอกจู่ๆกับเธอด้วยเขา และนางสมใจเขาจะพูดในเชิงนี้...ร้าย
 นางสมใจก็ไปจากความแค้นจริงเสมอ

2. สุวดี เป็นบุตรของผู้มีฐานะยากจน เหมือน ๆ มักจะถูกเป็นเชิงถูกดูให้เจ้าอยู่อยู่เสมอ และไม่ยอมให้เธอเล่นด้วย สุวดีไม่เคยแสดงอาการโกรธเคือง คงพูดจาประนีกับทุกคนควบวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานและมีความจริงใจ

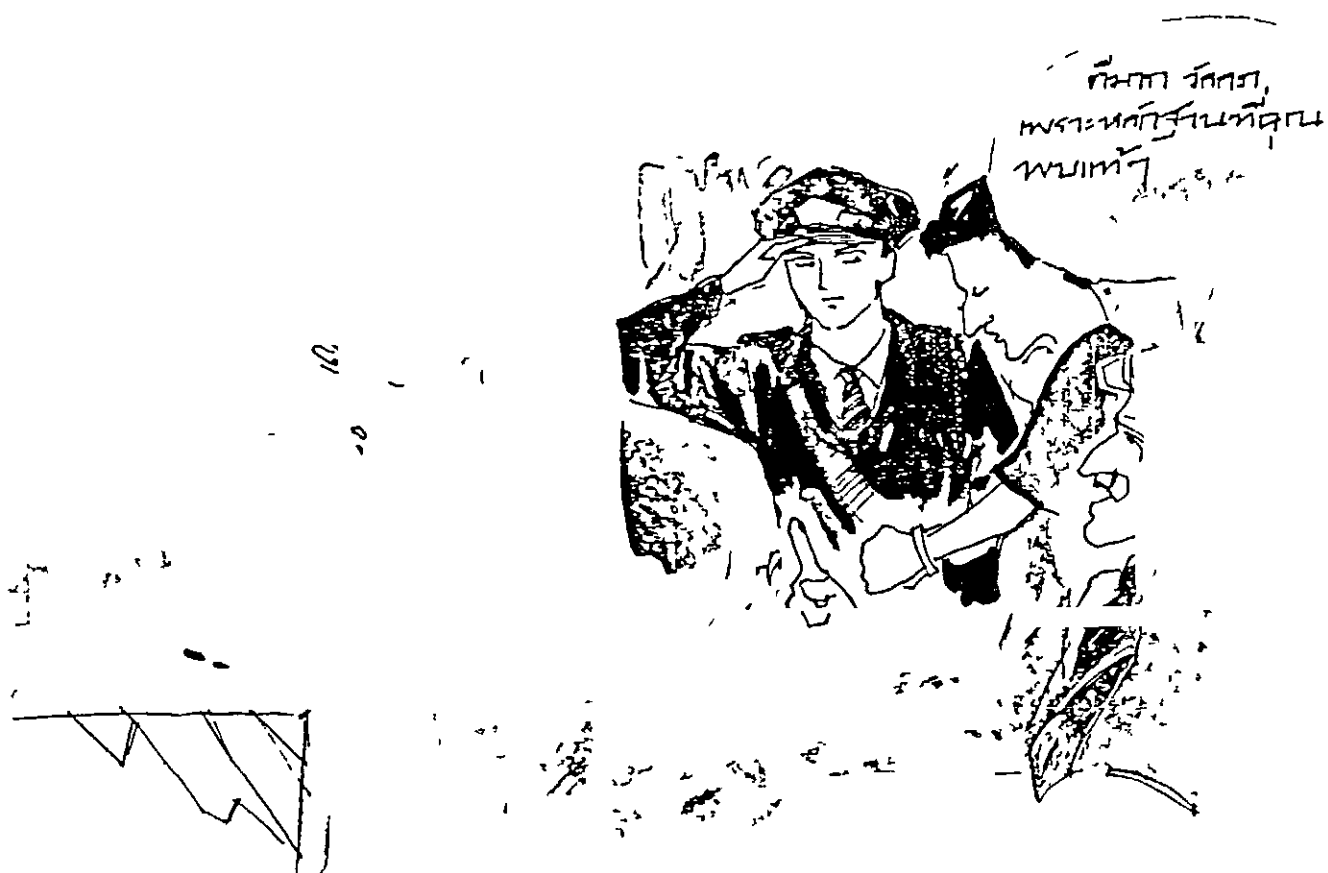

3. นิภาไม่พอใจที่อัมพรหวงไม่ยอมให้เธอเล่นเกมสีกก๊วย เธอจึงบอกเพื่อน ๆ ว่า อัมพรไม่ยอมช่วยเหลืองานที่ได้รับมอบหมายจากครู ทั้ง ๆ ที่ อัมพรเป็นบุคคลที่หาข้อมูลต่าง ๆ มาให้ นิภาเป็นผู้รวบรวม

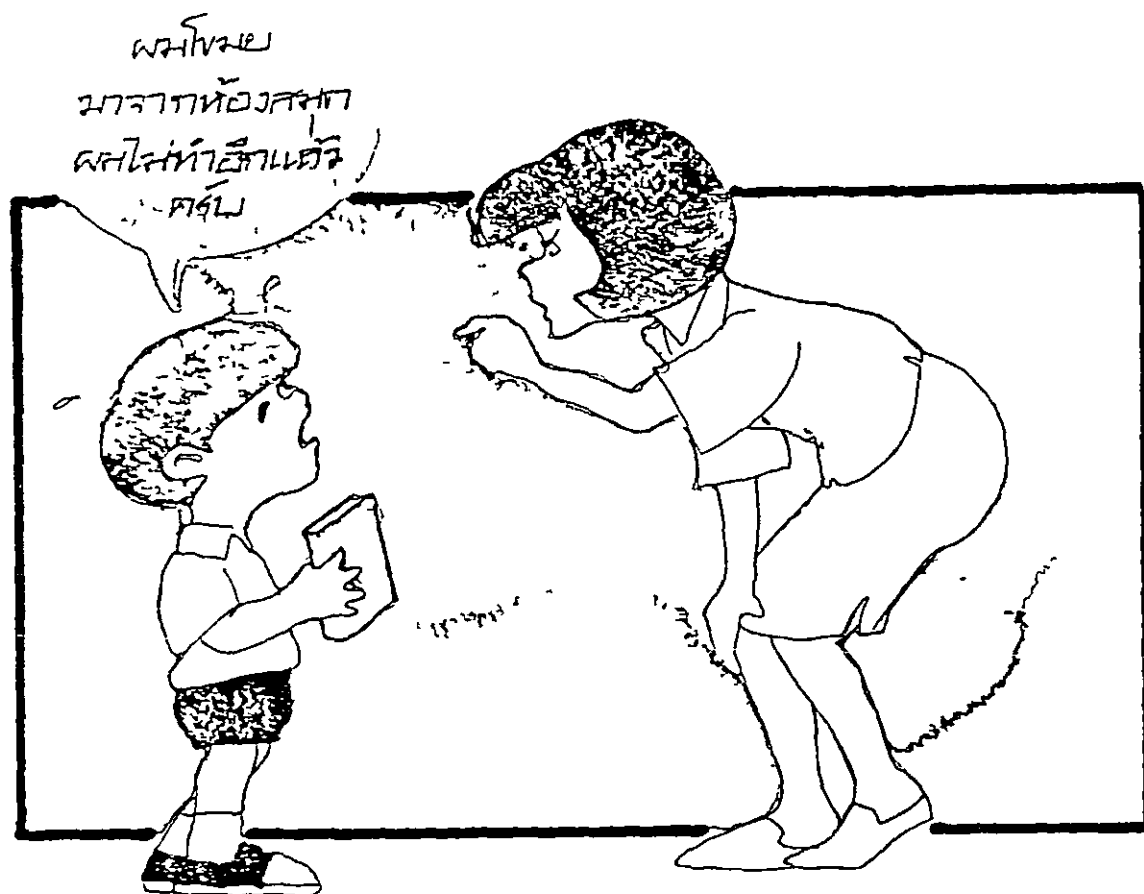

4. นางรักนาฏิสระที่จะให้นายสมชัยยืมเงินอย่างไม่มีเชื้อใบ แทนที่นายสมชัยจะโกรธกลับแสดงอาการอวยรับด้วยกิริยาว่าจากที่สุภาพอ่อนน้อมแล้วลากลับ เมื่อมีใครถามเรื่องนี้เขาจะพูดถึงแต่ความนุกความนวลของเธอของเขา โดยไม่พูดหาทักถึงนางรักนาฏเลย

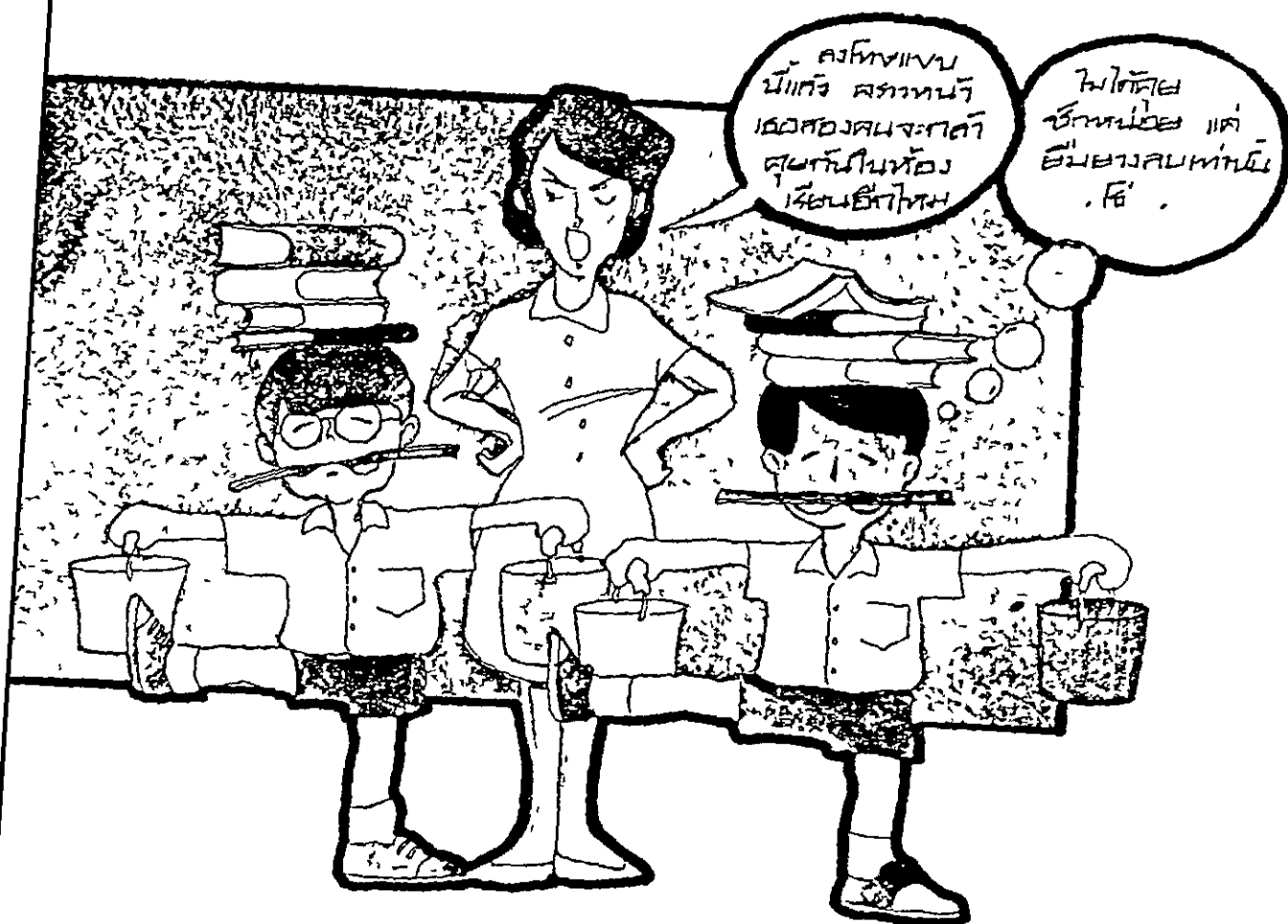
กลุ่มที่ 3

1. นายวัลลภ เป็นนายตำรวจมือหนึ่งของกรมตำรวจ ก่อนที่เขาจะลงมือจับกุมผู้ต้องหา รายใด เขาจะต้องสืบทะเบียนหลักฐานจนทราบแน่ชัดว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงเสียก่อน แล้วจึงดำเนินการจับกุม

2. ครูมงเข่าว เป็นครูฝ่ายปกครอง ก่อนจะลงโทษมักเรียนที่กระทำผิด ครูมงเข่าว
จะเรียนตามหนังสือสาเหตุของการกระทำผิดก่อนทุกครั้ง และเมื่อสืบรู้จนได้ความจริงแน่ชัดแล้ว
จึงพิจารณากักตุนโทษ

3. ครูสุพร เป็นครูฝ่ายปกครองที่นักเรียนเกรงกลัวมาก เพราะเมื่อครูสุพรจับได้ว่า นักเรียนคนไหนทำผิด จะลงโทษทันที โดยไม่ต้องสืบสวนใด ๆ ทั้งสิ้น

สหภาพ
มาตามตรงก็
กว่า ชาติให้
ต่อวิไลศักดิ์เดช

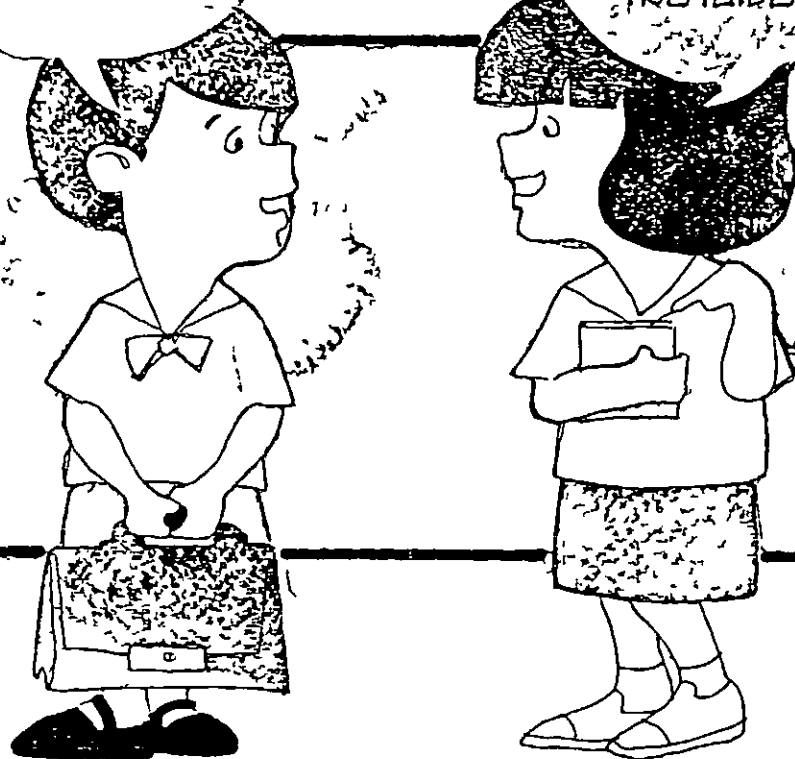

4. นายศักดิ์ชาย เป็นนายตำรวจแผนกสอบสวน เราใช้วิธีการไต่สวนของสองสับรับสารภาพ
โดยใช้ระดมการข่มขู่ด้วยทนายความไว้ ดังนั้น เมื่อฝ่ายของ "ราชันกาลแก้ว" วิจารณ์โทษ
หลักฐานจึงหักล้างข้อกล่าวหาโดยที่เราไม่ต้องสืบหาหลักฐานใด ๆ ให้น้อยแรง

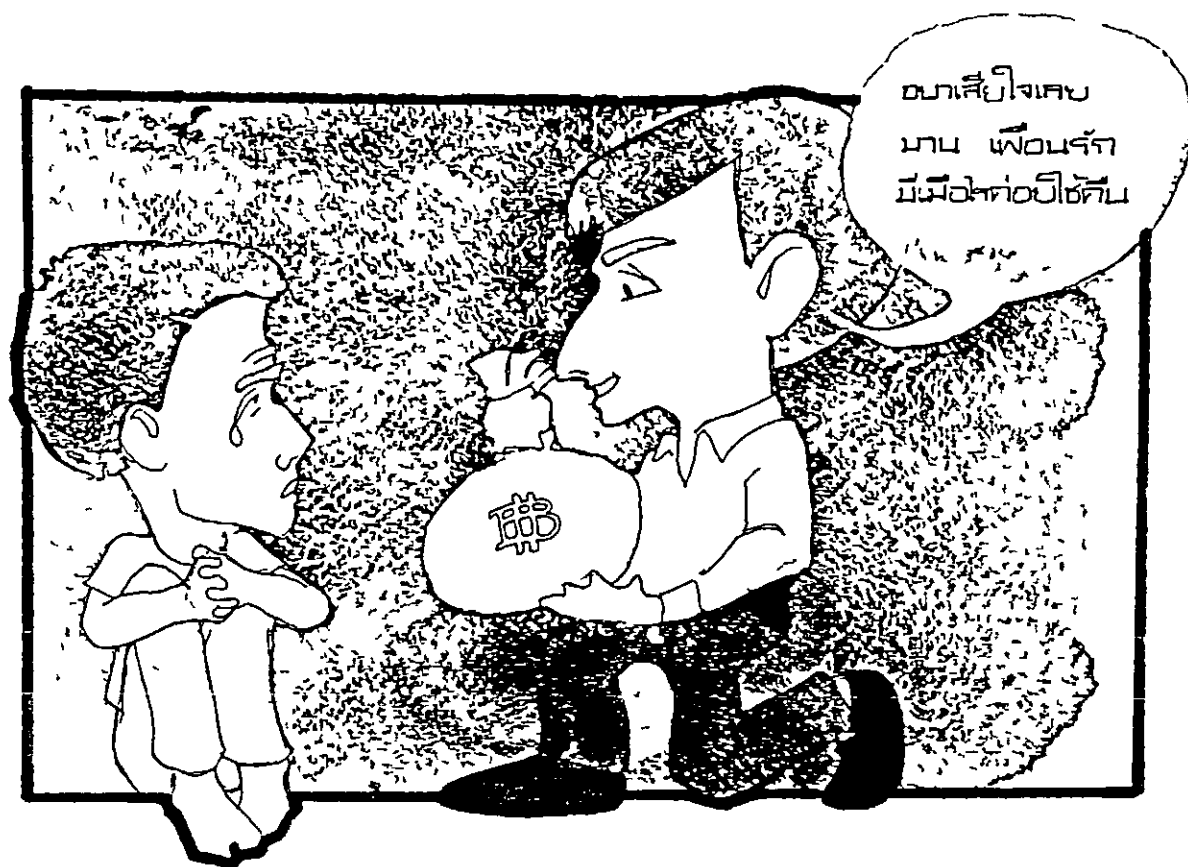
กลุ่มที่ 4

นี่คือนักกร
เลกเขียนแล้ว
ไปเก็บกันเถอะ

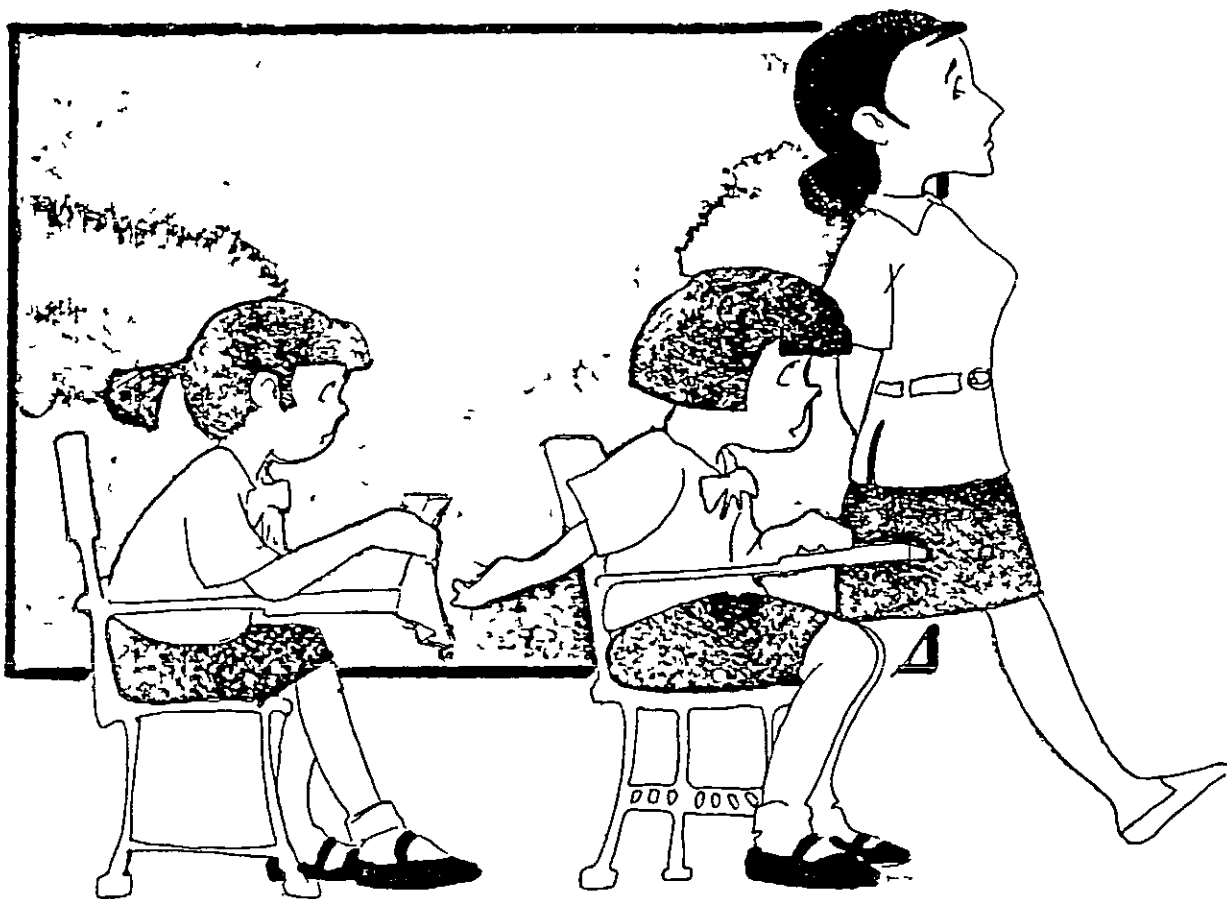
ทศมนบ้าน
คุณปงคือดีกว่านี่
มา ฉันจะคิดให้
ถึงบ้านฉัน

1. กรณีการ รู้ว่า สุทธิพรเรียนอ่อน และไม่สนใจการเรียน เธอเป็นห่วงกลัวว่า
สุทธิพรจะสอบไม่ผ่านและไม่ได้เลื่อนชั้น จึงขออนุญาตไปหาสุทธิพรที่บ้านบ่อย ๆ แล้ว
คอยพูดคุยจูงใจให้สุทธิพรคล้อยตามเธอ หันมาสนใจการเรียนแทนการเที่ยวเตร่ นอกจากนี้ยังช่วยอธิบาย
บทเรียนที่สุทธิพรไม่เข้าใจให้อีกด้วย

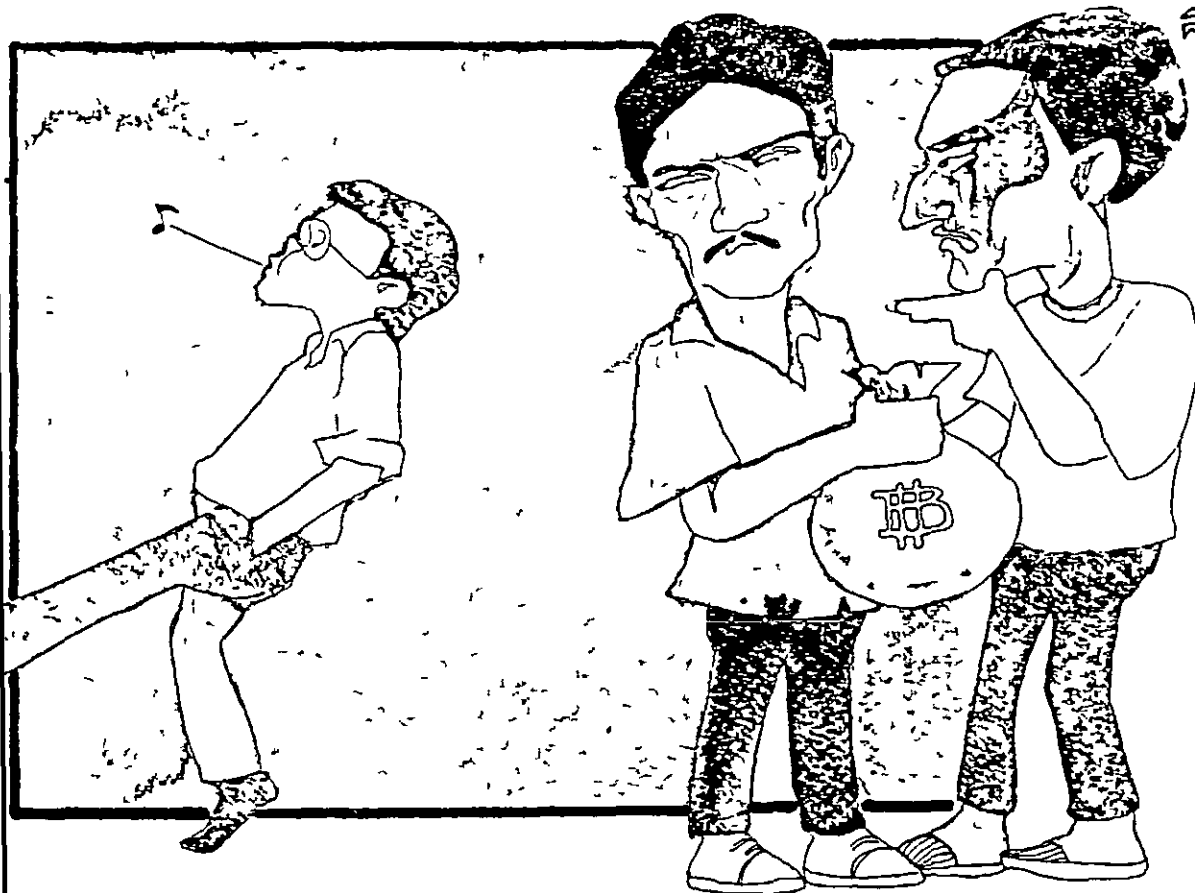

2. นายสุรชัยรู้สึกเห็นใจนายมานะเพื่อนร่วมรุ่นเดียวกันที่ถูกโกงด้านการค้าจนหมดตัว
 เขาจึงมอบเงินจำนวนห้าหมื่นบาทให้แก่นายมานะ เพื่อนำไปลงทุนตั้งตัวใหม่ โดยที่นายมานะไม่ต้อง
 ออกปากขอร้อง

3. การนี้รู้ว่าเสาวนีย์เรียนอ่อนและไม่สนใจการเรียน เธอรักเพื่อนและกลัวว่าเพื่อนจะสอยตก เธอจึงช่วยเหลืวโดยแอบส่งคำทอบไห้เสาวนีย์ลอกในขณะสอข

นี่ เขาไป
ตีแม่หีอะไร
ก็เก๊

4. นายวีระ รู้จักเป็นนายสมชายที่ถูกละเมิดโรงทองเหล็กตัว ดังนั้น เมื่อนายสมชาย
มาขอเรื่องให้ช่วยแก้ไขโดยขอเงินเพื่อจ้างคนไปทำร้ายนายกำธร เขาจึงสนับสนุนโดยมอบเงิน
จำนวนหนึ่งให้มาทำร้ายนายสมชาย โดยไม่ต้องกลัวสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น

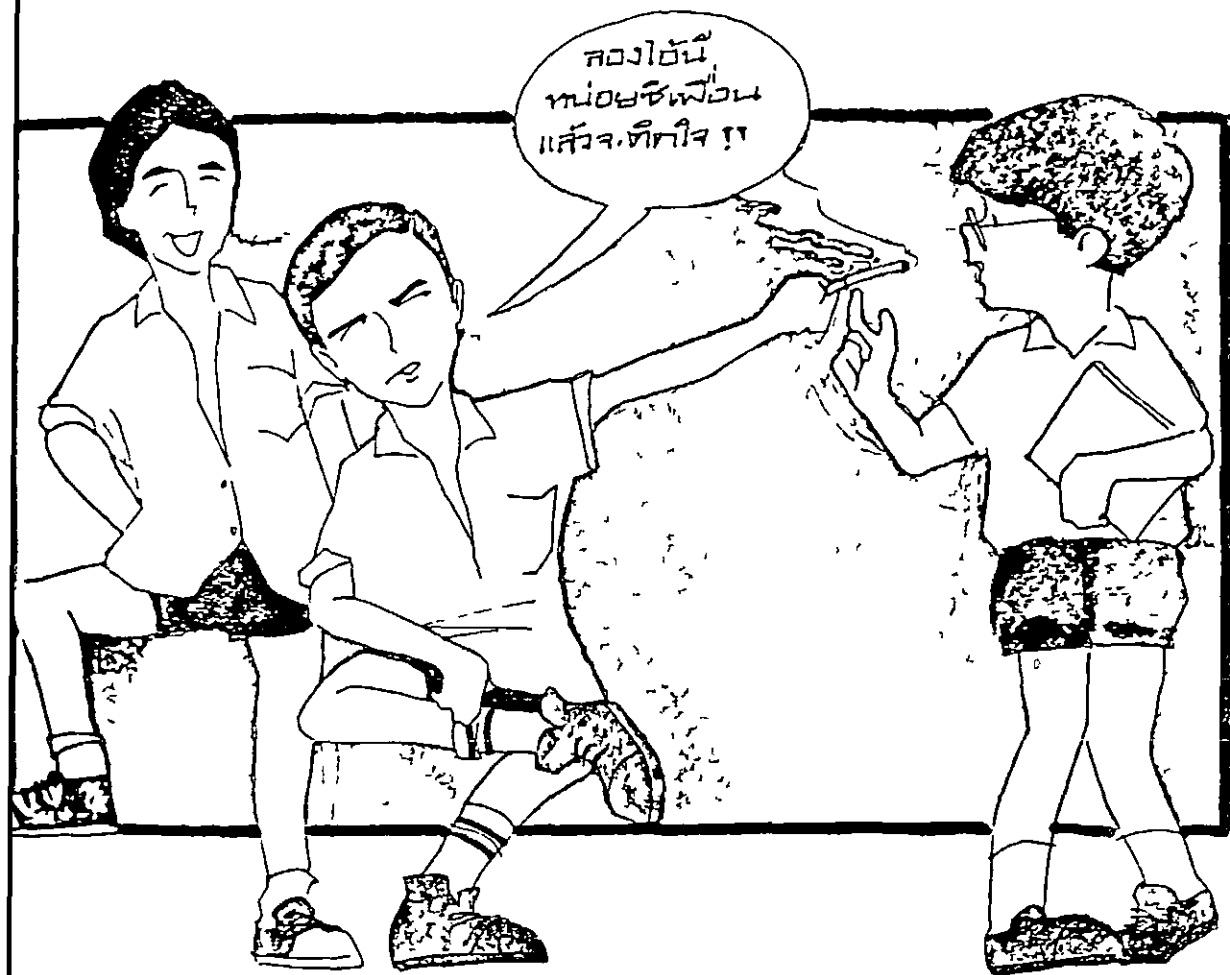
4

หน้า 5

9

•

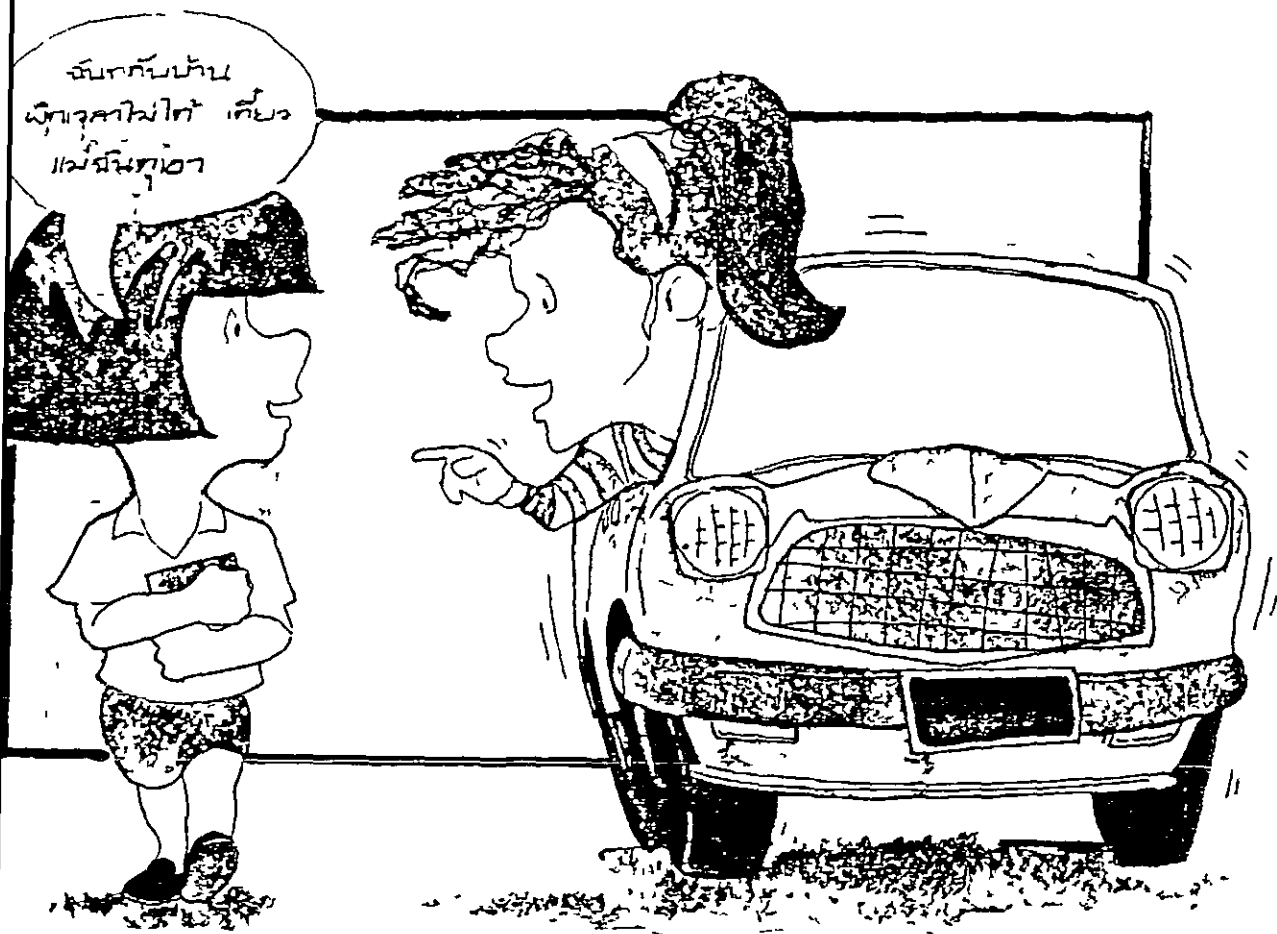
0

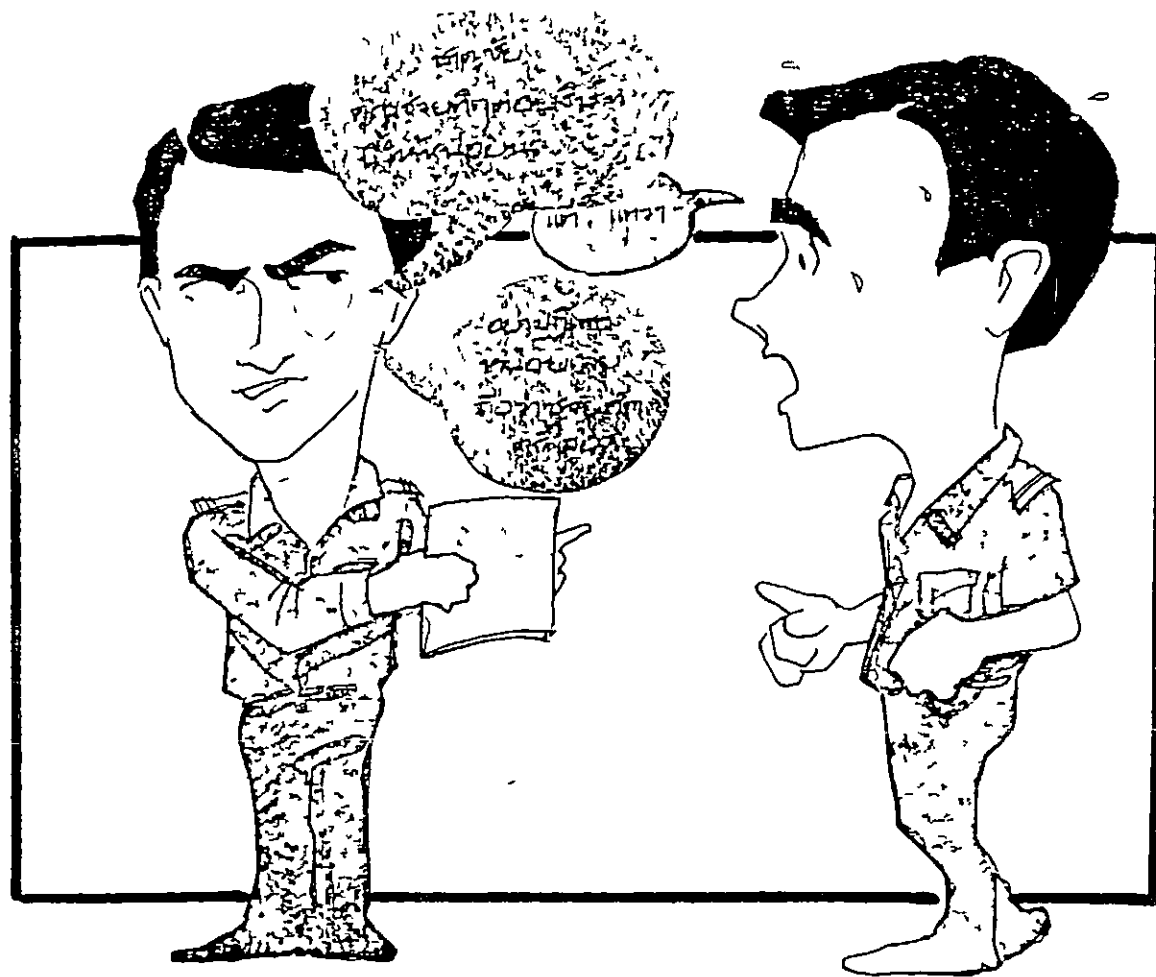
๑. เพื่อน ๆ ของเขามากวนมาก ไม่สนใจเรียน จขยฆ่าผีในฤดูระเบียบของโรงเรียน อยู่เสมอ เช่น แวนดูบู้หรือน้ำในวังน้ำ หนีโรงเรียน ไม่ร่วมมือทำกิจกรรมที่ครูหมาย าลา จนครูทุกคน ระอาต่อความประพฤติของเด็กกลุ่มนี้ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการกระทำเช่นนี้ไม่ดีและไม่อยากทำ แต่เมื่อถูกเพื่อน วนเร้าหนักเข้า เขาก็จะยอมทำตามความชั่วทุกครั้ง

2. ทุกครั้งไปในงานก็เลี้ยง จินตาก็ถูกเลี้ยง ๆ ค่ะ ยืนคะยอให้ดื่มของมีเมาอยู่เสมอ เขาไม่บอกห้าม เพราะรู้ว่าจะทำให้เราเกะมาขมขื่นสติไม่อยู่ เป็นผลให้เขาพูดหรือกระทำ เละสิ่งที่ไม่สมควรได้ ดังนั้น จินตา จึงดื่มเพียงเล็กน้อยเป็นการรักษามรรยาท แล้วรีบขอตัวกลับก่อน โดยอ้างว่ามีธุระ

3. เสาวลักษณ์มีเพื่อนที่ไม่สนใจการเรียน ชอบเที่ยวเตร่สนุกสนานหลายคน เสาวลักษณ์
มักถูกเพื่อนเหล่านี้ชักชวนให้ทำในสิ่งที่ตัวเองชอบอยู่เสมอ เสาวลักษณ์ไม่ปฏิบัติตาม เพราะรู้ว่าจะทำให้
เธอเสียการเรียนและเสียเงินเก็บนั้น เธอจึงหลีกเลี่ยงโดยบอกเพื่อน ๆ ว่า เธอกลับบ้านอีกเวลา
ไม่ได้ เพราะจะถูกลงโทษ

4. ชาบูชัย ได้รับการขอร้องจากนายสุนทร ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทที่รักใคร่มากเกินไปติดต่อ
 เจริญรุ่งเรืองกับบริษัทเอกชนก่อสร้างเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่นายสุนทรจะได้รับจากงานก่อสร้างของ
 กองราชการที่นายสุนทรรับผิดชอบอยู่ ชาบูชัยรู้ว่าการเขาเช่นนี้ไม่ดี ไม่ควรกระทำ แต่ทนการรบเร้า
 ของนายสุนทรไม่ได้ จึงทำตามที่นายสุนทรขอร้อง

หลังจากครบกำหนดเวลาแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมา
รายงานหน้าชั้นเรียน ตามลำดับที่จับฉลากได้ (คำตอบที่คาดหวัง)

นักเรียนกลุ่มที่ 1 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และ
สถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกันคือ บวรและสมชาย
เป็นคนเชื่อผลของการกระทำ และปฏิบัติตามความเชื่อของตน ให้
ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่าความเชื่ออย่างมีเหตุผล
ประเภทที่ 2 เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2
และสถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ สิทธิและ
จรัสเชื่อว่า การกระทำเกิดจากความสามารถของตนเอง ไม่เชื่อว่า
เกิดจากผลของการกระทำ ทำให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ให้ชื่อ
สถานการณ์ประเภทนี้ว่า ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล

นักเรียนกลุ่มที่ 2 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และ
สถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ สุวดี และ
นายสมชัย เป็นผู้ยอมรับความจริง ไม่พูดในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเกิด
ความเสียหาย ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้มีศีล
ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1
และสถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกันคือ นายวันชัย
และนิภา เป็นผู้ไม่ยอมรับความจริง พูดบิดเบือนความจริงทำให้ผู้อื่น
ได้รับความเสียหาย ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ไม่มีศีล

นักเรียนกลุ่มที่ 3 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 2 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ นายวัลลภ และครูนงเยาว์ เป็นผู้ที่กำลังจะตัดสินใจทำอะไร จะต้องศึกษาในเรื่องนั้นจนได้ข้อมูลที่แท้จริงก่อน ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ศึกษา

ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 3 และสถานการณ์ที่ 4 ลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ ไม่ศึกษาเรื่องราวอย่างแน่ชัดก่อนลงมือกระทำ ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ผู้ไม่ศึกษา

นักเรียนกลุ่มที่ 4 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และสถานการณ์ที่ 2 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนในทางที่ชอบ ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า เสียสละในทางที่ถูกต้อง

ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 3 และสถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างไม่ถูกต้อง ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า เสียสละในทางที่ไม่ถูกต้อง

นักเรียนกลุ่มที่ 5 แบ่งสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 3 มีลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกัน คือ รู้ว่าสิ่งไหนไม่ดี ทำแล้วเกิดโทษกับตนเอง ก็หาทางหลีกเลี่ยงไม่กระทำสิ่งนั้น ให้ชื่อสถานการณ์ประเภทนี้ว่า รู้วิธีหลีกเลี่ยงความเสื่อม

ประเภทที่ 2 การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 และ สถานการณ์ที่ 4 มีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกัน คือ รู้ว่าสิ่งที่ กระทำนั้นไม่ดี จะทำให้เกิดความเสียหาย แต่หาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้อ่านสถานการณ์ประเภทนี้ว่า ไม่รู้วิธีหลีกเลี่ยงความเสื่อม

หมายเหตุ

การพิจารณาสถานการณ์ การตั้งชื่อที่นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานนั้น อาจไม่ตรงกับคำตอบที่ครูคาดหวังก็ได้ เพราะลักษณะที่ครูต้องการ ให้นักเรียนวิเคราะห์นั้นเป็นนามธรรม ซึ่งอาจให้ความเห็นได้หลายทาง ดังนั้นครูควรใช้คำถามช่วยเพื่อให้ นักเรียนได้สังเกตที่ต้องการ

ครู

สรุปและอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมพร้อมทั้งชี้แจงนักเรียนให้ทราบว่า ลักษณะที่นักเรียนพิจารณาจากสถานการณ์นั้น เป็นเพียงลักษณะหนึ่งของหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ให้นักเรียนอ่านเพิ่มเติม จากหนังสือ แบบเรียนพระพุทธศาสนา ส.048 ส.049

2. กิจกรรมขั้นสังเกต

ครูให้นักเรียนอ่านเรื่องบางจิตฺตจมาณวิกา มาลวงหน้า

นางจิณฺจมาณวิกา

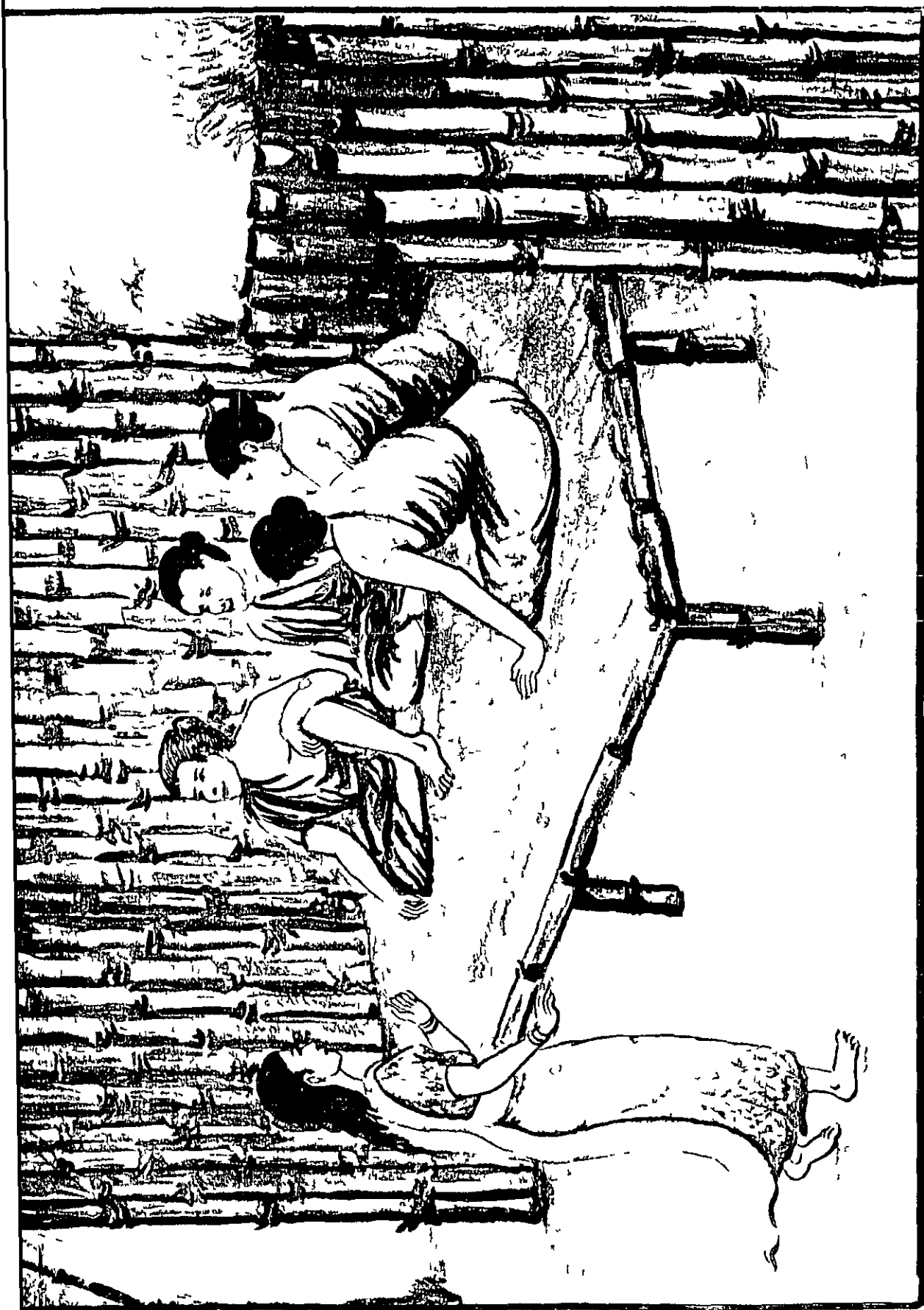
ขณะที่พระพุทธศาสนากำลังรุ่งโรจน์ ลัทธิอื่น ๆ ต่างพากันค่อยลงไป พวกเดียรถีย์ นิครนถ์ทั้งหลายต่างก็เสื่อมจากลาภสักการะ และความนับถือจากประชาชนอย่างไม่เคยมีมาก่อน พวกนักบวชเหล่านั้นเที่ยวประกาศไปตามถนนที่สัญจรต่าง ๆ ว่า "ท่านทั้งหลาย พระสมณโคตม เป็นพระพุทธเจ้าอย่างไร เราทั้งหลายก็เป็นพระพุทธเจ้าเหมือนกัน การทำบุญให้ทานแก่พระสมณโคตม มีผลอย่างไร ให้แก่เราก็มีผลอย่างนั้น" แต่ทว่าสามารถชักจูงคนให้เกิดความเลื่อมใสตามต้องการไม่ ชำร่วยคนที่เคยเลื่อมใสและมีบุญญาพอสสมณกรรมก็เลิกเลื่อมใส คนที่ไม่เลื่อมใสก็พาลเกลียดชังเอาเลยที่เดียว

พวกเขาประชุมปรึกษาหารือกันว่า จะทำอย่างไรดี มีนักบวชที่มีบุญญาเจียนแหลมคนหนึ่งคิดได้ว่า มีสาเหตุหนึ่งที่ยังมีความเลื่อมใสอยู่คนหนึ่ง นางเป็นสตรีที่มีความมั่งคั่งมาก ถ้าได้นางช่วยเหลือแผนการคงสำเร็จ นางนั้นมีชื่อว่า จิณฺจมาณวิกา ดังนั้น เมื่อเธอได้เข้ามาที่สำนักเพื่อเยี่ยมเยียนตามปกติ นักบวชเหล่านั้นจึงทำเป็นว่าไม่สนใจนางและไม่ได้ถามอะไรกับนางเลย นางแปลกใจจึงถามว่า "พระคุณเจ้า เมื่อข้าพเจ้ามาครั้งก่อน ๆ นั้น พระคุณเจ้าเคยแสดงอาการยินดีต้อนรับอย่างเต็มที่ แต่เหตุไรคราวนี้ พระคุณเจ้าจึงเมินเฉยเหมือนข้าพเจ้าเป็นคนแปลกหน้าและพึงรังเกียจ โปรดแจ้งข้อผิดพลาดให้ข้าพเจ้าได้ทราบด้วย"

นักบวชคนหนึ่งจึงตอบว่า "น้องหญิง เธอมีไปเพลินอยู่เสีย ณ ที่ใดจึงไม่ทราบความทุกข์ของพวกเรา พวกเราถูกพระสมณโคตมเบียดเบียนอยู่ทำให้คอยทั้งลาภสักการะและเกียรติคุณ เธอไม่เจ็บร้อนแทนเรานางเลยหรือ"

นางจิณฺจมาณวิกา ตอบว่า "บัดนี้ พระคุณเจ้าเคียดแค้นข้าพเจ้าก็เห็นอยู่ แต่ข้าพเจ้าเป็นผู้หญิงจะทำอย่างไรได้ ถ้ามีสิ่งใดจะให้ข้าพเจ้าปฏิบัติเพื่อเป็นความสุขความปลอดโปร่งของพระคุณเจ้า จงบอกมาเถิด ข้าพเจ้ายินดีที่จะกระทำตาม"

พวกเดียรถีย์เหล่านั้นมีความยินดีในคำของนางยิ่งนัก จึงกล่าวว่า "น้องหญิง เธอก็ทราบไม่ช้าหรือว่า อะไรจะเป็นสาเหตุความเลื่อมใสอย่างร้ายแรงสำหรับนักพรต ยิ่งไปกว่าการศุภกสิ เกี่ยวข้องด้วยสตรีเพศ เธอจงอาศัยความเป็นหญิงของเธอให้แหล่หลายเกียรติของพระสมณโคตม"

นางจิณฺฆมาณวิกา จึงกล่าวว่า "ข้าแต่พระคุณเจ้า ถ้าอย่างนั้นไว้เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าเอง" แล้วนางก็ลากลับไป

หลังจากนั้น สองสามวัน ชาวนครสาวัตถีผู้เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเจ้า และไปฟังพระธรรมเทศนาทุก ๆ เย็น เมื่อกลับออกจากวัดเชตะวันจะเห็นนางจิณฺฆมาณวิกา เดินสวนทางเข้าไปในอาราม เมื่อมีผู้ถาม นางจะตอบเพียงว่า ชุระอะไรของพวกท่าน ที่จะต้องรู้ แล้วก็เดินเข้าไปในวัดเชตะวัน

ตอนเช้าทุกคนเข้าเฝ้ามหาชนเข้าสู่วัดเชตะวัน เพื่อถวายภัตตาหารแก่พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระสงฆ์ จะเห็นนางจิณฺฆมาณวิกา เดินสวนออกมาจากวัดเล็ก เมื่อถูกถาม นางก็จะตอบอย่างเดียวกันว่า ชุระอะไรของพวกท่านที่ต้องรู้ว่า เรามาจากไหนและนอนที่ไหน นางทำอยู่อย่างนี้อย่างสม่ำเสมอทุกวันเป็นเวลาประมาณ 2 เดือน เมื่อนางเดินผ่านผู้ใดที่มาหาบุญนางมักจะแสดงอาการ คล้ายกับยืมเยาะ และเมื่อมีผู้ทักถามขึ้น นางมักจะพูดอย่างลอย ๆ ขึ้นว่า "พระสมณโคตม ที่พวกท่านเคารพเทิดทูนพระองค์อย่างสูงนั้น ท่านทราบหรือไม่ว่า คนที่เป็นที่รักอย่างยิ่งของพระองค์คือใคร"

ประชาชนจึงซักถามสืบไปว่า "นางรู้หรือ"

นางจิณฺฆมาณวิกา ตอบว่า "ทำไมเราจะไม่รู้ พระสมณโคตมอภิมุขขึ้นด้วยผู้ใดทุกที ผู้นั้นแหละเป็นที่รักอย่างยิ่งของพระองค์"

ประชาชนยังถามต่อไปอีกว่า "ก็ท่านหรือเป็นที่รักยิ่งของพระมหาสมณโคตม"

นางจิณฺฆมาณวิกา ตอบว่า "ข้าพเจ้านี้แหละเป็นผู้ที่พระองค์รับสั่งหาและอภิมุขด้วย ขอให้ข้าพเจ้าต้องเจออยู่อีกเลย ท่านทรงดูเอาเองเถิด"

ถ้อยคำพูดและการกระทำของนางก่อความสงสัยให้เกิดขึ้นในวงจิตของพุทธบริษัทอย่างสุดที่จะห้ามได้ แต่เหตุการณ์ก็ยังคงเรียบง่ายสงบ ทุกอย่างยังคงดำเนินไปตามปกติ

อีก 4 เดือนต่อมา นางจิณฺฆมาณวิกา ได้มาเฝ้าเจ้าเก่า ๆ พบเป็นหลายชั้นใส่ไว้หน้าทองแล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้น แสดงอาการดังว่าท้องแก่ขึ้นเป็นลำดับจนล่วงเข้าเดือนที่ 8 ที่ 9 นางได้ใช้ไม้ทุบตามหลังมือหลังเท้าให้บวมขึ้น สมลักษณะของผู้มีครรภ์แก่จวนจะคลอด เรื่องนี้เป็นที่โจษจันกันอย่างเอิกเกริก มีการถกเถียงและแสดง ความคิดเห็นกันอย่าง

กว้างขวางว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้หรือเป็นไปได้ มหาชนแบ่งออกเป็น 2 พวก พวกที่เชื่อว่าเป็นไปได้จริงก็ถอยศรัทธาในพระศาสนา พวกที่ไม่เชื่อก็ช่วยแก้แทนให้ พระพุทธองค์

และแล้ววันอันน่าตื่นเต้นที่สุดก็มาถึง มันเป็นประจวบวันตัดสิ้นความคงอยู่หรือ ความดับสูญแห่งพระพุทธศาสนา วันนั้นเป็นวันที่พระตถาคตเจ้าประทับแสดงธรรมอยู่ ณ ธรรมสภา ขณะที่พุทธบริษัทกำลังทอดกระแสน้ำจิตไปตามพระธรรมเทศนาอยู่นั้นเอง นางจิณฺฆมาณวิกาที่ปรากฏกายขึ้นท่ามกลางพุทธบริษัท นางยี่แป้วสะเอวด้วยมือข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างหนึ่งชี้พระพักตร์พระศาสดาด้วยอาการเกรี้ยวกราด "แสดงธรรมได้ไฟเราะจริงนะ พระโคตม เสียงของท่านกังวานซึ่งจับใจ วาจาที่เปล่งออกมาล้วนทำให้คนทั้งหลาย สละโลภีวิสัย แก่ตัวท่านสิ สละโค่นหรือเปล่า บทบาทแสดงธรรมของท่านช่างทำได้ ไฟเราะหวานชื่น ใบไม้พยับระโลมนางในห้องนอน"

บรรยาการในขณะนั้นเจียมสงบ พระตถาคตเจ้าหยุดแสดงธรรม พุทธบริษัท เจียมกริบ เสียงของนางจิณฺฆมาณวิกายังคงพล่ามต่อไปอีกว่า

"ข้างดีแต่จะอภิมรณ ท่านลองหันมาดูข้าพเจ้าให้ชัดเจนซิ ท้องของข้าพเจ้า บัดนี้ได้ 9 เดือนเศษแล้ว ตั้งแต่ตั้งท้องมาจะห้วงโยสัณฺธิก็ไม่มี แรก ๆ เมื่อรวมอภิมรณ ข้างสรวรรมาแต่คำหวาน แต่พอท้องแก่จะจัดหาหมอยาเพื่อดูแลของตนเองสักนิดก็ไม่มี ถ้าไม่ทำเองก็อาจจะมอบหมายให้สาวนาคินัย เช่น นางวิสาชา หรือท่านอนาถบิณฑิกะ หรือ พระเจ้าปเสนทิโกศลจัดการแทนก็ได้ เพราะมิใช่แต่ข้าพเจ้าซึ่งท่านเคยพร่ำบอกว่ารัก เท่านั้น แต่เพื่อเด็กอันเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของท่านด้วย" กล่าวจบแล้วนางกวาดสายตา ไปที่

พระตถาคตเจ้าทรงตรัสด้วยพระสุรเสียงมีกังวานเช่นเดิมว่า "น้องหญิง" เรื่องนี้ เราสองคนเท่านั้นที่รู้กันว่า จริงหรือไม่จริง" แต่น่าแปลกที่คำกล่าวสั้น ๆ แค่นี้ ก่อให้เกิดความโกรธอย่างรุนแรงโดยไม่รู้สึกตัว นางสะอึกอย่างแรงมือเท้าและปาก เริ่มสั่น พอนางรวบรวมสติได้นางจึงโต้ตอบออกมาว่า

"แน่ละสิ พระโคตม ในพระคันธกุฎีอันมิดชิด ใครเล่าจะไปร่วมรู้เห็นด้วย นอกจากเราสองคนข้างพุทฺธออกมาได้อย่างไม่สะทกสะท้านทีเดียวนะ ว่าเราสองคนเท่านั้นที่รู้กัน" ขณะที่นางพุทฺธไปนางก็เดินไปด้วยอารมณ์โกรธ จะเป็นด้วยเหตุบังเอิญหรือวิบากกรรมของนางก็สุดจะอนุมานได้ ขณะที่นางร้องคำไปเดินไปนั้นเชือกที่นางใช้ผูกหอนไม้ซึ่งพันด้วยผ้าเก่า ก็ขาดลงเรื่องทั้งหลายก็แจ่มแจ้งขึ้น

ความบางตอนจากเรื่อง พระอานนตฺพุทธอนุชา
ของ วสิน อินทสระ

ครู เรื่องนี่ถ้าตั้งชื่อตามลักษณะการกระทำของนางจิฎจมาณวิกา ควรใช้ชื่อว่าอะไร

นักเรียน (ทั้งชั้น) ช่วยกันเสนอชื่อเรื่อง

ครู สอบถามความเห็น และเลือกชื่อเรื่องตามมติของนักเรียนส่วนใหญ่

ครู เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องนี้ ได้แก่อะไรบ้าง

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง)

1. นักบวชพวกเดียรดีย์นิครนถ์ โกรธแค้นพระพุทธเจ้า
2. นักบวชพวกเดียรดีย์นิครนถ์ คิดแก้แค้นโดยใช้ผู้หญิงเป็นเครื่องมือ
3. นางจิฎจมาณวิกาเป็นผู้เป็นสานุศิษย์ยอมทำตามคำขอร้องของอาจารย์
4. นางจิฎจมาณวิกาคำเนนการใส่ร้ายพระพุทธเจ้า โดยทำให้ทุกคนเข้าใจผิดคิดว่านางมีความสัมพันธ์กับพระพุทธเจ้าฉันท์คู่สาว

ครู ปัญหาหรือจุดสำคัญของ เรื่องนี้คืออะไร

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง) นางจิฎจมาณวิกา เจ็บร้อนแทนนักบวชที่เป็นอาจารย์ จึงต้องการทำให้พระพุทธเจ้าเสื่อมเสียชื่อเสียง เพื่อให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในตัวพระพุทธเจ้า

3. กิจกรรมชั้นอธิบาย

ครู
นักเรียน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจากอะไร
(คำตอบที่คาดหวัง)

1. คนทั้งหอยเห็นด้วยกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงอย่างมีเหตุผล ทำให้เห็นว่าคำสอนของนักบวชลัทธิอื่นไม่น่าเลื่อมใสจึงเสื่อมศรัทธา ทำให้นักบวชลัทธิต่าง ๆ ขาดลาภสักการะที่เคยได้รับและเกิดความเคียดแค้น
2. พวกนักบวชเคียดแค้นนี้ครั้นไม่ยอมรับว่าเป็นความผิดของตน โทษว่าเป็นความผิดของพระพุทธเจ้า
3. นางจิณฺจมาณวิกา ไม่ศึกษาพิจารณาไตรตรองอย่างรอบคอบถึงผลดีผลเสียจากการกระทำ และผลร้ายที่จะเกิดขึ้นกับคนทั่วไปถ้าอุบายของนางประสบผลสำเร็จ

4. กิจกรรมชั้นทำนาย

ครู
นักเรียน

ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่า ถ้าอุบายของนางจิณฺจมาณวิกาประสบความสำเร็จอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง
(คำตอบที่คาดหวัง)

1. มหาชนจะแบ่งเป็น 2 พวก พวกที่มีเหตุผลจะยังคงศรัทธาในองค์พระพุทธเจ้า ส่วนคนที่เชื่อตามผู้อื่นหรือเชื่อโดยไม่พิจารณาอย่างมีเหตุผลจะหันไปศรัทธาลัทธิอื่นหรือ
2. พระพุทธศาสนาอาจไม่แพร่หลาย เนื่องจากคนเสื่อมศรัทธาในองค์พระพุทธเจ้า

ครู
นักเรียน

ถ้านางจิณฺจมาณวิกา ยึดหลักธรรมอริยาสัจ 5 เป็นหลักในการดำเนินชีวิตปัญหานี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

นักเรียน

(คำตอบที่คาดหวัง)

ปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นจากการกระทำของนางจิณฺฆมาณวิกา เพราะ

1. นางจะเชื่อในเรื่องกรรม หรือผลของการกระทำ นางจะรู้สึกว่าการทำร้ายพระพุทฺธเจ้า นางจะได้รับผลร้ายตอบแทน
2. นางจะปฏิบัติตนเป็นผู้มีศีล คือจะเลือกปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา หรือใจ
3. นางจะศึกษาหาข้อมูลถึงสาเหตุที่คนไม่ศรัทธาในกบวชพวกเดียรฉัตรนิครนถ์
4. นางจะมีจาคะ คือรู้จักการเสียสละต่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เมื่อศึกษาจนทราบข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทฺธเจ้ามีประโยชน์สำหรับคนทั่วไป นางจะไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องของกบวชที่ตนนับถือ แต่จะเสียสละตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ศาสนาพุทธมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น
5. จากการปฏิบัติตนตามข้อ 1 - 4 นางจะเป็นผู้มีปัญญา และรู้จักใช้ปัญญาในทางที่ชอบ ในกรณีนี้นางจะรู้จักหลีกเลี่ยงความเสื่อม โดยไม่กระทำตามความต้องการของกบวชผู้เป็นอาจารย์ และจะพยายามหาวิธีการช่วยเหลืออาจารย์ให้หลุดพ้นจากความเป็นผู้หลงผิด และกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

5. กิจกรรมชั้นควบคุมหรือนำไปใช้

ครู

1. นำสถานการณ์ที่เป็นปัญหามาให้นักเรียนคิดแก้ไขโดยใช้หลักธรรมอริยวัฑฒิ 5
2. ให้นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่นักเรียนรู้จักและคิดว่าปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 พร้อมทั้งให้ชี้แจงว่าปฏิบัติธรรมในข้อใด (ครูอาจเสนอแนะบุคคลที่ปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 เพื่อเป็นตัวอย่างบ้างก็ได้)
3. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของการปฏิบัติตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5

นักเรียน (คำตอบที่คาดหวัง)

ประโยชน์ของหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5 ได้แก่

1. ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใส เกิดความสบายใจ
2. เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของบุคคลทั่วไป
3. ทำให้สังคมหรือกลุ่มชนที่มีส่วนร่วมมีความเจริญทางก้านจิตใจ

ฯลฯ

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปวิธีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอริยวัฑฒิ 5

หมายเหตุ

แผนการสอนนี้ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ เป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีการเขียน นายกิตติศักดิ์ วัฒนวุฒิพงศ์ เป็นผู้เขียนภาพการ์ตูนประกอบสถานการณ์ นายน้อย เปี่ยมพุก เป็นผู้อาภาพประกอบเรื่องนางจิพจมาณวิกา

ภาคผนวก ง

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา
ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา

1. พระโสภณพัฒนภรณ์ (ระแบบ จิตภาโม)
วัดบวรนิเวศวิหาร
2. นายวสิน อินทสระ
มหาวิทยาลัยวัดบวรนิเวศวิหาร

ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1. ดร.นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. นางสาวจิระวรรณ สิริชัย
โรงเรียนวัดประสาธ กรุงเทพมหานคร